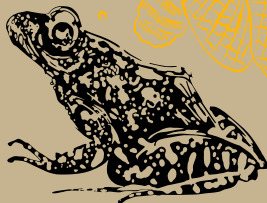

Kas dzīvo dabiskās pļavās?

grasslife

Ilustratīvs sugu noteicējs

Kas dzīvo dabiskās pļavās?

2021

KAS DZĪVO DABISKĀS PĻAVĀS?

IEVADS

Latvijas dabiskās pļavas ir īstas dārgumu krātuves – tajās mājā tāda dabas daudzveidība, kas var sacensties pat ar tropiskajiem mežiem. Tikai vienā kvadrātmetrā dabiskās pļavas var augt pat vairāk nekā 50 dažādas augu sugas, un tas nozīmē, ka dabiskās pļavas ir viena no daudzveidīgākajām dzīvotnēm, kāda Latvijā sastopama. Taču augi ir tikai daļa no pļavas bagātības – tajā mājā krāšņa un daudzveidīga kukaiņu, putnu, abinieku un rāpuļu sabiedrība, pļavas tik arī zaķiem, pelēm, kurmjiem un ežiem. Tie visi piešķir pļavai tās neatkarotjamo skaņu – sprindz, zum, čivina, čīgā, šalc un žūžo – tā skan Latvijas pļavas vasarā.

Vienā hektārā pļavas var būt pat pusotra tonna kukaiņu, kuriem katram ir savs nozīmīgs darbs kopējā ekosistēmā – apputeksnēšana, organisko vielu pārstrāde, tie ir barība citiem kukaiņiem un putniem. Tauriņu krāšņums viņiem pašiem nepieciešams partnera atrašanai, bet mums tas dāvā īpašu krāsu prieku. Tāpat pļavas piesaista putnus – dažiem tā ir barības iegūšanas vieta, citiem mājvieta ligzdas višanai. Kas gan būtu Latvijas vasaras vakari bez griezes dziesmas un rīti bez cīruļa treļļiem? Pa dienu pāri pļavām planē mazie ērgļi, kuri tur nolūko barību – strupastes vai vades, kuru arī pļavā netrūkst. Visi pļavas sabiedrības dalībnieki ir savā starpā saistīti, un to izdzīvošana savukārt atkarīga no pļavu – viņu mājvietas – likteņa. Dīemžēl Latvijā dabiskās pļavas nu jau uzskatāmas par izzūdošu dabas vērtību. Ja pirms 100 gadiem tās klāja ap 30% Latvijas teritorijas, tad tagad saglabājušās vien 0,7%. Līdz ar pļavu un to augu daudzveidības izzušanu samazinās arī dabas daudzveidība kopumā. Košās, skanīgās, smaržīgās un tik ļoti dzīvīgās pļavu sabiedrības kļūst retākas, klusākas un vienvēidīgākas.

Pļava ir dzīvotne, kurai ir nepieciešama cilvēka klātbūtne un apsaimniekošana – regulāra pļaušana vai noganīšana. Latvijas Dabas fonda projekts GrassLIFE ir veltīts dabisko pļavu atjaunošanai un kopā ar 12 zemnieku saimniecībām visā Latvijā atjauno zālāju biotopus – tiek atgūtas zudušās pļavas, atgriežot tajās dzīvību un atsākot saimniekot. Taču ir skaidrs, ka ar Latvijas Dabas fonda un partneru darbu vien nepietiek, lai dabiskās pļavas Latvijā justos labi. Tāpēc mūs ļoti iepriecina arvien pieaugošā interese par dabiskajām pļavām, to atjaunošanu, apsaimniekošanu un arī par to, kas tajās mājō.

Šō ilustrēto noteicēju “Kas dzīvo dabiskās pļavās?” mēs aicinām izmantot kā palielināmo stiklu, caur kuru pietuvināt sev pļavas pasauli un tādā veidā tuvoties tai, pārliecinoties, cik tā ir plaša, aizraujoša un nozīmīga. Un, protams, tas palīdzēs iegūt atbildes uz tik bieži uzdotajiem jautājumiem “kas tas tauriņu?” vai “kas tas par kukaini?”.

Noteicējā iekļauta informācija par 5 dzīvnieku grupām: bezmugurkaulniekiem, putniem, abiniekiem, rāpuļiem un zīdītājiem. Tā kā sugu skaits šajās grupās lielākoties ir ļoti apjomīgs, tad šajā izdevumā iepazīstināsim tikai ar pļavās biežāk sastopamajiem pārstāvjiem, kuru dzīvesveids saistīts galvenokārt ar pļavām.

Katras sugas aprakstā atradīsiet šādu informāciju: sistemātiskā grupa, kurā ietilpst suga, tās latviskais un zinātniskais nosaukums, informācija par sugas statusu (īpaši aizsargājama). Sadaļā **Kā pazīt?** sniegts īss sugas pazīmju apraksts. Sadaļā **Līdzīgās sugas** minētas pazīmes, kā atšķirt no līdzīgām sugām. Īsi raksturota katras sugas **Sastopamība Latvijā**, kā arī ziņas par raksturīgajām **Dzīvesvietām**. Sadaļā **Interesanti** minēti kādi saistoši fakti par sugu dzīvesveidu, barošanos, vairošanos, interesanti latviskie nosaukumi un zinātnisko nosaukumu skaidrojumi.

Esiet sveicināti aizraujošajā pļavas pasaulē!

Inga Račinska
Projekta GrassLIFE vadītāja
Latvijas Dabas fonds
www.grasslife.lv

Pļavas putnu dziesmas
klusies šeit

Par GrassLIFE

Projektu “GrassLIFE: Zālāju atjaunošana un to dažādas izmantošanas veicināšana” īsteno Latvijas Dabas fonds, sadarbojoties ar partneriem – Latvijas Universitāti, Vides Risinājumu institūtu, dabas saimniecību “Bekas” un 11 saimniecībām visā Latvijā.

Projekta mērķis ir palīdzēt Latvijā saglabāt vērtīgās un izzūdošās dabiskās pļavas – atjaunot tās un veicināt tajās dabai draudzīgu saimniekošanu. Projekts tiek īstenots no 2017. līdz 2023. gadam. Tas norit 14 Natura 2000 teritorijās visā Latvijā. Projekta kopējais budžets ir 4,3 miljoni eiro, no tiem nozīmīgi ieguldījumi paredzēti gan ganišanas infrastruktūras izveidei projekta saimniecībās, gan pļavu atjaunošanai un mobilā ganāmpulka izveidei un darbībai. Projektu finansē Eiropas Savienības LIFE programma, Latvijas Valsts reģionālās attīstības aģentūra un projekta partneri.

PLĀVU KUKAIŅI UN CITI POSMKĀJI

Latvijā līdz šim zināmas 13000 – 14000 kukaiņu sugas. Taču sugu skaits varētu būt ievērojami lielāks, jo ir maz izpētītas dzimtas.

Zālāji ar nektāraugiem ir pievilcīgi visiem kukaiņiem, neatkarīgi no to dzīves vides – zālāja, meža, lauksaimniecības ainavas, ūdeņiem. Augu nektārā ir cukuri, kas kukaiņiem nepieciešami kā enerģijas avots lidošanai. Lidošana ir ergoietilpīgs pārvietošanās veids. Ziedputekšņi ir pieejami kukaiņiem, kam ir žokļi – vabolēm, plēvspārņiem, bitēm un citiem. Bites un kameņes ziedputekšņus var ievākt arī ar sariņu laukumiem uz pakļākājām. Kukaiņi pēc zieda apmeklēšanas ir aplipuši ar ziedputekšņiem. Daudzu kukaiņu mātītēm, piemēram, plāvām neraksturīgajiem koksngraužiem ir nepieciešama papildus barošana, lai izdētu vairāk olu. Olbaltumvielām bagātie ziedputekšņi sniedz šo iespēju. Putekšņu ēdāji samazina ziedputekšņu daudzumu apgrauž zieda daļas, taču vienlaicīgi apputeksnē augus. Augu-apputeksnētāju kopīgā evolūcija ilgst jau 250 miljonus gadu. Augi ir arī barības resurss daudzām augēdāju kukaiņu sugām – lapgraužu un tauriņu kāpuriem, blaktīm, laputīm, cikādēm un citiem. Daudzi no tiem ir specializēti – barojas tikai ar vienu vai dažām augu sugām. Augēdāji kukaiņi dabiskos zālajos, atšķirībā no lauksaimniecības zemēm, nevar iznīcināt kādu augu sugu, jo pašus augēdājus ēd plēsoņas, tajos dzīvo parazītoīdu kāpuri. Piedevām augi izdala aizsargvielas, kas tos padara kukaiņiem negaršīgus.

Neredzamie zālāju iedzīvotāji ir augu atlieku noārdītāji – augsnē dzīvojošās bruņurēces, kolembolas, daudzkāji, mitrenes, kukaiņu kāpuri un citi. Augsne ir mājvieta daudziem plēsonīgiem bezmugurkaulniekiem – skrejvabolēm, isspārņiem, plēsīgajām ērcēm un citiem.

Zālāji mijiedarbojas ar citiem biotopiem – purviem, ūdeņiem un mežiem. Piemēram, zālajos bieži var novērot spāres, kuru kāpuri attīstās ūdenī. Savukārt pieaugušās spāres medī kukaiņus pat visai attālu no dzimtās ūdenstilpes vai ūdensteces. Vēlāk tās atgriežas pie ūdeņiem, lai dētu olas. Mežmalās nereti ir lielāka bezmugurkaulnieku sugu daudzveidība kā zālāja vidū, jo tās nodrošina arī labvēlīgu mikroklimatu – aizvēju un augstāku gaisa temperatūru.

Kopumā dabiskie zālāji ir ļoti sarežģīta ekosistēma ar vairākiem tūkstošiem dažādu organismu sugu, kuri ir savstarpēji saistīti t.s. barošanās tīklā. Nevienam organismam nav priekšrocību, viens no otra ir atkarīgs.

Dabisko zālāju kukaiņiem ir augsta estētiskā vērtība. Patikami vērot dienas tauriņus, kameņes, ziedmušas, sienāžus, bites un daudzus citus. Šis noteicējs palīdzēs iepazīties ar biežāk zālajos sastopamajiem tauriņiem, apmēram pusi no Latvijā sastopamajām sugām, un dažiem citiem raksturīgiem zālāju iedzīvotājiem. Noteicējs neatspoguļo visu kukaiņu sugu daudzveidību.

Par kukaiņu vērošanu: jābūt saudzīgiem, nedrīkst ievākt, labāk tos novērot no dabiskajā vidē, fotografēt un foto ievietot portālā dabasdati.lv. Tad, intereses pēc, varēs precizēt novēroto sugu. Jābūt pacietībai, lai nofotografētu kukaiņus. Vēlams fotografēt no dažādām pusēm, tauriņiem svarīgi redzēt arī spārnu apakšpusi. Jāteic, ka sugu noteikšana pat profesionāliem kukaiņu pētniekiem dažkārt sagādā grūtības un bieži vien to nav iespējams izdarīt tikai pēc fotogrāfijas.

Zālāju kukaiņu sugas ir labi biotopa kvalitātes indikatori. Līdz šim par indikatoriem visbiežāk izmantoti dienas tauriņi. Ja vasaras vidū zālājā var novērot ap 20 dažādas krāsas vai izmēra tauriņus, nezīnot pat to sugas, tad šāds zālājs jau ir bioloģiski vērtīgs. Tauriņu sarakstā ietvertas sugas, kuras novērotas vasaras vidū. Tauriņu precīzākai noteikšanai var izmantot portāla Dabasdati noteicējus zilenīšiem, zeltainīšiem un daļai raibeņu. No taisnspārņiem iekļauti zālajos biežāk sastopamie sienāži un siseņi. No pārējām kukaiņu grupām kā pārstāvji iekļautas atsevišķas sugas.

īpaši aizsargājama suga

ČEMURZIEŽU DIŽTAURIŅŠ *Papilio machaon* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Liels tauriņš, spārnu pletums līdz 70 mm. Spārni no virspuses melni-dzelteni, raksturīgi stūraini, dzelteni laukumi. Pakaļspārni malā ar zilganu plankumu rindu, galos oranži-zila "acs" un izaugums – "astīte". Spārnu apakšpuse līdzīga virspusei, pakaļspārniem zili-oranžie plankumi izteiktāki kā virspusei.

Līdzīgās sugas: nav.

Izplatība Latvijā: reti visā teritorijā.

Dzīvesvietas: sastopams dažādos atklātos biotopos – zālajos, zaļu purvos, virsājos.

Interesanti

- Kāpuri briesmu gadījumā uz pirmā krūšu posma izstiepj oranžu, divzarainu, smirdīgu pavedienu. Barojas ar dažādiem čemurziežiem, tomēr priekšroku dod rūgtdillei, zirdzenei, noragai, Sibīrijas latvānim un citiem. Dažkārt var noēst dārza dilles.
- Gadā divas paaudzes: rudenī kāpuri iekūņojas augsnē, maijā izlido pieaugušie tauriņi, dēj olas, vasarā attīstās nākamā paaudze, kas dēj olas un līdz rudenim izaug jauni kāpuri.

CĪRULĪŠU DIŽTAURIŅŠ *Parnassius mnemosyne* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Liels tauriņš, spārnu pletums līdz 55 mm. Spārni balti ar tumši dūmakainām spārnu malām un diviem melniem laukumiem uz priekšspārniem. Pakaļspārnu iekšējā mala tumša. Spārnu apakšpuse līdzīga virspusei, tēviņu krāsojums kontrastaināks.

Līdzīgās sugas: nedaudz līdzīgs balteņiem – lapkoku, kāpostu, kāļu, bet krāsojums nav tik spilgti balts. Turklāt tauriņi lido agrāk par līdzīgajām balteņu sugām.

Izplatība Latvijā: reti visā teritorijā, taču vietām var būt īpatņiem bagātas populācijas, piemēram, Gaujas Nacionālajā parkā.

Dzīvesvietas: dažādos atklātos biotopos – zālajos, kas robežojas ar lapkoku vai jauktiem mežiem, kuros aug kāpuru barības augs – cīruliši. Suga biežāk sastopama upju ielejās.

Interesanti

- Kāpuriem ir slēpts dzīvesveids, naktīs barojas ar cīrulišu lakstiem. Gadā viena paaudze. Ziemeļos. Kāpuri izšķīlušies un sāk baroties jau aprīlī.
- Tauriņiem ir īpatnēja pārošanās uzvedība. Tēviņš mātīti iespiež zālē un sit ar spārniem, piespiežot pāroties. Rezultātā vecākiem tauriņiem spārnu gali kļūst caurspīdīgi, jo zvīņas ir noberztas.
- Tēviņš nevainīgai mātītei pirmajā pārošanās reizē pie vēdera piestiprina īpašu vaskveida izaugumu – *fragis*, kas apgrūpina atkārtotu mātītes pārošanos ar citiem tēviņiem.

PLĀVAS DZELTENIS *Colias hyale* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēja izmēra tauriņš, spārnu pletums līdz 60 mm. Tēviņu spārnu virspuse citrondzeltena, priekšspārnu mala ar platu, pakajspārnu – ar šauru, melnu malu. Priekšspārnu vidū melns, apaļš laukums, pakajspārnu vidū – viens liels, otrs mazs, oranžs punkts. Spārnu apakšpuse dzeltena ar dažiem izplūdušiem, brūniem laukumiem, pakajspārnu vidū balts, brūngani apmalots laukums. Mātītēm spārnu virspuse dzeltenīgi-balta.

Līdzīgās sugas: purva dzeltenis un citi dzeltenī, no kuriem atšķiramies pēc šaurākām melnajām joslām spārnu virspusē, brūniem, izplūdušiem laukumiem spārnu apakšpusē.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, bet nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: dažādi vidēji mitri zālāji.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādiem tauriņziežu dzimtas augiem – āboliņiem, lucernām, dedestīņām u. c. Gadā divas paaudzes. Ziemā kāpurs.
- Tauriņi, apsēzoties ziedos, sakļauj spārnus – tāpēc to spārnu virspusi var ieraudzīt reti.
- Atsevišķos gados vietām tauriņš var savairoties masveidā.

KĒRSU BALTENIS *Anthocharis cardamines* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Maza izmēra tauriņš, spārnu pletums līdz 45 mm. Tēviņam spārnu virspuse balta, priekšspārnu ārējā puse koši oranža ar brūnu malu un melnu punktu spārnu vidū. Pakajspārni dūmakaini. Spārnu apakšpuse raiba ar zaļganīgiem, pelēcīgiem un baltiem laukumiņiem. Mātītēm spārnu virspuse balta, priekšspārnu sānu mala melna.

Līdzīgās sugas: tēviņiem nav līdzīgu sugu, mātītes līdzinās citiem balteniem, taču ir ievērojami mazākas. Suga lido agri pavasarī – aprīlī, maijā, kad citi balteņi vēl nelido.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi slapji un vidēji mitri zālāji.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar plavas ķersu, retāk ar citiem krustziežu dzimtas augiem. Gadā viena paaudze. Ziemā kūniņa.
- Mātīte olas dēj pa vienai barības auga ziedos un izdala smaržu, kas atbaida citas mātītes. Tādējādi pasargā savus pēcnācējus no barības trūkuma.
- Pēc apaugļošanās mātīte vēdera galā izdala smaržu, kas atbaida citus tēviņus.

KRŪKĻU BALTENIS, CITRONTAURIŅŠ

Gonepteryx rhamni (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 55 mm. Tēviņa spārnu virspuse dzeltena, katram spārnā vidū oranžs punkts, spārnu apakšpuse zaļgani-dzeltena, katram spārnā tumši oranžs punkts. Mātīte, atšķirībā no tēviņa, balta ar dzeltenīgu tonējumu.

Līdzīgās sugas: tēviņu viegli atšķirt no citiem balteniem pēc vienmērīgā, dzeltenā krāsojuma. Mātītes labi atšķiramas pēc baltajiem spārnēm, uz kuriem nav melnu laukumu.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: visos atklātajos biotopos.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar parasto krūkli un parasto pabērzu. Gadā viena paaudze. Ziemā pieaudzis tauriņš.
- Tauriņam raksturīgi gari pārlidojumi no ziemošanas vietām mežos līdz barošanās vietām zālājos un citos atklātos biotopos.
- Tautas ticējums: ja pavasarī pirmo reizi ierauga baltu vai dzeltenu tauriņu, tad priecīga vasara, ja melnu – nelaimīga, ja raibu – raiba dzīve.

DEDESTIŅU BALTENIS *Leptidea sinapis* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Neliela izmēra tauriņš, spārnu pletums līdz 40 mm. Spārni virspusē pelēcīgi-balti ar tumši-pelēkiem priekšspārnu galiem, apakšpusē pelēcīgi-balti ar neskaidriem dūmakaini-pelēkiem laukumiem. Mātītes ir gaišākas par tēviņiem.

Līdzīgās sugas: no citiem balteniem atšķirams pēc mazā izmēra, pelēkiem priekšspārnu galiem un pēc tā, ka uz spārnēm nav izteikti melnu laukumu.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar pļavas dedestiņu un ragaino vanagnadziņu. Gadā divas paaudzes. Ziemā kūniņa.
- Labi apputeksnētāji, taču uz mutes daļām pārnes tik maz putekšņu (vidēji trīs putekšņus uz taureni), ka to drīzāk uzskata par "nektāra parazītu".
- Tēviņš pārojas vairākas reizes, mātīte tikai vienu reizi.

LAPKOKU BALTENIS *Aporia crataegi* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Lielākais no balteniem, spārnu pletums līdz 60 mm. Spārni koši balti ar melnām dzīslām no abām pusēm. Pēc pārošanās “orgijām” spārnu gali kļūst caurspīdīgi.

Līdzīgās sugas: no pārējiem balteniem viegli atšķirams pēc melnajām spārnu dzīslām un lielā ķermeņa izmēra.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādos zālajos mežu un krūmāju tuvumā, lapkoku un jauktu mežu izcirtumos.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar rožu dzimtas kokaugiem – ābelēm, bumbierēm, plūmēm, vilkābelēm, ievām u. c. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpuri.
- Jauni kāpuri no zīda pavedieniem veido “ligzdu”, kas tos pasargā no plēšošām un parazitoidiem – jātnieciņiem. Tomēr tie var iznīcināt pat 90% kāpuru. Nepieauguši kāpuri “ligzdā”, kas veidota no nokaltušām lapām, kolektīvi pārziemo, bet pavasarī kļūst individuālisti.
- Pārošanās laikā tēviņš piespiež mātīti lapai, sit tai ar spārniem, tādējādi provocējot mātītes uz pārošanos. Rezultātā abiem dzimumiem spārnu galos ar laiku tiek notrauktas viņņas un tie kļūst caurspīdīgi.

KĀPOSTU BALTENIS *Pieris brassicae* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Liels tauriņš, spārnu pletums līdz 55 mm. Tēviņu priekšspārni balti, spārnu stūri melni, vidusdaļā vāji iezīmējas divi pelēki laukumi, pakalšpārnu priekšpusē melns laukums. Spārnu apakšpuse balti-dzeltēna, uz priekšspārniem divi melni laukumi to vidusdaļā, pakalšpārni bez izteikta zīmējuma. Mātītēm spārnu tumšie laukumi ir kontrastējošāki.

Līdzīgās sugas: no kāļu un rāceņu balteniem labi atšķirams pēc lielāka ķermeņa izmēra un kontrastējošā balti-melnā krāsojuma spārnu malās.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas:

visi atklātie biotopi, bieži sastopami krustziežu dzimtas augu sējumos.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādiem krustziežu dzimtas augiem. Gadā divas paaudzes. Ziemā kūniņa.
- Kāpuri savā ķermenī no barības augiem uzkrāj glikozīdus (garšo pēc sinepēm), kas tos padara nepievilcīgus plēšošām, piemēram, putniem. Tomēr parazitoidiem – jātnieciņiem tas nav šķērslis.
- Tauriņu snuķi veido divi diegveida apakšzokļi, starp kuriem ir caurulīte nektāra sūkšanai.

KĀĻU BALTENIS *Pieris napi* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 50 mm. 1. paaudzes tēviņa spārni no virspuses blāvi balti, priekšspārnu gali tumši, spārnu dzīslas ietonētas pelēkas. 2. paaudzes tēviņiem uz priekšspārniem un pakajspārniem izplūduši tumši laukumi. 1. paaudzes tēviņiem pakajspārnu apakšpuse netīri dzeltena, spārnu dzīslas skaidri ietonētas pelēkas, 2. paaudzes tēviņiem tonējums vājāk izteikts. Mātītes pēc krāsojuma līdzīgas, bet tumšākas, ar skaidri izteiktiem tumšiem laukumiem uz spārniem.

Līdzīgās sugas: rāceņu baltenis, no kura labi atšķiram pēc pelēki ietonētajām pakajspārnu apakšpuses dzīslām.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: visi atklātie biotopi, bieži sastopami krustziežu dzimtas augu sējumos.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādiem krustziežu dzimtas augiem. Ziemo kūniņā.
- Tauriņi ir labi lidotāji un nereti var novērot to masveida pārlidojumus. Viens tāds pārlidojums novērots Kurzemes jūras piekrastē 1999. gadā.
- Mātītes, atšķirībā no daudzām citām tauriņu sugām, pārojas ar vairākiem tēviņiem.

RĀCEŅU BALTENIS *Pieris rapae* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 45 mm. Pirmās paaudzes tēviņiem spārnu virspuse balta ar vāji iezīmētām tumšākām dzīslām, priekšspārnu galotne tumša. Priekšspārnu vidusdaļā divi neskaidri tumši laukumi, pakajspārniem – viens. Spārnu apakšpuse dzeltena, pakajspārni vienmērīgi dzelteni. Mātītes un abu dzimumu otrā paaudze ar kontrastaināk izteiktām pazīmēm.

Līdzīgās sugas: kāļu baltenis, no kura pēc spārnu virspuses grūti atšķiram, bet pēc pakajspārnu apakšpuses viegli, jo spārnu dzīslas nav pelēki ietonētas.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: visi atklātie biotopi, bieži sastopami krustziežu dzimtas augu sējumos.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādiem krustziežu dzimtas augiem. Gadā divas paaudzes. Ziemo kūniņā.
- Krustziežu izdalītās ēteriskā vielas pievilina mātītes un veicina olu dēšanu.
- Tauriņš nejausi ievests Ziemeļamerikā, Austrālijā un citur.

MAZAIS MEŽA RESNGALVĪTIS *Hesperia comma* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Sīks tauriņš, spārnu pletums līdz 30 mm. Spārnu pamatkrāsa ir brūna ar dzelteniem laukumiem, tēviņiem viena no priekšspārna dzīslām vidusdaļā tumša, priekšspārnu un pakaļspārnu gali ar gaišiem, kvadrātiskiem laukumiņiem. Tēviņi mazāki par mātītēm un spilgtāk krāsoti.

Līdzīgās sugas: lielais meža resngalvītis, no kuras atšķirams pēc mazāka ķermeņa izmēra, daudziem gaiši dzelteniem, taisnstūrveidīgiem laukumiem spārnu apakšpusē, gaišiem laukumiem priekšspārnu virspusē.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā. Parasti nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: dažādi sausi un vidēji mitri zālāji.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar aitu auzeni.
- Mātīte tēviņu pievilina, izdalot sugai raksturīgo smaržu – feromonu un tricinot spārnus. Pārošanās ilgst līdz divām stundām.
- Par resngalvīšiem šīs dzimtas tauriņi nosaukti pēc proporcionāli lielas galvas, salīdzinot ar ķermeni, un druknā ķermeņa.

LIELAIS MEŽA RESNGALVĪTIS *Ochlodes sylvanus* (Esper, 1777)

Kā pazīt? Sīks tauriņš, spārnu pletums līdz 30 mm. Spārnu pamatkrāsa brūna ar oranžīgi dzelteniem, iegareniem laukumiem. Tēviņiem viena no priekšspārna dzīslām vidusdaļā melna. Pakaļspārni apakšpusē ar dzeltenīgiem taisnstūrveida, izplūdušiem laukumiem.

Līdzīgās sugas: mazais meža resngalvītis, no kura atšķirams pēc dzelteniem, nevis baltiem, iegareniem laukumiem uz spārnēm.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, mežmalas, meža klajumi, izcirtumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm, no lapas savēlk caurulīti, ko sastiprina ar siekalu pavedienu (zīda pavedienu). Pārziemo kāpuri. Gadā viena paaudze.
- Tauriņiem ir t. s. demonstrācijas uzvedība, tieksme sevi parādīt citiem savas sugas tauriņiem. Resngalvīšus bieži var novērot sēžot uz koku, krūmu, paparžu lapām. Raksturīga poza ir plakani salikti pakaļspārni un piepacelti priekšspārni.
- Tauriņiem, tostarp resngalvīšiem, mātītes parasti ir lielākas par tēviņiem, jo vēderā ir olas. Tēviņi ir mazāki un kustīgāki.

MELNAIS GĀRŠAS RESNGALVĪTIS

Carterocephalus palaemon (Pallas, 1771)

Kā pazīt? Sīks tauriņš, spārnu pletums līdz 30 mm. Spārnu augšpuse ir tumši brūna ar oranžiem taisnstūrveida laukumiem, apakšpuse oranžīga ar ieapaļiem gaišiem laukumiem.

Līdzīgās sugas: dzeltenais gāršas resngalvītis, tas ir ievērojami gaišāk krāsots, lai gan spārnu laukumu raksts ir līdzīgs.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: mitri līdz vidēji mitri zālāji, mežmalas, meža kļajumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm. No lapas savēlc caurulīti, kurā slēpjas. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpurs.
- Tēviņam ir teritoriāla uzvedība. Tam ir izvēlētas lapas, uz kurām sēdēt un dzīt prom citus tēviņus, bet ne neapauglotas mātītes.
- Vēsā laikā un naktī tauriņi slēpjas dziļi augājā.

MELNŪSAINAIS PĻAVAS RESNGALVĪTIS

Thymelicus lineola (Ochsenheimer, 1808)

Kā pazīt? Viens no Latvijas mazākajiem tauriņiem, spārnu pletums līdz 30 mm. Spārnu pamatkrāsa gaiši brūna, spārnu malas tumšākas. Spārnu dzīslas ietonētas tumšākas. Taustekļu – antenu gala posmi ir tumši.

Līdzīgās sugas: Latvijā ir otra suga brūndzeltenais pļavas resngalvītis, kas pēc izskata ir ļoti līdzīgs. Droši atšķirams pēc taustekļu tumšajiem gala posmiem.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, dažkārt savairojas masveidā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, tomēr biežāk novērojams vidēji mitros un sausus zālajos.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm. No lapas savēlc caurulīti, kurā slēpjas. Gadā viena paaudze. Ziemā olas.
- Jo mazāks pēc ķermeņa izmēra tauriņš, jo lielāks ir spārnu vēzešanas biežums. Tēviņi ir mazāki par mātītēm, taču spārnu platums attiecībā pret ķermeņa izmēru parasti ir lielāks. Tas ļauj tēviņiem lidot nedaudz zemākā temperatūrā kā mātītēm.

SPOGULĪŠU RESNGALVĪTIS *Heteropterus morpheus* (Pallas, 1771)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 30 mm. Galvenās pazīmes: spārnu virspuse melna ar dažām sīkām, baltām strīpām priekšspārnu virsotnē **a**. Tauriņu visbiežāk var novērot sēžot ar sakļautiem spārniem. Priekšspārnu apakšpuse ir melna ar dzeltenu rakstu gar spārna malu, pakājspārnu apakšpusē ovāli, spilgti balti laukumi uz dzeltenīga fona **b**.

Līdzīgās sugas: nav.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: dažādi, pārsvarā vidēji mitri un slapji zālāji.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar purvāja cīesu, zilgano moliniju, meža īskāji. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpurs.

- Tauriņi, apsēžoties uz augiem, sakļauj spārnus, un tad spārnu apakšpuses pazīmes labi redzamas. Tauriņu lidojums ir sugai specifisks – lido it kā palēkdami.

- Sugu apdraud mitrāju nosusināšana un aizaugšana.

a**b****PARASTAIS RESNGALVĪTIS** *Pyrgus malvae* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Sīks tauriņš, spārnu pletums līdz 25 mm. Spārnu virspuse melna ar daudziem sīkiem, stūrainiem, baltiem laukumiņiem. Apakšpuse gaiši brūna ar baltiem, sīkiem laukumiņiem, kas izvietoti līdzīgi kā spārna virspusē, taču lielāki. Ļoti ātrs lidojums, tāpēc grūti pamanāms tauriņš.

Līdzīgās sugas: saulrozišu resngalvītis, kuram spārnu virspuse ir brūngani melna, nevis melna un spārnu pletums ievērojami lielāks.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, parasti nelielā skaitā.

Dzīvesvietas:

sausī, saulaini, nektārgaugiem bagāti zālāji, taču var novērot arī citos biotopos, pat augstajos purvos.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar rožu dzimtas augiem, visbiežāk ar retējiem, ancīsiem, meža zemenēm, avenēm. Kāpurs lapas apakšpusē izveido tiklojumu vai savēlķ lapu, kurā dienas laikā slēpjas. Gadā viena paaudze. Ziemā kūniņa.

- Mātīte mēdz dēt olas uz augiem kurmjā rakumu tuvumā. Tas, visticamāk, saistīts ar labākiem barības auga augšanas apstākļiem un līdz ar to labākiem kāpuru barošanas apstākļiem.

- Miera stāvoklī tauriņi sēž ar izplestiem spārniem, nereti apsēžas arī uz augsnes bez augāja.

PARASTAIS ZILENĪTIS *Polyommatus icarus* (Rottemburg, 1775)

Kā pazīt? Viens no lielākajiem zilenīšiem ar spārnu pletumu līdz 35 mm. Tēviņu spārnu virspuse zila ar tumšākām malām, mātītes brūnas ar nelieliem oranžiem laukumiem gar spārnu malu. Spārnu apakšpuse abiem dzimumiem pelēka, tēviņiem spārnu pamatne zilgana, uz pakalšpāriem gar malu pieci bāli oranži laukumi **a**, mātītēm – oranži laukumi gar abu spārnu malu **b**.

Līdzīgās sugas: no citiem zilenīšiem atšķirams pēc lielāka ķermeņa izmēra un ne visai spilgtā tēviņu krāsojuma. Mātītes slikti atšķiramas no citu zilenīšu mātītēm.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji ar barības augiem.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar tauriņziežu dzimtas augiem, visbiežāk ar pļavas dedestiņu un vanagu vīķi. Gadā viena paaudze. Zieme kāpuri.

- Zilenīšiem ir izteikts dzimumu dimorfisms – tēviņi ir krasi atšķirīgi no mātītēm pēc krāsojuma. Tēviņi ir spilgti krāsoti, mātītes – tumšākas, jo tām ilgāks laiks jāpavada vienā vietā, dējot olas.

- Zeltainīšu dzimtā ir tauriņi gan ar oranžiem, gan ar ziliem spāriem. Vienu sauc par zeltainīšiem, citus par zilenīšiem. Dzimtas nosaukumu veido pēc pirmās aprakstītās dzimtas, kas bija zeltainīši.

PARASTAIS RESNGALVĪTIS *Pyrgus malvae* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 35 mm. Tēviņiem spārnu virspuse tumši zila, apakšpuse – brūngana ar daudziem melniem punktiem un vāji oranžiem punktiem gar pakalšpārnu malu (attēlā pa labi). Mātītēm spārnu virspuse brūna ar oranžiem punktiem gar spārnu malām, no apakšpuses – brūni ar daudziem melniem punktiem un oranžiem punktiem gar spārnu malām (attēlā pa kreisi).

Līdzīgās sugas: vīķu zilenītis, no kura atšķirams pēc gaišāka laukuma pakalšpārnu vidū.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, parasti lielā skaitā.

Dzīvesvietas: visu veidu zālāji.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādiem tauriņziežu dzimtas augiem. Gadā divas paaudzes. Zieme kāpuri.

- Plašs barības augu klāsts – tas nodrošina, ka suga var pastāvēt ļoti dažādos zālāju biotopos.

- Daudziem zilenīšu kāpuriem ir draudzīgas attiecības ar skudrām. Skudras tos apmeklē un no kāpuriem "izkutina" saldu sulas pilienu, vienlaicīgi aizsargājot kāpuru no plēsoņām un parazītiem.

MEŽA ZILENĪTIS *Cyaniris semiargus* (Rottemburg, 1775)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 35 mm. Tēviņu spārnu virspuse tumši zila ar tumšākām malām un spārnu dzīslām, apakšpuse – pelēka ar melniem punktiem, pamatnē zilgana. Mātišu spārnu virspuse brūna, apakšpuse kā tēviņiem.

Līdzīgās sugas: no citiem zilenīšiem atšķirams ar to, ka spārnu apakšpusē nav oranžu punktu. Līdzīgs sikajam zilenītim, bet ievērojami lielāks un tēviņiem ir zila spārnu virspuse.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, arī mitri zālāji, mežmalas, meža klajumi.

Interesanti

- Kāpurim galvenie barības augi ir āboliņi, bet var baroties arī ar citiem tauriņziežu dzimtas augiem. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpuri.
- No olas izšķīlies kāpurs barojas galvenokārt āboliņu ziedu galviņās, pēc pārzīemošanas – ar to lakstiem.
- Kāpuri “draudzējas” ar skudrām.

KRŪKĻU ZILENĪTIS *Celastrina argiolus* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 30 mm. Tēviņu spārnu virspuse zila, priekšspārnu galotne tumšāka, apakšpuse gaiši zila ar daudziem sīkiem punktiem. Mātišu spārni no virspuses gar malu ievērojamāk tumšāki kā tēviņiem, apakšpusē līdzīgi.

Līdzīgās sugas: meža zilenītis un sikais zilenītis, no kuriem atšķirams pēc zilajiem spārnēm ar tumšākām malām abiem dzimumiem. Krūkļu zilenītis ir visagrāk lidojošais zilenītis, novērots jau maija sākumā.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji mežu tuvumā, meža klajumi, skrajī meži.

Interesanti

- Kāpuri ir polifāgi, t. i., barojas gan ar lakstaugiem, gan kokaugiem, kas pieder dažādām augu dzimtām. Gadā divas paaudzes. Ziemā kūniņa.
- Mātītes olas dēj barības augu ziedkopās, kas arī ir kāpuru galvenā barošanās vieta.
- Zilenīšiem miera stāvoklī spārni ir sakļauti virs ķermeņa. Taču, ja jāpievilina pretējais dzimums vai jāiezīmē sava teritorija, tad spārni ir izplesti.

ASTAINAIS ZILENĪTIS *Cupido argiades* (Pallas, 1771)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 30 mm. Gan tēviņiem, gan mātītēm spārnu virspuse un apakšpuse līdzīgas, spārnu virspuse zila ar tumšākām malām, apakšpuse pelēka ar daudziem sīkiem, melniem punktiem un diviem oranžiem punktiem pakļspārnu malā. Mātītes ir tumšākas un pazīmes ir izteiktākas. "Aste" ir īss pakļspārnu malas zvīņu sakopojums, kas visbiežāk ātri notraucas un nav pamanāms.

Līdzīgās sugas: zileņu zilenītis, taču tas apdzīvo augstos purvus un zālajos nav sastopams. Tam pakļspārnu apakšpusē ir lielāki melnie punkti un tikai viens liels oranžs punkts.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, bieži vien krūmāju un mežmalu tuvumā, meža klajumos.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādiem tauriņziežu dzimtas augiem. Gadā divas paaudzes. Ziemo kāpuri.
- Pieaugušam tauriņam ir salīdzinoši īss snukis un tas ziedos, sūcot nektāru, pavada vairāk laika kā citas zilenīšu sugas.
- Tauriņu kāpuri var būt kanibāli – var apēst viens otru.

VIOLETAIS ZELTAINĪTIS *Lycaena alciphron* (Rottemburg, 1775)

Kā pazīt? Vidēji liels zeltainītis, spārnu pletums līdz 35 mm. Tēviņiem spārnu virspuse oranži-violeta ar daudziem melniem punktiem, tumšām dzīslām. Spārnu apakšpuse pelēka, to pamatā zilgana, ar izkaisītiem melniem punktiem un nepārtrauktu oranžu joslu pakļspārnu ārmaļā. Mātītes kopumā ir tumšākas, no virspuses pakļspārniem ir oranžu plankumu rinda. Pārējās pazīmes kā tēviņam.

Līdzīgās sugas: brūnais zeltainītis, no kura labi atšķirams pēc spārnu violetā krāsojuma un nepārtrauktas oranžas līnijas pakļspārnu apakšpuses malā.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, parasti nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: sausi līdz vidēji mitri zālāji, mežmalas.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar pļavas skābenes lapām. Ziemo kāpurs. Gadā viena paaudze.
- Kāpurs ziemā augsnē, skudru ligzdās. Tas izdala smaržas, kas līdzīgas skudru kāpuru izdalītajām, tāpēc skudras tos neaiztiek.
- Violetajam zeltainītim spārnu krāsojums var būt mainīgs.

BRŪNAIS ZELTAINĪTIS *Lycaena tityrus* (Poda, 1761)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 30 mm. Tauriņš ir pats tumšākais no zeltainiņiem. Tēviņu spārni no virspuses pelēki-brūni ar lieliem, melniem punktiem uz priekšspārnēm, vāji izteiktiem oranžīgiem laukumiem gar spārnu malām. Spārnu apakšpuse pelēcīgi-brūna, raksturīgi daudzi melni punkti un gar spārnu malām atsevišķu oranžu punktu ar melniem galiem rinda. Mātītēm krāsojums ir spilgtāks, priekšspārni ir oranžāki, spārnu apakšpuse gaišāka.

Līdzīgās sugas:

violetais zeltainītis, no kura atšķirams pēc violetā spārnu krāsojuma trūkuma.

Izplatība Latvijā:

bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas:

sausī līdz vidēji mitri zālāji, mežmalas.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar pļavas skābeni. Gadā divas paaudzes. Ziemā kāpurs.
- Visiem zeltainiņu kāpuriem uz ķermeņa virsmas ir vienas šūnas izvadzdiedzeris, kas pievilkina vai nomierina skudras. Potenciāli skudras var uzbrukt tauriņu kāpuriem, lai ar tiem barotos. Taču šo dziedzeru izdalījumi skudras nomierina un kāpuri var izdzīvot skudru uzbrukumā.
- Dienas tauriņiem ir krāsu redze.

PARASTAIS ZELTAINĪTIS *Lycaena phlaeas* (Linnaeus, 1761)

Kā pazīt? Mazākais no zeltainiņiem, spārnu pletums 20–30 mm. Tēviņi un mātītes pēc krāsojuma līdzīgi **a**. Priekšspārni oranži ar relatīvi lieliem, stūraineriem laukumiem un brūnu ārmalu, pakalšpārni brūni ar viļņotu oranžu joslu ārmalā. No apakšpuses priekšspārni līdzīgi kā virspusē, tikai gaišāki, pakalšpārni gaiši brūni, ārmalā ar šauru, lauzītu oranžu svītru uz gaišāka fona **b**.

a**b**

Līdzīgās sugas: mazā izmēra dēj viegli atšķirams no citām zeltainiņu sugām.

Izplatība Latvijā: sastopams visā teritorijā.

Dzīvesvietas: galvenokārt sausi līdz vidēji mitri zālāji, mežmalas.

Interesanti

- Kāpuri barojas galvenokārt ar pļavas un mazo skābeni. Gadā divas paaudzes. Ziemā kāpurs.
- Zeltainiņu kāpuriem uz septītā vēdera posma ir dziedzeris, kas izdala stīgru šķidrums ar cukuriem un aminoskābēm, kas ir pievilcīgi skudrām, un tās kāpuriem neuzbrūk.

MAZAIS SKĀBEŅU ZELTAINĪTIS *Lycaena hippothoe* (Linnaeus, 1761)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 30 mm. Tēviņiem spārnu virspuse oranža ar tumšām malām, nedaudz ar violetu toni, priekšspārni ar sīkiem, neizteiktiem punktiem, pakalšpārnu mala ar oranžu joslu, kas izskatās robaina. Spārnu apakšpuse pelēki-brūngana, klāta melniem punktiem, pakalšpārniem īsa, oranža josla. Mātītes ir līdzīgas tēviņiem, tikai tumšākas, krāsojums kontrastējošāks, oranžā josla visā pakalšpārnu apakšpuses garumā.

Līdzīgās sugas: no violetā zeltainīša atšķiras ar mazāk punktiem spārnu apakšpusē, tēviņiem pakalšpārnu apakšpusē īsa oranžā josla spārna malā.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: sausi un vidēji mitri zālāji, mežmalas, dažkārt arī mitri zālāji.

Interesanti

- Kāpuri barojas galvenokārt ar pļavas skābeni. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpurs.
- Mazā skābeņu zeltainīša krāsojums var būt mainīgs.
- Zeltainīšu spilgtais, oranži-melnais, kontrastējošais krāsojums ir brīdinājuma zīme potenciālajiem uzbrucējiem.

ZELTGAUVIŠU ZELTAINĪTIS *Lycaena virgaureae* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Viens no mazākajiem zeltainīšiem, lai gan spārnu pletums var sasniegt pat 30 mm. Tēviņu spārnu virspuse ir koši oranža, priekšspārniem ir melna mala, tumšu punktu nav, pakalšpārnu malā sīku, melnu punktu rinda **a**. Spārnu apakšpuse ir brūni-oranža ar maz melniem punktiem, raksturīga pazīme ir pakalšpārnu mala ar īsu, oranžu joslu un spilgti baltu laukumu rindu **b**. Mātītēm, atšķirībā no tēviņiem, spārnu virspusē ir daudz lielu, ovālu laukumu **c**, spārna apakšpuse kā tēviņiem.

Līdzīgās sugas: tēviņi pēc spārnu virspuses monotonā oranžā krāsojuma ir labi atšķirami no citiem zeltainīšiem. Mātītes pēc spārnu virspuses krāsojuma un melnajiem laukumiem ir līdzīgas parastajam zeltainītim, taču labi atšķiramas pēc baltajiem laukumiem pakalšpārnu apakšpusē.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: sausi un vidēji mitri zālāji, mežmalas.

Interesanti

- Kāpuri barojas galvenokārt ar pļavas un mazo skābeni. Gadā viena paaudze. Ziemā olas.
- Zeltgalvišu zeltainītis ir vienīgā no zeltgalvišu sugām, kas pārziemo olas stadijā.
- Sugas tēviņš pēc spārnu virspuses krāsojuma ir pats spilgtākais.

LIELAIS SKĀBEŅU ZELTAINĪTIS *Lycaena dispar* (Haworth, 1802)

Kā pazīt? Lielākais no zeltainīšiem, spārnu pletums līdz 40 mm. Tēviņu spārnu virspuse oranža, priekšspārnu vidū izteikts melns laukums un mala tumša, pakalšpārniem melna apmale **a**. Pakalšpārniem no apakšas zilgani-pelēka pamatkrāsa ar platu, oranžu joslu gar malu **b**. Mātīšu oranžie priekšspārni no virspuses ir ar lieliem, melniem laukumiem un melnu spārna malu **c**, pakalšpārni ar kontrastējošu, oranžu joslu malā.

a**b****c**

Līdzīgās sugas: tēviņš līdzinās zeltgalvišu zeltainītim, atšķirams pēc melnā punkta uz priekšspārniem, zilgani-pelēkās spārna apakšpuses un lielā izmēra.

Izplatība Latvijā: reti visā teritorijā, biežāk ūdeņu tuvumā gar upēm un ezeriem. Parasti vienlaicīgi var ieraudzīt 1–3 tauriņus.

Dzīvesvietas: mitri un slapji zālāji ar barības augiem – lielo izmēru skābenēm *Rumex* spp.

Interesanti

- Kāpuri biežāk barojas ar cirtaino, struplapu un ūdeņu skābeni. Gadā viena paaudze, retumis – divas. Ziemā kāpuri.
- Viens no zeltainīšiem ar ceļotāja uzvedību – var aizlidot tālu no izkūņošanās vietas un ir novērojams tam neraksturīgos biotopos, piemēram, meža izcirtumos, atmatās, pat pilsētās.

PARASTAIS NĀTRU RAIBENIS *Aglais urticae* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 50 mm. Spārnu virspuses pamattonis ir oranžs, priekšspārnu priekšmalā mijas melnu un gaišu laukumu rinda, pakalšpārnu pamatne melna, gar abu spārnu sānu malām stiepijas sīku, zilu laukumiņu rinda. Priekšspārnu apakšpuse gaiši brūna, pakalšpārnu divkrāsaina – pamatnes puse tumši brūna, virsotnes puse ievērojami gaišāka, gar abu spārnu ārējo malu dūmakaini-zilgana, viļņota josla.

Līdzīgās sugas: augļkoku un kārkļu raibeņi, no kuriem atšķiras ar melno pakalšpārnu pamatni no virspuses, tumšo pakalšpārnu pamatni bez izteikta punkta un mazāku ķermeņa izmēru.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, arī apdzīvotas vietas, lauksaimnieciska ainava.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar lielo nātri. Gadā viena paaudze. Ziemā pieaudzis tauriņš.
- Kāpuri dzīvo grupās. Kamēr jauni, tie veido "ligzdu" no siekalu pavedieniem.
- Lielajai nātrei ir dzelonīši ar kairinošām vielām. Kāpuri ir pielāgojušies tā, ka šīs vielas tos neietekmē. Nātres it kā aizsargā kāpurus, piemēram, no putniem.

MAZAIS NĀTRU RAIBENIS *Araschnia levana* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Mazākais no raibēņiem, spārnu pletums līdz 30 mm. Gadā divas paaudzēs, katras paaudzes tauriņu krāsojums ir krasi atšķirīgs. Pavasara paaudzes **a** tauriņi no virspuses ir oranži ar daudziem taisnstūrveida un apaļiem, melniem laukumiem, apakšpuse raiba, ar dažādas krāsas laukumiem. Vasaras paaudzes **b** spārnu virspuse ir melna ar raksturīgiem baltiem laukumiem, kas tos šķērso spārnu vidusdaļā. Spārnu apakšpuse ar dažādas krāsas laukumiem un dzeltenīgu vidusjoslu.

a

Līdzīgās sugas: nav līdzīgu sugu, tauriņš labi atšķirams pēc mazā izmēra un krāsojuma.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, lauksaimniecības un apdzīvotu vietu ainava.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar lielo nātri. Ziemo kūniņās.
- Vienīgā mūsu dienas tauriņu suga, kurai abas paaudzēs ir krasi atšķirīgas pēc izskata.
- Abu paaudžu krāsojumu regulē hormoni, kas nosaka melnās krāsas – melanīna izdalīšanos. Īsajās dienās melanīns izdalās mazāk kā garajās dienās vasaras vidū.

b**ACAINAIS RAIBENIS** *Aglais io* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 60 mm. Spārnu virspuse oranži-brūna, uz katra spārna kontrastējoša, daudzkrāsaina “acs”. Spārnu apakšpuse melna ar vāji saskatāmu zīmējumu un sīkiem, gaišiem punktiem.

Līdzīgās sugas: nav.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: sastopams dažādos zālajos, lauksaimniecības un apdzīvotu vietu ainavā.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar lielo nātri. Gadā viena paaudze. Ziemo pieauguši tauriņi.
- Tauriņi lido pateicoties tam, ka ar spārniem veido gaisa virpuļus ar augstāku blīvumu. Uz šiem virpuļiem tauriņi it kā “atspiežas” un var pacelties augstāk.
- “Acis” spārnu virspusē ir izveidojušās, lai biedētu potenciālos uzbrucējus – putnus.

LIELAIS NĀTRU RAIBENIS *Vanessa atalanta* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Liels tauriņš, spārnu pletums līdz 60 mm. Spārni no virspuses melni ar kontrastējošām, sarkanām joslām priekšspārnu vidusdaļā un gar pakaļspārnu malu, priekšspārnu stūros balti laukumi. Priekšspārnu apakšpuses raksts līdzīgs kā virspuses, pakaļspārni ar smalku, daudzkrāsainu rakstu.

Līdzīgās sugas: nav.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, skaits pa gadiem ir svārstīgs.

Dzīvesvietas: sastopams dažādos zālajos, lauksaimniecības un apdzīvotu vietu ainavā.

Interesanti

- Kāpuri ir ar mainīgu krāsojumu, parasti brūngani-melni, klāti ar izaugumiem. Kāpuri barojas galvenokārt ar lielajām nātrēm. Gadā viena paaudze.
- Migrējoša suga. Tauriņi pavasarī un vasarā no Dienvideiropas ielido Ziemeļeiropā, rudenī dodas atpakaļ. Lido, drīzāk planē, apm. 1 km augstumā, izmantojot vēja plūsmas. Latvijā vasaras laikā var attīstīties viena paaudze.
- Agrākie pētnieki bieži sugu nosaukumos izmantoja mitoloģiskos tēlus, šai gadījumā "atalanta" ir grieķu dievietes tēls.

DADŽU RAIBENIS *Vanessa cardui* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Liels tauriņš, spārnu pletums līdz 60 mm. Spārnu virspuse ar oranžu, melnu un baltu laukumu mozaīku, pakaļspārniem gar malu melnu, apaļu laukumu rinda. Priekšspārnu apakšpuses raksts līdzīgs virspusei, pakaļspārnu apakšpuse brūni-raiba ar raksturīgu tumšāku, apaļu laukumu rindu.

Līdzīgās sugas: nav, tauriņš labi atšķirams no citām sugām.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā. Skaits pa gadiem stipri mainīgs.

Dzīvesvietas: sastopams dažādos zālajos, lauksaimniecības un apdzīvotu vietu ainavā.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādiem kurvjziežu dzimtas augiem – lēdzērkstēm, dadziem, dzelzenēm, vibotnēm u. c.
- Migrējoša suga. Pavasarī un vasarā tauriņu ielido no Ziemeļāfrikas, Latvijā var veidot vienu paaudzi. Rudenī tauriņi dodas atpakaļ uz Āfriku. Migrācijas attālums var sasniegt pat 14 000 km. Tauriņu migrāciju saista ar barības augu pieejamību. Āfrikā pavasarī augi nokalst, tauriņi ir spiesti tos meklēt citur.

JĀNOGU RAIBENIS *Polygonia c-album* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 50 mm. Spārnu virspuse oranži-brūna ar izteiktiem brūni-melniem laukumiem **a**. Raksturīga pazīme ir stipri izrobotas spārnu malas. Spārnu apakšpuses pamattonis ir brūns, ar neizteiksmīgu rakstu, pakaļspārnu vidū balts C-veida laukums **b**.

Līdzīgās sugas: nav, sugu viegli pazīt pēc robotajiem spārniem.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: pārsvarā zālajos mežu tuvumā, izcirtumos, meža klajumos.

a**Interesanti**

- Kāpurs ir polifāgs – barojas ar dažiem augiem: nātrēm, kārkliem, jāņogām, upenēm u. c. Gadā ir divas paaudzes, abu paaudžu tauriņi pēc izskata ir līdzīgi. Ziemo kāpurs.

- Mātītes savas dzīves laikā pārojas ar vairākiem tēviņiem, tādējādi nodrošinot dažādu gēnu kombināciju izdzīvošanu. Šāda taktika ir labvēlīga sugai, jo veicina sugas ģenētisko daudzveidību, kas svarīga izdzīvošanai.

- Spārnu apakšpuse ir tumša. Nosēžoties tauriņš izskatās pēc vecas koka lapas.

b**PAPUVES RAIBENIS** *Issoria lathonia* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēja izmēra tauriņš, spārnu pletums līdz 45 mm. Spārnu virspuse ir koši oranža ar vairākām apaļu laukumiņu rindām, nav tumšu joslu. Spārniem nav lauzītu līniju rindas. Priekšspārnu apakšpuse līdzīga virspusei, savukārt pakaļspārnu apakšpusē ir koši balti "spogulīši" – neregulāri, lieli laukumi un sikāku "acu" rinda.

Līdzīgās sugas: no vidēja izmēra tauriņiem nav tieši līdzīgu sugu, pēc raksturīgiem apaļajiem melnajiem laukumiem spārnu virspusē un pēc pakaļspārnu apakšpuses "spogulīšiem" labi atšķirams.

a**b****Izplatība Latvijā:**

bieži visā teritorijā, parasti nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: galvenokārt sausos zālajos, var atrasties arī lauksaimniecības zemēs.

Interesanti

- Kāpuri ir polifāgi, tomēr barojas galvenokārt ar vijolītēm, var baroties arī ar citiem augiem. Viena paaudze gadā. Ziemo kāpuri.

- Viens no ātrākajiem lidotājiem starp raibēņiem. Grūti pamanīt, jāgaida, lai nosēžas. Bieži nosēžas uz zemes.

PARASTAIS PERLAMUTRA RAIBENIS

Argynnia aglaja (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Liels tauriņš, spārnu pletums līdz 55 mm. Spārnu virspuse oranža ar daudz melniem laukumiem. Gar abu spārnu malu viena apaļu un viena pusbēnesveidīgu laukumu rinda. Priekšspārnu apakšpuses raksts līdzīgs kā virspusei. Pakājspārnu apakšpusē izteikti balti, mirdzoši “spogulišu” laukumi.

Līdzīgās sugas: pēc spārnu virspuses sugu grūti atšķirt no līdzīgajām sugām – atraitnišu, lielā meža raibeņa. Vienmēr jāskatās pakājspārnu apakšpuse. Galvenā atšķirīgā pazīme no līdzīgajām sugām ir ovālu, gaišu “spogulišu” esamība uz pakājspārnu apakšpusēs.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, mežmalas, izcirtumi, tauriņi var ielidot jebkur, jo ir ceļotāji.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar vijolītēm. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpuri.
- Tauriņu zvīņas ir saplacināti matiņi.
- Sugas epitets “*aglaja*” veidots no grieķu vārda “*λάμψη*” – “mirdzošā”, kas raksturo pakājspārnu “spogulišus”.

ATRAITNĪŠU RAIBENIS *Argynnis laodice* (Pallas, 1771)

Kā pazīt? Liels tauriņš, spārnu pletums līdz 65 mm. Spārnu virspuses pamattonis oranžs ar daudziem melniem plankumiem, gar abu spārnu malu divas melnu punktu rindas **a**. Priekšspārnu apakšpuses zīmējums līdzīgs virspusei. Pakājspārnu apakšpuse pēc krāsojuma sadalīta divos vienādos laukumos, pamata laukums ir dzeltens ar zaļganu nokrāsu un oranžām strīpām, spārna gala laukums ir brūngans ar violetu nokrāsu, neskaidru dubultu punktu rindu. Abus laukumus nodala šaura, balti-zila strīpa **b**.

Līdzīgās sugas: parastais perlamutra raibeņš, no kura labi atšķiramies pēc divu apaļu laukumu rindām spārnu virspusē un divdaļīgā spārnu apakšpuses krāsojuma.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, parasti nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, mežmalas, izcirtumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar vijolītēm (atraitnītēm). Gadā viena paaudze. Ziemā kāpurs.
- Tauriņu zvīņas ir klātas ar ļoti plānu vaska slānīti, tāpēc tauriņi ar ne-notrauktām zvīņām lietū nesamirgst.

LIELAIS MEŽA RAIBENIS *Argynnis paphia* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Lielākais no “lielajām” raibeņu sugām, spārnu pletums līdz 70 mm. Spārnu virspuse oranža ar daudziem melniem, lieliem laukumiem, raksturīga divu ovālu laukumu rinda spārnu malā. Tēviņiem priekšspārnu dzīslas ir tumšas **a**. Priekšspārnu apakšpuse pēc raksta līdzīga virspusei. Pakajspārni pēc krāsojuma sadalīti divās daļās, pamata daļa ir dzeltenīga ar baltu rakstu un zaļganu tonējumu, spārna gala laukums ir brūngani-zaļgans, ar neskaidru punktu dubultu rindu. Abus laukumus nodala šaura, balta strīpa **b**.

Līdzīgās sugas: atraitnišu raibenis, no kura labi atšķirams pēc spārnu pletuma lieluma, tēviņu tumšajām dzīslām priekšspārnu virspusē, pakajspārnu apakšpuses krāsojuma – nav tik kontrastējošs.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, mežmalas, izcirtumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar vijolītēm. Gadā viena paau-dze. Ziemā nepieauguši kāpuri.
- Mātītes dēj olas nevis uz kāpura barības auga, bet gan atstātas no tā. Izšķīlies jaunais kāpurs uzreiz meklē vietu ziemošanai, lai pavasarī varētu baroties ar barības augu.

BRŪNVĀLĪŠU RAIBENIS *Brenthis ino* (Rottemburg, 1775)

Kā pazīt? Vidēja izmēra tauriņš, spārnu pletums līdz 40 mm. Spārni no virspuses gaiši oranži ar nelieliem melniem laukumiem, kopumā izskatās gaiši **a**. Priekšspārnu apakšpuse pēc raksta līdzīga virspusei. Pakajspārnu pamatne ar dzelteniem laukumiem, kuriem seko sīku, violetu laukumu un brūnu punktu šķērsrinda, spārna augšdaļa raiba, dzeltenbrūna ar violetu toni **b**.

Līdzīgās sugas: liela daļa no vidēja izmēra oranžajiem, melni-punktotajiem raibeņiem, no kuriem labi atšķirams pēc pakajspārnu apakšpuses. Apakšpusē nav sudrabotu laukumu.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi, pārsvarā mitri zālāji, krūmāji. Bieži ūdeņu tuvumā.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar parasto un lielziedu vīgriezi, meža aveni, klinšu kauleni u. c. Gadā viena paau-dze. Ziemā kāpurs.
- Sugas epitets “brūnvālīšu” liecina, ka kāpuri barojas arī ar ārstniecības brūnvālīti *Sanguisorba officinalis*, taču šis augs Latvijā sastopams reti.
- Tauriņi lido vidēji līdz 80 m attālumam no izkūpošanās vietas. Ja aizlido tālāk, tad atgriežas atpakaļ.

DZELZEŅU PĻAVRAIBENIS*Melitaea phoebe* (Denis et Schiffermüller, 1775)

Kā pazīt? Liels tauriņš, spārnu pletums līdz 50 mm. Spārnu virspuse netīri oranža ar daudzmu melnu, gaiši oranžu un tumši oranžu laukumu šķērsrindām. Gar spārnu malām mēnesveidīgu, gaišu laukumu rindas **a**. Priekšspārnu apakšpuse gaiši oranža ar melniem punktiem un baltu spārna virsotni. Pakaļspārnu apakšpuse pamatā ar baltiem laukumiem, vidusdaļā un gar malu to šķērso baltu laukumu rindas, starp tiem oranži laukumi **b**.

Līdzīgās sugas:

liela daļa no vidēja izmēra oranžajiem, melni-punktotajiem raibeņiem, no kuriem labi atšķirams pēc pakaļspārnu apakšpuses ar balto laukumu rindām. Spārnu virspuses tumšais krāsojums kontrastē ar gaišo apakšpusi.

Izplatība Latvijā:

bieži Vidzemes centrālajā daļā un Latgalē.

Dzīvesvietas: dažādi

vidēji mitri un sausi zālāji, mežmalas.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dzelzenēm. Gadā var būt divas paaudzes. Ziemā kāpurs.
- Jauni kāpuri dzīvo kopīgā, no zīda pavedieniem veidotā ligzdā, taču paaugoties izklist.

BALDRIĀNU PĻAVRAIBENIS *Melitaea diamina* (Lang, 1789)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 50 mm. Vistumšākais no pļavraibeņiem. Spārnu virspuse brūni melna, ar vairākām sīku, oranžu laukumu šķērsjoslām un gaišu laukumu joslu gar spārnu malām. Pakaļspārni ir tumšāki par priekšspārniem **a**. Pakaļspārniem apakšpusē gar malu gaišu, pusmēnesveidīgu laukumu rinda, uz spārnu virsmas vairākas baltu un oranžu laukumu šķērsrindas **b**.

Līdzīgās sugas: liela daļa no vidēja izmēra oranžajiem, melni-plankumainajiem raibeņiem, no kuriem labi atšķirams pēc tumšā spārnu krāsojuma.

Izplatība Latvijā:

bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: pārsvarā mitri zālāji.

Interesanti

- Kāpuru galvenais barības augs ir ārstniecības baldriāns, taču var baroties arī ar citiem augiem. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpuri.
- Daži tauriņi var būt gandrīz pilnīgi melni.
- Kāpurs dzīves gaitā maina ādu sešas reizes.

PARASTAIS PURVRAIBENIS *Boloria selene* (Denis & Schiffermüller, 1775)

Kā pazīt? Vidēja izmēra tauriņš, spārnu pletums līdz 45 mm. Spārnu virspuse, kā daudziem raibeņiem, oranža ar melniem laukumiem un punktiem. Svarīga pazīme ir melns, apaļš plankums pakājspārnu pamatnē **a**. Pakājspārnu apakšpuses pamatnē ir labi ievērojams melns, ovāls punkts oranža laukuma vidū, spārnām ir vairāki balti laukumi, oranžu laukumu šķērsrinda ar melniem punktiem **b**.

Līdzīgās sugas: liela daļa no vidēja izmēra oranžajiem, melni-plankumainajiem raibeņiem, no kuriem labi atšķirams pēc izteikti melnā, treknā punkta pakājspārnu apakšpusē. Līdzīgajai sugai – agrajam purvraibenim – šis punkts ir silks un ir tikai viens balts laukums.

Izplatība Latvijā:

bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: pārsvarā mitri līdz vidēji mitri zālāji, taču tauriņi ir labi pārceļotāji un var būt sastopami dažādos citos biotopos.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar vijolītēm. Gadā viena paaudze. Ziemeļkāpurs.
- Suga ir viena retajām, kas sastopama gan Eirāzijā (Palaarktikā), gan Ziemeļamerikā (Nearktikā). Ja sugai ir plašs izplatības areāls, tad veidojas pēc izskata atšķirīgas pasugas.

PARASTAIS PĻAVRAIBENIS *Melitaea athalia* (Rottemburg, 1775)

Kā pazīt? Vidēja izmēra tauriņš, spārnu pletums līdz 50 mm. Spārnu virspuses pamattonis ir brūni-melns, spārni klāti ar oranžiem laukumiem, no kuriem divas taisnstūrveida laukumu rindas šķērso priekšspārnus **a**. Gar spārnu malu ir oranžu pusmēnesveidīgu laukumu rinda. Kopskatā spārnu virspuse izskatās "rūtaina". Pakājspārnu apakšpusē ir balti laukumi pamatnē, baltu laukumu rinda spārna vidusdaļā un gar malu. Abas laukumu rindas ir nodalītas ar oranžu, pusmēnesveidīgu laukumu rindu **b**.

Līdzīgās sugas: liela daļa vidēja izmēra raibeņu, ko kuriem atšķirama pēc "rūtainās" spārnu virspuses un divām baltu laukumu rindām pakājspārnu apakšpusē.

Izplatība Latvijā:

bieži visā teritorijā, visbiežāk sastopamā raibeņu suga.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, mežmalas, izcirtumi, virsāji.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādiem augiem – veronikām, ceļtekām u. c. Gadā viena paaudze. Ziemeļkāpurs.
- Tauriņa spārnu krāsojumam ir liela mainība, var novērot gan ļoti tumšus, gan ļoti gaišus īpatņus ar vāji izteiktiem tumšākiem rakstiem.

SKABIOZU PĻAVRAIBENIS *Euphydryas aurinia* (Rottemburg, 1775)

Kā pazīt? Vidēja izmēra tauriņš, spārnu pletums līdz 40 mm. Spārnu virspuse pamattonis ir gaiši oranžs, uz priekšspāriem raksturīga baltu laukumu šķērsrinda spārna vidusdaļā un oranžu laukumu rinda gar spārna malu **a**. Priekšspārnu apakšpuse līdzīga virspusei, tikai gaišāka. Pakaļspārnu apakšpuse līdzīga virspusei, tikai spilgtāka, uz oranžajiem laukumiem krasi iezīmējas melnie punkti ar baltu apmali **b**.

Līdzīgās sugas: pēc kopējā izskata suga līdzīga daudziem citiem raibeņiem, taču labi atšķirama pēc spārnu krāsojuma, ko varētu apzīmēt kā "pasteltoņus", un arī pēc melnajiem punktiem pakaļspārnu virspusē un apakšpusē.

Izplatība Latvijā:

visā teritorijā, taču sastopams reti.

Dzīvesvietas: pārsvarā mitras pļavas, zemie purvi ar barības augu pļavas vilkmēli.

Interesanti

• Kāpuri barojas tikai ar vienas sugas augu – pļavas vilkmēli – tie ir monofāģi. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpuri.

• Tauriņš apdzīvo intensīvi apsaimniekotu lauku malas, tāpēc tās būtu jāatstāj nenoplautas.

• Kāpurs maina ādu sešas reizes. Līdz ceturtajai reizei kāpuri dzīvo kopā "ligzdās", pēc tam katrs atsevišķi.

OŠU PĻAVRAIBENIS *Euphydryas maturna* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 40 mm. Spārnu virspuse brūni-melna ar kontrastējošu, tumši oranžu laukumu šķērsrindu spārnu malās un sīku, baltu līdz gaiši oranžu laukumu šķērsrindām **a**. Tēviņiem krāsojums kontrastaināks. Spārnu apakšpuse tumši oranža, pakaļspāriem pamatnē vairāki zaļgani-dzeltenīgi laukumi, vidusdaļā ar platu un gar spārna malu šauru, zaļgani-dzeltenīgu laukumu šķērsrindu, kas sadala tumši oranžo pamatkrāsojumu **b**.

Līdzīgās sugas: līdzīgs vairumam oranži-melnajiem raibeņiem, no kuriem atšķiram ar piesātināto brūni-melno, tumši oranžo krāsojumu un gaišajiem akcentiem spārnu virspusē. Spārnu apakšpusē nav baltu laukumu.

Izplatība Latvijā: izplatīts visā teritorijā, taču ļoti nevienmērīgi, kopumā rets.

Dzīvesvietas: pļavas mežmalās un izcirtumi ar ošiem.

Interesanti

• Jauni kāpuri barojas ar ošu lapām, pēc ziemošanas ar dažādiem krūmiem un lakstaugiem. Gadā viena paaudze. Ziemā nepieauguši kāpuri.

• Lai arī tauriņa kāpurs ir raksturīgs ošu mežiem, tomēr pieaugušajiem nepieciešama barošanās pļavu ziedos.

• Tauriņi bieži nosēžas uz augsnes, ceļiem, tādēļ tie cieš no autotransporta.

PARASTAIS SAMTENIS *Aphantopus hyperantus* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 40 mm. Spārnu virspuse brūni-melna, priekšspārniem tuvāk malai divas (tēviņiem) vai trīs (mātītēm) melnas, gaišāk apmalotas "acis", pakalšpārniem – divas. Apakšpuse gaišāka ar neskaidru zīmējumu. Priekšspārniem trīs, pakalšpārniem piecas "acis" – balts punkts, melni un dzelteni apmalots.

Līdzīgās sugas: līdzīgu sugu nav, tauriņa suga viegli nosakāma.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, dārzi, mežmalas, izcirtumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādiem graudzāļu dzimtas augiem. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpurs.
- Tauriņš ir viens no retajiem lauksaimniecības kultūrām nekaitīgajiem kukaiņiem, kas apdzīvo intensīvi apsaimniekotu lauku malas.
- Šai sugai un citām dots vārds samtenis, nevis raibenis. Agrāk samtenī bija iekļauti patstāvīgā dzimtā.

LAUKA SĪKSAMTENIS *Coenonympha arcania* (Linnaeus, 1761)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 30 mm. Priekšspārni no virspuses oranži ar platu, tumšu malu, pakalšpārni – brūni ar neskaidru zīmējumu un neizteiktām "acīm". Priekšspārni no apakšpuses oranži ar vienu "aci" virsotnē, pakalšpārni oranži-brūni ar platu, baltu šķērsjoslu un sešām dažāda izmēra "acīm", gar spārnu malu šaura, pelēka svītra.

Līdzīgās sugas: visas citas sīksamtenju sugas, no kurām labi atšķirams pēc platās, baltās šķērsjoslas pakalšpārnu apakšpusē.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, tomēr austrumu daļā retāks.

Dzīvesvietas: dažādi vidēji mitri zālāji, izcirtumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpuri.
- Sīksamtenju suga, kuru negatīvi ietekmē intensīvā lauksaimniecība un bioloģiski vērtīgu zālāju platību samazināšanās.
- Sīksamtenju sugas savstarpēji atšķiramas galvenokārt pēc pakalšpārnu apakšpuses zīmējuma.

PĻAVAS SĪKSAMTENIS *Coenonympha glycerion* (Borkhausen, 1788)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 30 mm. Spārnu virspuse brūni-oranža, mātītes spilgtāk oranžas un uz pakalšpārnēm vāji iezīmējas “acis”. Priekšspārnu apakšpuse tumši oranža, pakalšpārni pelēki ar diviem neregulāriem, atdalītiem, nelieliem gaišiem laukumiem un apmēram vienāda izmēra sešām “acīm”. Gar abu spārnu malu oranža, šaura līnija.

Līdzīgās sugas: visas citas sīksamtenju sugas, no kurām labi atšķirams pēc pakalšpārnu apakšpuses zīmējuma – diviem neregulāriem gaišiem laukumiem un apmēram vienāda izmēra “acīm”, no kurām viena var būt lielāka.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi vidēji mitri un sausi zālāji, mežmalas, izcirtumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm. Gadā viena paaudze. Ziemeļkaps.
- Tauriņa populācijas negatīvi ietekmē intensīvā lauksaimniecība un bioloģiski vērtīgu zālāju platību samazināšanās.
- Tauriņi miera stāvoklī sakļauj spārnus, taču pretējā dzimuma klātbūtnē parāda spārnu virspusi.

PARASTAIS SĪKSAMTENIS *Coenonympha pamphilus* (Linneus, 1758)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 35 mm. Spārnu virspuse oranži-dzeltena, priekšspārna galotnē neskaidri iezīmējas “acs”. Priekšspārnu apakšpuse dzelteni-oranža, spārna galotnē sīka, melna “acs”. Pakalšpārnu pamata daļa brūna ar divām daivām un gaišu laukumu, kas to krasi nodala no pelēkās malas daļas. Malas daļā neskaidri iezīmētas sīkas “acis”.

Līdzīgās sugas: visas citas sīksamtenju sugas, no kurām labi atšķirams pēc kopējā gaišā krāsojuma, pakalšpārnu apakšpuses krāsojuma un mazā izmēra.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, izcirtumi, lauksaimniecības ainava.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm. Gadā divas paaudzes. Ziemeļkaps.
- Kāpuri ir atkarīgi no barības auga ķīmiskā sastāva. Paaugstinātas ogļskābās gāzes koncentrācijas atmosfērā gadījumā tauriņš no visām graudzālēm izvēlas parasto smaržzāli un pļavas skareni.
- Tēviņiem raksturīgi “riesti” ar vairākiem īpatņiem, kas pievilina mātītes.

MEŽA SĪKSAMTENIS *Coenonympha hero* (Linnaeus, 1761)

Kā pazīt? Mazs tauriņš, spārnu pletums līdz 35 mm. Spārnu virspuse brūna, tēviņiem uz pakaļspārnem neskaidri iezīmētas “acis”, mātītēm “acis” priekšspārna virsotnē un gar pakaļspārnu malu. Spārnu apakšpuse brūna, mātītēm gaiši brūna. Priekšspārnu virsotnē viena “acs”, gar pakaļspārnu malu sešas dažāda izmēra “acis” – balts punkts, melni un oranži apmalots. “Acu” rinda no pārējās spārna daļas norobežota ar baltu, šauru, neregulāru šķērsjoslu. Abu spārnu malas oranžas.

Līdzīgās sugas: visas citas sīksamteņu sugas, no kurām labi atšķirams pēc izteikti tumšā spārnu krāsojuma, pēc “acu” rindas uz pakaļspārnem un šaurās, baltās šķērsjoslas. Tauriņš lido agrāk par citiem sīksamteņiem – jau no maija beigām.

Izplatība Latvijā: nevienmērīgi visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi vidēji mitri zālāji, visbiežāk mežu tuvumā, zāļu purvi, lapkoku mežu izcirtumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm. Gadā viena paaudze. Zieme kāpurs.
- Tauriņam svarīgāks ir mikroklimats – saulains zālājs aizvējā, nevis kāda specifiska graudzāle, uz kuras baroties kāpūram.

GĀRŠAS SAMTENIS *Lopinga achine* (Scopoli, 1763)

Kā pazīt? Liels tauriņš, spārnu pletums līdz 55 mm. Spārni no virspuses pelēki-brūni, priekšspārni ar sešām, pakaļspārni četrām dažāda izmēra melnām, gaiši apmalotām “acīm” **a**. Priekšspārni apakšpusē brūni-pelēki ar izteiksmīgu “acu” rindām. Katrai “aci” vidū balts punkts, kas apmalots ar melnu krāsu, tad dzeltenu. Spārnus šķērso laužīta, balta šķērsjosla, spārnu malas ar vairākām viļņotām, šaurām, gaišām šķērsjoslām **b**.

Līdzīgās sugas: līdzīgu sugu nav, tauriņš labi atšķirams pēc tumšā krāsojuma un “izteiksmīgajām” “acīm”.

Izplatība Latvijā: nevienmērīgi visā teritorijā, vietām var būt lielā skaitā.

Dzīvesvietas: zālāji lapkoku vai jauktu koku mežmalās, meža klajumi.

Interesanti

- Kāpurs barojas galvenokārt ar graudzālēm – iskājēm, kas aug mežos, kā arī grīšļiem. Gadā viena paaudze. Zieme kāpurs.
- Viena no retajām dienas tauriņu sugām, kas lido arī noēnotos mežos.

PLĀVAS VĒRŠACĪTIS *Maniola jurtina* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 50 mm. Tēviņam spārnu virspuse pelēki-brūna, priekšspārnu vidū vāji iezīmējas oranžs plankums un virsotnē "acs". Mātītēm spārni gaišāki, spārnu vidū izplūdis oranžs laukums, dubulta "acs". Tēviņa priekšspārni apakšpusē oranži ar brūnu malu un "aci", pakaļspārni tumši brūni, tos šķērso vāji izteikta, pelēki brūna, viļņota, plata josla ar diviem punktiem **a**. Mātītēm zīmējums līdzīgs, priekšspārni ar dubultu "aci", pakaļspārni gaiši brūni, platā šķērsjosla dzeltenbrūna, kontrastējoša **b**.

a**b**

Līdzīgās sugas: siena vēršacītis, no kura atšķiramies pēc oranžā ietonējuma spārnu vidū, plašas šķērsjoslas spārnu apakšpusē ar diviem punktiem, spārnu pletums lielāks.

Izplatība Latvijā:

bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, mežmalas, izcirtumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpurs.
- Tauriņu apakšpusē neuzkrītošais krāsojums tos nomaskē, ja tie nosēžas uz augsnes.

SIENA VĒRŠACĪTIS *Hyponephele lycaon* (Rottemburg, 1775)

Kā pazīt? Neliels tauriņš, spārnu pletums līdz 40 mm. Tēviņam spārnu virspuse blāvi pelēki-brūna, priekšspārnu vidusdaļā blāvi oranži-brūns laukums, spārnu virsotnē "acs". Mātītes spārni gaišāki, pamata daļa oranži-brūna, tuvāk malai gaiši oranži-brūna, abas daļas atdala kontrastējoša, lauzīta līnija, priekšspārnam divas "acis". Tēviņam priekšspārni apakšpusē oranžīgi, ar "aci". Pakaļspārnu pamatnes daļa pelēki-brūna, malas daļa gaišāka, abas nodalītas ar lauzītu līniju. Mātītēm krāsojums līdzīgs, uz priekšspārniem divas "acis".

Līdzīgās sugas: plavas vēršacītis, no kura atšķiramies pēc mazāka spārnu pletuma, gaišāka spārnu krāsojuma, pakaļspārni bez sīkiem punktiem, mātītēm priekšspārnu apakšpusē divas "acis".

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, mežmalas, izcirtumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpurs.
- Tauriņu apakšpusē neuzkrītošais krāsojums tos nomaskē, ja nosēžas uz augsnes.

NORAS SAMTENIS *Lasiommata maera* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Vidēji liels tauriņš, spārnu pletums līdz 55 mm. Tēviņa spārnu virspuse brūna, priekšspārnu malā izplūduši, oranži, atdalīti laukumi un viena liela “acs” – balts, melni un oranži apmalots punkts **a**. Dažkārt var būt dubulta “acs”. Pakajspārniem divas šādas “acis” un vēl nelieli, oranži laukumi. Mātītes krāsojums līdzīgs, tikai gaišāks un kontrastaināks. Priekšspārnu apakšpuse pelēka, vidusdaļa oranža, pakajspārni brūni-pelēki ar vairākām brūnām, lauzītām šķērslinijām un sešām pēc izmēra nevienādām “acīm” – balts, melni, dzeltenī un brūni apmalots punkts. Gar spārnu malu viļņota, balta līnija **b**.

a**b**

Līdzīgās sugas: agrais samtenis, no kura atšķiras pēc lielāka izmēra, gaišāka krāsojuma, mazāk (divām) “acīm” pakajspārnu virspusē un stipri nevienādām “acīm” apakšpusē.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji mežu tuvumā, mežmalas, izcirtumi.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām graudzālēm. Gadā var būt divas paaudzes. Ziemā kāpurs.
- Tauriņi spēj lidot, ja ķermeņa temperatūra pārsniedz +16 °C. Ķermeņa temperatūru tie paaugstina, izplešot spārnus un ļaujoties saules siltumam.

AMOLIŅA RAIBSPĀRNIS *Zygaena viciae* (Denis et Schiffermüller, 1775)

Kā pazīt? Tauriņš apsēzoties vienmēr jumtveidā sakļauj spārnus virs ķermeņa, nevis izplestus. Ķermeņa garums līdz 35 mm. Spārni melni ar kontrastējošiem, tumši sarkaniem laukumiem uz priekšspārniem. Pakajspārnu lielākā daļa koši sarkana, spārnu mala melna.

Līdzīgās sugas: citas raibspārņu sugas, no kurām atšķirams pēc sarkano laukumu izvietojuma un lieluma. Tomēr visdrošāk sugas atšķirt pēc to DNS, jo laukumu izvietojums sugām ir mainīgs.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: vidēji mitri un sausi zālāji.

Interesanti

- Kāpurs barojas ar ragaino vanagnadziņu un pļavas dedestiņu, retāk ar citiem tauriņziedu dzimtas augiem. Gadā viena paaudze. Ziemā kāpurs.

ZALĢANAIS ZAIGSPĀRNIS *Adscita statices* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Neliels tauriņš, līdz 30 mm garš, sēžot vienmēr ar jumtveidā sakļautiem spārnieniem. Vienīgais no zili-zaļajiem tauriņiem, kas dienā novērojams ziedos.

Līdzīgās sugas: nav līdzīgu pēc krāsas zaļo sugu, kas lido dienā.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: vidēji mitri un sausi zālāji.

Interesanti

- Kāpuri barojas ar dažādām skābenēm. Gadā viena paaudze. Ziemo kūniņa.
- Pēc krāsojuma zaļš tauriņš ir labi pasargāts no putnu uzbrukuma, jo saplūst ar zaļo zālāja vidi.

PELĒKĀ ĀBOLIŅPŪCĪTE *Euclidia mi* (Clerck, 1759))

Kā pazīt? Spārnu pletums līdz 30 mm. Spārni no virspuses ir izteikti raibi ar melniem, brūniem, pelēkiem un baltiem laukumiem. Spārnu apakšpuse rūsas balta ar tumšiem un baltiem laukumiem un tumšām, lauzītām šķērsjoslām. Suga viegli nosakāma pēc attēla.

Līdzīgās sugas: dienā lidojošo līdzīgo "naktstauriņu" nav.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, taču nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: dažādos zālajos.

Interesanti

- Lielākā daļa Latvijas tauriņu, ap 2500 sugu, pieder ekoloģiskajai grupai naktstauriņi, kas lido naktī. Tomēr ir daudz izņēmumu – arī šī suga.
- Kāpuri barojas galvenokārt ar dažādiem tauriņziežu dzimtas augiem. Gadā viena paaudze. Ziemo kūniņa.
- Pelēkā āboliņpūcīte un citi "naktstauriņi" ir labi apputeksnētāji, taču to nozīme nav novērtēta.

PARASTAIS DZIEDĀTĀJSIENĀZIS *Tettigonia cantans* (Fuessli, 1775)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 35 mm, neietverot mātītes dējekli, mātītes ir lielākas. Ķermenis viscaur zaļš, tikai pār galvu, priekškrūtīm un spārniem ķermeņa virspusē brūngana garenjosla.

Līdzīgās sugas: zaļais dziedātājsienāzis, no kura atšķirams pēc druknāka ķermeņa, īsākiem spārniem, kas nepārsniedz vēdera galu, un brūnganās garenjoslas ķermeņa virspusē. Zaļā dziedātājsienāža mātītei dējeklis taisns, kamēr šai sugai – sirpjveida.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji ar augstiem augiem, krūmāji.

Interesanti

- Sienāži no citiem taisnspārņiem (siseņiem, circeņiem, zemesvēžiem) atšķiras ar īpaši garajiem taustekļiem, garajām pakaļkājām un mātīšu garo dējekli. Skaņu uztverošie orgāni atrodas uz priekškājām.
- Sienāži “dzied” ar spārniem, tos piepaceļot un berzējot spārnu dzīslas vienu pret otru. Vienā dzīslā ir sīku robiņu rinda, bet otra ir gluda.
- Sienāžu mātītēm ir garš dējeklis, ko tās izmanto, lai olas dētu augsnē.

ZAĻAIS DZIEDĀTĀJSIENĀZIS *Tettigonia viridissima* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 35–40 mm, neietverot mātītes dējekli, mātītes ir lielākas. Ķermenis viscaur zaļš, tikai pār galvu, priekškrūtīm un spārniem ķermeņa virspusē brūngana garenjosla. Spārni pārsniedz vēdera un mātītes dējekļa garumu.

Līdzīgās sugas: parastais dziedātājsienāzis, no kura viegli atšķirams pēc garajiem spārniem, kas pārsniedz vēdera un mātītes dējekļa garumu.

Izplatība Latvijā: vietām visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, pārsvarā vidēji mitri un sausi.

Interesanti

- Sienāži ir plēsoņas, barojas galvenokārt ar dažādiem kukaiņiem, tomēr barojas arī ar lakstaugiem.
- Sienāzis izvēlas augstāku augāju un krūmus, lai briesmu gadījumā varētu noplanēt zālājā un paslēpties.
- Latīniskais nosaukums “*viridissima*” tulkojumā nozīmē “viszaļākais”.

PĻAVAS DIŽSIENĀZIS *Decticus verrucivorus* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Lielākais no sienāžiem, ķermeņa garums līdz 40 mm, neietverot mātītes dējekli, kas var būt 20 mm garš. Ķermeņa kopējais krāsojums mainīgs no gaiši zaļa līdz tumši brūnam. Uz spārnēm mijas gaišāku un tumšāku, nedaudz stūrainu, mazu laukumu garenrindas. Pārējais ķermenis bez noteikta zīmējuma zaļas un brūnas nokrāsas laukumiem un punktiem.

Līdzīgās sugas: parastais un zaļais dziedātājsienāzis, no kuriem labi atšķiram pēc "rūtainajiem" spārnēm un masīvā ķermeņa.

Izplatība Latvijā: nevienmērīgi visā teritorijā.

Dzīvesvietas: sausi, saulaini zālāji, pelēkās kāpas, virsāji.

Interesanti

- Dižsienāzis ir labs lidotājs. Ja iztraucēts, tas var nolidot līdz 5 metriem. Labam atspērienam lidojumam vislabāk noder augsne bez augāja.
- Dižsienāžus kādreiz izmantoja, lai iznīcinātu kārpas. Noķertu un tāpēc sadusmotu sienāži pielika kārpai, kurā tas iekodās, izšļācot gremošanas sulas, kas "sagremoja" kārpu. No tā arī cēlies sugas latīniskais nosaukums "*verrucivorus*", kas tulkojumā nozīmē "kārpu ēdājs".
- Dižsienāža ķermeņa pamata krāsojumu nosaka zālāja kopējais krāsojums. Ja zālājs ir zaļš, tad pārsvarā sienāzis ir zaļš. Ja zālājs ir kopumā brūns, tas arī sienāzis ir brūns.

ĪSSPĀRNU SIENĀZIS *Metriopetra brachyptera* (Linnaeus, 1761)

Kā pazīt? Mazs sienāzis, ķermeņa garums līdz 20 mm, neietverot mātītes dējekli. Ķermeņa krāsojums mainīgs. Ķermeņa virspuse pārsvarā brūna, galvas un priekškrūšu vairogs (nākošais ķermeņa posms aiz galvas) var būt zaļš. Raksturīga pazīme ir līdz pusei dzeltenī apmalota priekškrūšu vairoga sānu malas pakalējā daļa. Spārnī saīsināti, to garums nedaudz vairāk kā puse no vēdera garuma.

Līdzīgās sugas: Rosela sienāzis, no kura labi atšķiram pēc priekškrūšu vairoga aizmugures daļas dzeltenā apmalojuma.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: galvenokārt dažādi sausi un mitri zālāji, atmatas, zemie purvi.

Interesanti

- Lai gan sugas epitetā ir minēts "īsspārnu", tomēr dažiem īpatņiem, galvenokārt tēviņiem, ir gari spārnī, kas ļauj pārlidot lielus attālumus. Tā ir īpaša sugas pielāgotība, lai varētu apmainīties ar ģenīem starp tuvumā esošajām populācijām.
- Sienāža tēviņi ir agresīvi un savu teritoriju aizsargā ar agresīvu "dziesmu", ko cilvēku dzirdē uztvertu kā īsu "ziru".
- Taisnspārņus negatīvi ietekmē zālāju aizaugšana ar krūmiem un kūlas uzkrāšanās.

ROSELA SIENĀZIS *Roeseliana roeselii* (Hagenbach, 1822)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 30 mm, neietverot mātītes dējekli. Virspuses krāsojums pārsvarā brūns, uz galvas, priekškrūtīm un spārniem var būt gaišas garensvītras. Raksturīga pazīme ir dzelteni līdz balti apmalota priekškrūšu vairoga sānu mala visā tās garumā. Spārni saīsināti, to garums nedaudz vairāk kā puse no vēdera garuma. Reizēm novērojama arī garspārņu forma, tad spārņu garums pārsniedz ķermeņa garumu.

Līdzīgās sugas: īsspārņu sienāzis, no kura labi atšķirams pēc dzeltenās priekšspārņu malas visā tās garumā.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: sausos, mēreni mitros zālajos, atmatās, zemajos purvos.

Interesanti

• Garspārņu forma ir apmēram katram simtajam īpatnim. Šī forma veidojas, ja ir augsts populācijas blīvums vai nepiemēroti apstākļi. Gari spārni ļauj sienāžiem pārcelties uz piemērotiem zālājiem.

- Pārsvarā barojas ar lakstaugiem, taču uzbrūk arī sīkiem kukaiņiem.
- Vietējā suga Eiropā, taču nejausi ievesta Ziemeļamerikā.

ZELTAINAIS SISENIS *Euthystira brachyptera* (Ocskay, 1826)

Kā pazīt? Neliels sisenis, slaidis, ķermeņa garums līdz 30 mm. Ķermenis vienmērīgi zaļi-dzeltenis ar zeltainu spīdumu. Pāri mugurai var būt dzeltenas vai tumšākas garensvītras. Tēviņu spārni saīsināti, sniedzas līdz vēdera vidum, mātītēm ļoti īsi, sārtā krāsā. Reti sastopamas arī garspārņu formas.

Līdzīgās sugas: no citām sugām labi atšķirams pēc tam raksturīgā zeltainā ķermeņa krāsojuma.

Izplatība Latvijā: bieži rietumu un centrālajā daļā, bet austrumu daļā reti.

Dzīvesvietas: dažādi, pārsvarā mitri zālāji, zāļu purvi.

Interesanti

• Vienīgais no siseņiem, kas olu maisus (cieši sastiprinātas olas, kuras apņem mātītes izdalītās gļotas, kas sacietē un aizsargā olas) dēj uz augiem un arī augsnē. Pārējie siseņi olas dēj tikai augsnē.

- Viena no retajām siņu sugām, ko var labi noteikt pēc fotogrāfijas.
- Zeltainajam sisenim, atšķirībā no citiem siseņiem, ir maza krāsojuma mainība.

SAUSIĒŅU SISENIS *Myrmeleotettix maculatus* (Thunberg, 1815)

Kā pazīt? Mazākais no siseņiem, ķermeņa garums īsāks par 20 mm. Krāsojums ļoti mainīgs, biežāk sastopami brūni siseņi, kam dažādas ķermeņa daļas krāsotas atšķirīgos brūnos, zaļos un pelēkos toņos. Taču galva un priekškrūtis citiem var būt zaļas ar brūnu rakstu un gaišām garensvitrām. Galvenā atšķiršanas pazīme ir vālišveida taustekļu gali, kas īpaši labi izteikti tēviņiem. Galva salīdzinoši liela.

Līdzīgās sugas: sausieņu sisenis no citām sugām labi atšķirams pēc mazā ķermeņa izmēra un vālišveida taustekļu galiem.

Izplatība Latvijā: bieži rietumu un vidus daļas Piejūras zemienē, reti austrumu daļā.

Dzīvesvietas: sausi, smilšaini zālāji ar zemu augāju un atsegtu augsni, pelēkās kāpas.

Interesanti

- Nepieciešams īss zālājs ar atsegtiem smilšainas augsnes laukumiem, apsēžas uz augsnes, nevis uz augiem.

Ir sarežģīts pārošanās rituāls, salīdzinot ar citiem siseņiem. Pirms pārošanās ir pieci tēviņa un mātītes "sadziedāšanās" rituāli.

- Sugas latīniskais nosaukums latviski nozīmē "raibais skudru lauvu sisenis". Ar skudrām gan te nekādas sakarības nav, taču nosaukums varētu liecināt par sīkā ķermeņa līdzību ar skudrām.

RAIBSPĀRŅU SMILTĀJSISENIS *Oedipoda caerulea* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums tēviņiem līdz 20 mm, mātītēm līdz 30 mm. Kopējais ķermeņa krāsojums pelēks, reizēm brūni pelēks. Raksturīgi, ka uz spārniem divas gaiši pelēkas šķērsjoslas. Pakaļspārni zili ar platu, melnu joslu aizmugurē, taču lidojumā grūti pamanāmi.

Līdzīgās sugas: zilspārņu smiltājsisenis (ļoti rets), no kura atpazīstams pēc melnās joslas uz zilajiem pakaļspārniem.

Izplatība Latvijā: nevienmērīgi visā teritorijā.

Dzīvesvietas: sausi, smilšaini zālāji ar zemu augāju, pelēkās kāpas, virsāji.

Interesanti

- Pelēki-brūnais ķermeņa krāsojums ir īpašs pielāgojums, jo trauksmes gadījumā nosēžas tieši uz atklātas augsnes laukumiem, kur grūti pamanāms.

- "Klusākais" no siseņiem, jo mātītes un tēviņi nesazinās ar sīnāšanu.

- Mātītes dēj olu "maisus" sausās smiltīs, kas nav klātas ar augāju. Pavasarī šī vieta ir saules tieši apspīdēta un nodrošina pietiekamu siltumu, lai izšķīlto jaunie īpatņi.

ZALĀIS ZĀLĀJSISENIS *Omocestus viridulus* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 25 mm. Pamatkrāsa zaļa, spārni un vēdera sāni brūngani. Uz krūtīm divas gaišas garensvītras. Tomēr krāsojums var būt mainīgs.

Līdzīgās sugas: no citām siseņu sugām vāji atšķiram, jo jāņem vērā spārnu dzislojuma, dzirdes (timpanālo) orgānu un krūšu morfoloģijas sīkas detaļas.

Izplatība Latvijā: visbiežākā siseņu suga visā teritorijā.

Dzīvesvietas: sastopams visos zālajos.

Interesanti

• Latvijā kopā ap 25 siseņu sugām. Siseņiem ir īsie taustekļi. "Dziesmu" veido, pakļājas stilbu, uz kura ir sīku zobīņu rinda, berzējot pret spārnu dzislu. Tātad siseņi "dzied" ar kājām. Skaņu uztverošie orgāni atrodas uz pirmā vēdera posma.

• Katrai siseņu sugai ir sava tikai tai raksturīgā sīnāšana. Tas ir īpašs pielāgošanās veids katras sugas atpazīšanai, lai mātītes un tēviņi biežāk zālāju augājā atrastu viens otru.

• Siseņu sugu skaita zālajā noteikšanai var izmantot sīnāšanas audioierakstus, un pēc to frekvences analīzes var noteikt zālajā esošo sugu klātbūtni.

ZEMESVĒŽIS *Grylotalpa grylotalpa* (Linnaeus 1758)

Kā pazīt? Liels kukainis, tēviņu ķermeņa garums līdz 50 mm, mātītēm līdz 70 mm. Ķermenis tumši brūns. Priekškājas ir spēcīgi attīstītas, racējkājas. Priekškrūtis ir salīdzinoši lielas un masīvas. Spārni relatīvi nelieli, pieklauti mugurai, vēdera galā divi izaugumi – cerkas. Ķermenis klāts ar sīkiem, īsiem matiņiem, kas atgrūž ūdeni un neļauj tam samīrkt.

Līdzīgās sugas: nav.

Izplatība Latvijā: visā teritorijā, taču visbiežāk Piejūras zemienē.

Dzīvesvietas: dārzi, dažādi slapji un mitri zālāji, īpaši ezeru un upju piekrastē, arī zemie un augstie purvi.

Interesanti

• Sugai ir arī citi nosaukumi – racējircenis, ķirelis, drudžezelis. Racējircenis norāda uz radniecību ar circeņiem, ķirelis raksturo monotono zemesvēja dziesmu, drudžezelis liecina par to, ka senāk tas izmantots drudža ārstešanā.

• Zemesvēžim ir slēpts dzīves veids. Tas pārvietojas pa izraktajām pazemes ejām.

• Zemesvēzis ir visedājs, barojas ar trūdiem, augu pazemes daļām un augsnes bezmugurkaulniekiem.

KAMENVEIDA ZIEDMUŠA *Sericomyia superbiens* (Müller, 1776)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 10 mm. Krūtis oranži-dzeltenas, vēders pelēki-dzeltens. Ķermeņa krāsojumu veido smalki, blīvi izvietoti matiņi. Spārnu pamatne oranži-dzeltena, spārnu vidū tumšs laukums. Acis un kājas melnas.

Līdzīgās sugas: ir vairākas matainas ziedmušu sugas, taču pēc krāsojuma kameņveida ziedmuša ir labi atpazīstama.

Izplatība Latvijā: izplatīta visā teritorijā, bet nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, krūmāji ūdeņu tuvumā.

Interesanti

- Latvijā ir vairāk kā 300 ziedmušu sugu.
- Kameņveida ziedmuša pēc krāsojuma un izmēra līdzinās tīruma kamenei, bet kamene, kā zināms, dzel, un potenciālie uzbrucēji – putni – to ir iegaumējuši. Neaizsargāta kukaiņa līdzināšanās bīstamam kukainim zinātniski apzīmē par mimikriju.
- Sugas kāpuri attīstās seklā ūdenī.

KAMENŪ ZIEDMUŠA *Volucella bombylans* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 15 mm. Krāsojums mainīgs – biežāk sastopamas oranži-dzeltenas, ar vēdera pamatdaļā tumšu šķērsjoslu un ar dūmakainiem spārnēm. Dažkārt krūšu vidū ir melns laukums. Taču tās var būt arī pārsvarā melnas ar oranžu vēdera galu.

Līdzīgās sugas: no citām matainajām ziedmušām labi atšķirama pēc ķermeņa krāsojuma.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, parasti nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: dažādi, pārsvarā mitri zālāji, krūmāji.

Interesanti

- Pieaugušās mušas līdzinās kamenei, tādējādi sevi aizsargājot. Tās, barojoties ziedos, jūtas aizsargātas, pateicoties mimikrijai.
- Kāpuri apdzīvo sabiedrisko kukaiņu – lapsēņu, kameņu – ligzdas. Barojas ar mirušajiem kāpuriem un, iespējams, dzīviem kāpuriem.
- Ziedmušas ir labi apputeksnētāji. Taču tās spēj apputeksnēt tikai “plakanos” ziedus, piemēram, čemurziežus, kuriem nektārs ir viegli sasniedzams ar mušu īso “snuķi”.

RAIBACU ZIEDMUŠA *Spilomyia diophthalma* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 20 mm. Ķermenis melns ar dzeltenu zīmējumu: uz vēdera posmiem šauras šķērssvītras, krūšu aizmugurē apgāzta V burta zīmējums, krūšu sānos vairāki mazi laukumi, piere dzeltena. Acis raibas.

Līdzīgās sugas: lapseņveidīgā ziedmuša, no kuras atšķirama pēc šaurām, samērā vienādām šķērssvītrām uz vēdera un raibajām acīm.

Izplatība Latvijā: reti visā teritorijā.

Dzīvesvietas: pieaugušās mušas sastopamas zālajos lapkoku mežu tuvumā.

Interesanti

- Ziedmuša līdzinās lapsenēm – šī līdzība pasargā no putnu uzbrukuma.
- Kāpuri attīstās slapjā, trūdošā koksnē, koku dobumos.
- Daudziem pieaugušajiem kukaiņiem, kuru kāpuri dzīvo mežos, nepieciešama papildu barošanās zālāju ziedos.

LAPSEŅVEIDA ZIEDMUŠA *Temnostoma vespiforme* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 20 mm. Krūtis melnas ar maziem, dzelteniem laukumiem sānos. Vēders dzeltens ar dažāda platuma melnām šķērsoslām. Acis melnas.

Līdzīgās sugas: raibacu ziedmuša, no kuras labi atšķirama pēc dzeltenā vēdera un vienkrāsainajām acīm.

Izplatība Latvijā: reti visā teritorijā.

Dzīvesvietas: pieaugušās ziedmušas sastopamas zālajos lapkoku mežu tuvumā.

Interesanti

- Spēj baroties tikai tādos ziedos, kuriem nektārs atrodas sekli un muša to var aizniegt ar savu iso snuķi.
- Ziedmušu mutes orgāns – snuķis – ir mīksts, ievēlams, un ar to var uzņemt tikai šķidru barību.
- Kāpura attīstība trūdošajā koksnē ilgst divus gadus.

LIELĀ LAPSEŅZIEDMUŠA *Chrysotoxum cautum* (Harris, 1776)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 15 mm. Melni-dzeltena ziedmuša. Raksturīgas divas pelēkas garenjoslas un dzeltenas sānu joslas uz krūtīm. Vēders ar dzeltenām sānu šķērsjoslām, kas vidū nesavienojas. Vairodziņš aiz krūtīm dzeltens ar ovālu, pelēku laukumu vidū.

Līdzīgās sugas: pļavas lapseniedzmuša un citas ziedmušas, no kurām atšķirama pēc druknā ķermeņa un krāsu salikuma.

Izplatība Latvijā: reti visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, ganības, mežmalas, krūmāji.

Interesanti

- Kāpuri plēsīgi, domājams, barojas ar sakņu laputīm, jo ir novērotas zālē dējošas mātītes.
- Pieaugušās mušas līdzinās lapsenēm, taču nedzēl.

PĻAVAS LAPSEŅZIEDMUŠA *Chrysotoxum festivum* (Linneus, 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 15 mm. Ķermenis melns ar izteiksmīgu dzeltenu zīmējumu: krūšu sānu joslām, viegli liektajām joslām uz katra vēdera posma sāna, dzeltena vairodziņa ar melnu, ovālu laukumu vidū.

Līdzīgās sugas: dažas citas ziedmušas, no kurām labi atšķirama pēc vairodziņa krāsojuma un viegli liektajām, dzeltenajām joslām vēdera sānos.

Izplatība Latvijā: samērā reti visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, mežmalas, izcirtumi.

Interesanti

- Ar ko barojas kāpuri, nav zināms. Taču laboratorijas eksperimentos ar citām šīs ģints sugām noskaidrots, ka tās var baroties ar laputīm.
- Ja barojas ar dažādām laputu sugām, tad tām ir plaša izplatība.
- Pieaugušās lapseniedzmušas ziedos uzturas īslaicīgi un bieži pārlido uz citiem ziediem.

JOSTAINĀ ZIEDMUŠA *Episyrphus balteatus* (de Geer, 1776)

Kā pazīt? Ķermeņa garums ap 10 mm. Krūtis melnas, spīdīgas, viegli matainas. Vēders dzeltens ar šaurām, melnām, dažāda platuma šķērsjoslām, kas uz pirmā posma līdzīgas burtam "X". Spārni caurspīdīgi. Galva relatīvi liela.

Līdzīgās sugas: no citām ziedmušām labi atšķirama pēc raksturīgā vēdera krāsojuma un izmēra.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

• Kāpuri plēsīgi, galvenokārt uzbrūk dažādu sugu laputīm uz lakstaugiem, taču var baroties arī ar citiem pēc izmēra sīkiem, sēdošiem kukaiņiem. Kāpuram ir āķveidīgi žokļi, kas ļauj pārplēst upura ādu un uzsūkt tā saturu.

• Ir viens no galvenajiem rapša apputeksnētājiem. Tomēr apputeksnēšanas efektīvāti negatīvi ietekmē insekticīdu izmantošana.

• Tāpat kā daudziem citiem apputeksnētājiem, svarīgākā ir ziedu dzeltenā krāsa.

DŪŅU ZIEDMUŠA *Eristalis tenax* (Linnaeus 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums ap 15 mm. Pēc kopējā ķermeņa veidola suga izskatās pēc bites. Kopējais ķermeņa krāsojums ir dzelteni-brūns. Krūtis matainas, bez īpaša zīmējuma. Vēders melns ar dažāda platuma dzeltenām joslām sānos. Pirmajiem vēdera posmiem joslas platākas, nākamajiem – šaurākas. Acis melnas, ar divām blīvu, melnu sariņu rindām.

Līdzīgās sugas: Latvijā ir vairākas šīs ģints sugas, no kurām dūņu ziedmuša atšķiras ar X veida melno laukumu uz vēdera pirmā posma un sariņu rindām uz acīm.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: lai arī kāpuri neapdzīvo zālājus, tomēr pieaugušās mušas bieži sastopamas dažādos biotopos, kur pieejami ziedoši augi.

Interesanti

• Kāpuri dzīvo ar organiskām vielām piesārņotos ūdeņos, pat šķīdros kūtsmēslos un atklātās tualetēs. Kāpurus apzīmē ar vārdu "pelīte", jo kompaktā ķermeņa pakalgalā ir gara caurulīte, caur kuru kāpurs elpo atmosfēras gaisu. Kāpurs barojas ar organiskajām vielām dziļi ūdenī, garā caurulīte tiem ļauj elpot.

• Suga izplatīta visā pasaulē – tā ir kosmopolitiska.

LIELĀ KĀPURMUŠA *Tachina grossa* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 20 mm, tā ir viena no lielākajām kāpurmušām. Ķermenis melns, pēc formas apalģis, kompakts, galva dzeltena, vēders ar rupjiem sariem. Spārnu pamatne dzeltena.

Līdzīgās sugas: nav, jo citu tik lielu un melnu kāpurmušu sugu nav.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, taču nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: pārsvarā sausi zālāji, taču var būt sastopama jebkurā citā biotopā ar ziedošiem čemurziežu dzimtas augiem.

Interesanti

- Mušas barojas ziedos, mātīte dēj olas uz pēc izmēra lieliem tauriņu kāpuriem, visbiežāk uz vērpēju kāpuriem.
- Kāpurs pēc izšķīšanās no olas iegrauzas tauriņa kāpurā un to pamazām izēd no iekšpuses tā, lai neskartu sava saimnieka dzīvībai svarīgos orgānus – gremošanas traktu. Kamēr saimniekkukainis barojas, tikmēr arī kāpurmušas kāpurs ir nodrošināta barība. Kad kāpurmušas kāpurs ir gandrīz pieaudzis, tas apēd pārējos saimnieka kāpura orgānus un dodas iekūņoties augsnē.
- Pieaugušas kāpurmušas atgādina kameņus un tāpēc ziedos jūtas droši.

DŪMAKAINĀ KĀPURMUŠA *Phasia hemiptera* (Fabricius, 1794)

Kā pazīt? Ķermeņa garums ap 10 mm. Mušas strupas, galvas priekšpuse dzeltena, krūtis klātas ar rūsganiem matiņiem, vēders oranžīgs ar melnu, platu garenjoslu, spārni ar dūmakainiem, pelēkiem laukumiem. Mātītēm šīs pazīmes vājāk izteiktas.

Līdzīgās sugas: nav līdzīgo sugu.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, taču nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji ar ziedošiem augiem, krūmāji.

Interesanti

- Gadā divas paaudzes. Atšķirībā no citām kāpurmušām, kas olas dēj uz tauriņu kāpuriem, mātīte olas dēj uz vairogblaktīm.
- Kāpuriem ir āķveida žokļi, ar kuriem tie pārplēš blakts apvalku, tad iekšējos orgānus un barojas ar saplēsto orgānu šķidrumu.
- Sugas latīniskais nosaukums "*hemiptera*" tulkojams kā "blakts". Tas izveidots, lai uzsvērtu sugas iespēju parazitēt blaktīs.

GOVJU DIŽDUNDURS *Tabanus bovinus* Linnaeus, 1758

Kā pazīt? Lielākais Latvijas dundurs, ķermeņa garums līdz 30 mm. Ķermenis tumši pelēks, vēderam vidū uz katra posma dzeltens trīsstūris, katra posma pakaļējā mala sānos dzeltena. Kājas ar tumši dzelteniem vidusposmiem. Acis daudzkrāsainas.

Līdzīgās sugas: citas parasto dunduru sugas, no kurām govju diždundurs atšķiram pēc lielā ķermeņa izmēra.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: pārsvarā slapji un mitri zālāji ezeru un purvu tuvumā. Mātītes var pārlidot lielu attālumu.

Interesanti

- Latvijā zināmas ap 30 dunduru sugas. Tēviņi barojas ar nektāru, mātītes ir asinsūcējas. Asins olbaltumvielas mātītēm nepieciešamas olu nobriešanai.
- Govju diždundura kāpuri attīstās slapjā augsnē. Tie ir plēsoņas un uzbrūk citiem augsnēs bezmugurkaulniekiem.
- Diždundura mātīte asins sūkšanai galvenokārt izvēlas lielos zīdītājus, tostarp govus un zirgus, kuriem ir īss apmatojums

PARASTĀ LIETENE *Haematopota pluvialis* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Viens no mazākajiem dunduriem. Ķermeņa garums līdz 10 mm. Ķermenis pelēks ar daudziem tumši pelēkiem laukumiem un zeltītiem sariņiem. Gar vēdera posmu pakaļējo malu gaiša josla. Spārni pelēki ar daudziem bezkrāsainiem laukumiem. Acis ar daudzkrāsainām horizontālām svītrām. Kājas ar vairākiem dzeltenbrūniem gredzeniem.

Līdzīgās sugas: no citām dunduru sugām atšķiras ar mazo ķermeņa izmēru, no citām lieteņu sugām (kopā Latvijā tādas ir trīs) var atšķirt pēc spārnu zīmējuma.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: pārsvarā slapji un mitri zālāji ezeru un purvu tuvumā.

Interesanti

- Cits sugas tautas nosaukums ir “aklais dundurs”. Tas saistīts ar novērojumu, ka dunduri pirms asins sūkšanas it kā aptausta ādu ar priekškājām. Dunduram ir laba redze, un priekškāju apakšpusē ir receptori, kas “izgaršo” upuri pirms asins sūkšanas.
- Ģints nosaukums ir “lietenes”, kas asociējas ar lietu. Un tik tiešām – karstās vasaras dienās pirms negaisa tās uzbrūk intensīvāk kā parasti.
- Dunduri ir arī apputeksnētāji.

PARASTAIS ZELTACIS *Chrysops relictus* (Meigen, 1820)

Kā pazīt? Mazs dundurs. Ķermeņa garums līdz 10 mm. Krūtis pelēkas ar tumšākām garensvītrām, vēders dzeltens, katrs posms priekšējā daļā ar diviem melniem, dažāda izmēra laukumiem. Spārni ar pelēku priekšmalu un platu, melnu šķērsjoslu vidusdaļā. Acis izteikti zaļas ar melniem “punktiem”.

Līdzīgās sugas: šo sugu no citām zeltaču sugām (Latvijā ir sešas) var atšķirt tikai speciālists.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: pārsvarā slapji un mitri zālāji ezeru un purvu tuvumā.

Interesanti

- Zeltaču kāpuri ir drīzāk ūdeņu, nevis augsnes apdzīvotāji. Tos var sastapt slapjās dūņās un seklā ūdenī ezeru krastā.
- Vairumam dunduru ir “krāsainas”, t. s. saliktās acis. Tās sastāv no sīkām vienībām – omatīdijiem. Ja redz dažādas krāsas, izņemot melno, tad redz šo acu vienību izolējošās sienas, kas, pateicoties gaismas laušanai, var būt visās varavīksnes krāsās. Melnā krāsa liecina, ka kāds ir ieskatījies “tieši acīs”, kurās ir gaismu uztverošie melnie pigmenti.
- Dunduru vērošana prasa pacietību un arī sāpes. Taču jebkurš dundura dzēliens nāk par labu imunitātes stiprināšanai. Organisms cīnās ar ievadītajām “svešajām” vielām.

LAPSEŅVEIDĪGĀ ZĀGLAPSENE *Tenthredo vespa* (Retzius, 1783)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 15 mm. Ķermenis melns. Krūšu sānos dzeltenas garensvītras. Uz vēdera pirmā posma viena, vēdera vidū divas atdalītas, vēdera galā divas dzeltenas šķērsjoslas. Spārni brūngani.

Līdzīgās sugas: pēc ķermeņa krāsojuma labi atšķirama no citām zāglapsenēm.

Izplatība Latvijā: reti visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Lapseņveidīgās zāglapsenes kāpuri ir polifāgi, t. i., spēj baroties ar dažādu lakstaugu lapām, tomēr dod priekšroku dažādiem krūmaugiem. Mātītēm uz dējekļa ir sīki zobīņi – “zāģis”, ar kuru tās iezāģē augā plaisu un iedēj olu.
- Latvijā ir vairāk kā 250 zāglapsēņu sugu. No citiem plēvspārņiem tās atšķiras arī plati savienotiem krūšu un vēdera posmiem, bez iezmaugas. Tās visas ir augēdāji.
- Zāglapsenes var būt gan maskējošā, gan spilgtā, brīdinošā krāsojumā. Kāpuriem ir īpašs aizsardzības mehānisms, tie izdala spēcīgi smaržojošas vielas.

MELNĀ KAMENE *Bombus lucorum* (Linnaeus, 1761)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 20 mm, tēviņi un darba kameses ir isākas. Krūtis priekšpusē un vēdera vidusdaļā ar platām, dzeltenām šķērsjoslām, vēdera gals balts.

Līdzīgās sugas: citas kameses, no kurām atšķirama pēc krāsojuma un lielā ķermeņa izmēra.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Kamenei ir salīdzinoši īss skuķis, tāpēc, lai iegūtu nektāru no gariem ziediem, tās izgauž zieda pamatnē caurumu un tiek pie nektāra. To apzīmē kā "nektāra laupīšanu".
- Kamene ligzdu taisa augsnē, parasti sīko grauzēju alās.
- Kameses, lai izaudzētu darba kameses, dēj neapaugļotas olas. Taču, lai dētu olas, no kurām attīstās jaunās mātītes vai tēviņi, tās apaugļo ar spermu, ko saglabājušas no iepriekšējā rudens pārošanās.

ŠRENKA KAMENE *Bombus schrencki* (Morawitz, 1881)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 20 mm. Ķermenis klāts ar pelēkiem matiņiem, krūtis var būt arī nedaudz rūsganas. Raksturīga pazīme, ka pelēkie matiņi uz vēdera posmiem izvietoti skaidri nodalāmās šķērsjoslās.

Līdzīgās sugas: no citām kameņu sugām labi atšķirama pēc pelēkā krāsojuma un pelēko matiņu joslām uz vēdera.

Izplatība Latvijā: vietām visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi, galvenokārt sausi zālāji.

Interesanti

- Kameses ir "miermīlīgi" dzelējplēvspārņi. Tās dzeļ reti, vienīgi ārkārtējas aizsardzības nolūkos. Iztraucētas, tās paceļ priekš- vai viduskāju, tādējādi brīdinot uzbrucēju.
- Kamenēm ziemo apaugļota mātīte-karaliene. Pavasarī tā veido ligzdu un veic visus "mājas darbus" – būvniecību, cirmeņu barošanu. Taču, līdz ko ir izaugušas darba kameses, kas paveic šos darbus, karaliene tikai dēj olas.

AKMEŅU PARAZĪTKAMENE *Psithyrus rupestris* (Fabricius, 1793)

Kā pazīt? Mātītes ķermeņa garums līdz 25 mm, tēviņi un darba kameņes ir ievērojamāk īsāki. Ķermenis klāts ar melniem matiņiem, vēdera galā dažī posmi sarkani-oranži. Raksturīgi, ka spārni ir tumši.

Līdzīgās sugas: citas kameņu sugas ar melnu ķermeņa apmatojumu, no kurām atšķiramas ar tumšajiem spārniem.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Parazītkameņes uzbrūk citām kameņēm laikā, kad ligzdās ir izaugušas darba kameņes. Mātīte dēj olas izveidotajās šūnās, kāpurus baro pakļautās saimes darba kameņes.
- Parazītkameņēm nav savu darba kameņu. No izdētajām olām izaug jaunas parazītkameņu mātītes vai tēviņi.
- Kameņu sugu noteikšanā svarīgas pazīmes ir krūšu un vēdera posmu krāsojums.

MEDUS BITE *Apis mellifera* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Darba bišu ķermeņa garums līdz 15 mm, trani nedaudz lielāki un druknāki, mātītes līdz 20 mm. Pamata krāsojums ir pelēki-brūns, pirmie vēdera posmi gaiši brūni.

Līdzīgās sugas: daudzas vientuļās bites, no kurām atšķirama pēc krāsojuma un lielāka ķermeņa izmēra.

Izplatība Latvijā: ļoti bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji un visi citi biotopi ar ziedošiem nektāraugiem.

Interesanti

- Savvaļas bišu suga, kas apdzīvo galvenokārt koku dobumus. Taču tā ir domesticēta, t. i., pielāgota cilvēka vajadzībām medus iegūšanai, tāpēc tai ir otrs nosaukums "mājas bite".
- Plaši izplatīta Eirāzijas ziemeļu un vidus daļā, un ir izveidojušas vairāk kā 20 pasugas. Pasugas atšķiramas pēc spārnu dzīslu zīmējuma, vēdera krāsojuma, izplatības un citām pazīmēm.
- Medus bite ir eusociāls kukainis – saimes pastāv vairākus gadus. Atšķirībā no medus bites, lapseņu un kameņu saimes pastāv vienu sezonu – tās ir sociālas sugas.

BIKŠAINĀ GRUMBUĻBITE *Dasygoda hirtipes* (Fabricius, 1793)

Kā pazīt? Liela bite. Ķermeņa garums līdz 25 mm. Ķermenis melns, krūtīs klātas rūsganiem matiņiem, uz vēdera baltu matiņu šķērsjoslas. Pakalķājas lielas, klātas ar bieziem, gariem, zeltainiem matiņiem, atgādina "bikses".

Līdzīgās sugas: no citām bitēm labi atšķiramas pēc matainajām pakalķājām.

Izplatība Latvijā: reti visā teritorijā.

Dzīvesvietas: galvenokārt sausi zālāji smilšainās augsnēs, arī apdzīvotās vietās.

Interesanti

- Mātīte smiltis rok līdz 60 cm dziļas, vertikālas alas ar sānu atzarojumiem. Matainās pakalķājas palīdz gan rakt alas, gan savākt ziedputekšņus.
- Bitei ir garš snukis, un tā var iegūt nektāru no ziediem, kuros nektārs atrodas dziļi ziedā, piemēram, kurvjziežu dzimtas augiem.
- Bitei nepieciešami ar augāju neklāti laukumiņi alu rakšanai, nereti tās rok alas automašīnu izbraukātos zālājos.

PELĒKĀ SMILŠBITE *Andrena cineraria* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Liela bite. Ķermeņa garums līdz 25 mm. Ķermenis melns, mātītēm krūšu sāni, tēviņiem visas krūtīs klātas ar pelēkiem matiņiem. Vēders gandrīz kails ar retiem, melniem matiņiem. Tēviņiem visas gūžas, mātītēm tikai priekškāju gūžas ar baltu matiņu kušķiem.

Līdzīgās sugas: no citām smilšbitēm labi atšķirama pēc raksturīgā matiņu izvietojuma un krāsas.

Izplatība Latvijā: reti, nevienmērīgi visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji ar zemu augāju un atsegtiem augsnes laukumiņiem, apdzīvotas vietas.

Interesanti

- Mātīte augsnē rok sazarotas alas. Augsnes virspusē labi redzami smilšu uzkalniņi ar caurumu vidū.
- Kāpuri, tāpat kā citām bitēm, ir balti ar sikiem žokļiem, lai barotos ar nektāra-putekšņu maisījumu.
- Tēviņi pēc sapārošanās ar mātīti mirst.

BIŠUVILKS *Philanthus triangulum* (Fabricius, 1775)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 25 mm. Krūtis melnas, sānos nelieli, dzelteni plankumi, vēders dzeltens, uz katra posma plats, šaurs, trīsstūrveida melns laukums. Kājas dzeltenas.

Līdzīgās sugas: no citām lapsēņu sugām labi atšķirama pēc trīsstūrveidīgā melnā zīmējuma uz vēdera. Tomēr drošai sugu atšķiršanai ir jāpēta sugu ģenitālijas.

Izplatība Latvijā: vietām visā teritorijā.

Dzīvesvietas: medī dažādos zālajos, taču alas veido zālajos ar zemu augāju un smilšainu augsni.

Interesanti

- Viena no retajām plēsējlapsēņu sugām (to ir vairāki desmiti), kas specializējusies uzbrukt tieši medus bitei. Citas plēsējlapsēnes uzbrūk dažādām bišu sugām.
- Mātīte irdenās smiltīs rok pat līdz metru garas alas ar atzarojumiem katram kāpuram. Katrā atzarojumā lapsene ievieto līdz pat septiņām medus bitēm un tad izdēj olu. Kāpurs barojas ar paralizētajām bitēm.
- Mātīte ir dzelonis (pārveidots dējeklis), ko iedzēļ upurī, ievadot paralizējošu indi. Upuris ir dzīvs, kamēr to neapēd lapsēnes kāpurs.

GARTAUSTU PŪKBITE *Eucera longicornis* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 20 mm. Melnais ķermenis klāts ar pelēcīgiem matiņiem, krūšu virspuse rūsgana. Taustekļi ir īpaši gari, tēviņiem tie var sasniegt ķermeņa garumu.

Līdzīgās sugas: no citām bitēm viegli atšķirama pēc garajiem taustekļiem.

Izplatība Latvijā: reti visā teritorijā.

Dzīvesvietas: sausi zālāji smilšmāla augsnēs.

Interesanti

- Mātīte izvēlas ar augāju neklātus laukumņus, parasti mālainākā augsnē. Izrok vertikālu alu, tās sienas nolīdzina. Kāpuram sagatavo nektāra-ziedputekšņu maisījumu, iedēj olu un alas atveri aizrok.
- Tēviņi, kā jau visas bites, mātīti tikai apaugļo, taču alu rakšanā nepiedalās.
- Bites, kuras neveido saimi, sauc par vientuļajām bitēm. Latvijā tādu ir ap 330 sugu.

SLAIDĀ RACĒJLAPSENE *Podalonia hirsuta* (Scopoli, 1763)

Kā pazīt? Ķermenis slaidis, garums līdz 25 mm. Ķermenis kopumā melns, vēdera pirmais posms šaurs, melns, tam seko trīs oranži posmi, vēdera pēdējie posmi melni.

Līdzīgās sugas: no citām racējlapseņu sugām labi atšķirama pēc slaidā ķermeņa un vēdera krāsojuma.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, tomēr upuru ierakšanai mātītes izvēlas zālājus ar īsu augāju smilšainās augsnēs.

Interesanti

- Mātītes uzbrūk lieliem naktstauriņu-pūcišu kāpuriem, kuriem nav matiņu aizsardzībai.
- Mātītes upuri paralizē ar dzēlienu to krūšu daļā. Tad nekustīgo, bet tomēr dzīvo kāpuru ierok smiltīs un uz kāpura uzdēj olu. Racējlapseņu kāpurs barojas ar paralizēto tauriņa kāpuru līdz brīdim, kad tas ir pieaudzis. Tikai tad upuris mirst.
- Pirmais vēdera posms ir ļoti šaurs, kas nodrošina vēdera lielu kustīgumu. Tas ļauj mātītēm iedēt olu upurī.

PARASTĀ PAPĪRLAPSENE *Polistes dominula* (Christ, 1791)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 15 mm. Ķermenis melns ar dažādiem dzelteniem rakstiem: priekškrūšu daļā šķērseniska josla, sānos laukumi, priekškrūtīm M veida gareniskās līnijas, vēdera otrajam posmam šķērsjosla, trešajam – ovāli sānu laukumi, pēdējiem vēdera posmiem šaura šķērsjosla **a**. Taustekļi oranži, kājas raibas.

Līdzīgās sugas: otra papīrlapseņu suga, no kuras atšķiras pēc aprakstītajām pazīmēm.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Papīrlapseņu ligzdu sāk veidot, to piestiprinot lakstaugiem. Ligzdas šūnas izveidotas no sagrauztas koksnes šķiedrām, kas salipinātas ar lapsenes siekalām **b**.
- Tikai dažas bites un dažas lapsenes spēj izveidot regulāras sešstūrveida šūnas.
- Papīrlapseņu reti uzbrūk cilvēkam, taču traucējuma gadījumā to dzēliens ir visspēcīgākais no lapsenēm.

LIELĀ ŠAURGALVAS MEŽASKUDRA *Formica exsecta* (Nylander, 1846)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 10 mm. Galva un vēders tumši brūni, krūtis rūsganas. Galva pakaldaļā ar dziļu, ovālu izgriezumu. Tomēr galvenā sugu raksturojošā pazīme ir tās ligzda!

Līdzīgās sugas: visas citas mežskudru ģints *Formica* sugas, no kurām atšķirama pēc dziļā izgriezuma galvas pakaldaļā. Tomēr jāatzīmē, ka mežskudru sugu noteikšana balstīta uz specifiskām pazīmēm – ķermeņa posmu krāsojumu, matiņu izvietojuma uz ķermeņa. Sugas noteikt var tikai apmācīts pētnieks.

Izplatība Latvijā: vietām visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Skudras ligzda ir veidota tikai no graudzāļu stublājiem. Tās virspuse ir plakana, veidota uz mikoreliefā pacēlumiem – gadījumā, ja to apdraud pavasara plūdi.
- Zālajos līdzīgas, bet no smiltīm veidotas ligzdas veido arī citas skudru sugas – melnā skudra *Lasius niger* un dzeltenā skudra *Lasius flavus*.

JĀTNIECIŅŠ *Diphyus* sp.

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 30 mm. Viena no retajām jātnieciņu ģintīm, kas labi atpazīstama pēc ķermeņa krāsojuma. Melnas krūtis ar dzelteniem laukumiem. Pirmais vēdera posms šaurs, melns, sekojošie divi dzelteni, pārējie melni.

Līdzīgās sugas: citas jātnieciņu sugas, kuras savstarpēji grūti atšķiramas.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Jātnieciņu sugu noteikšana ir sarežģīta, jo to sugu skaits Latvijā pārsniedz 1000. Piedevām ķermeņa garums var svārstīties no dažiem līdz pat 80 mm.
- Jātnieciņi ir parazitoidi, mātītes olu iedēj upurī – cita kukaiņa kāpurā. Kāpurs savu saimnieku izēd, līdz tas mirst.
- Jātnieciņi ir labi apputeksnētāji, neraugoties uz to, ka tos interesē tikai barošanās ziedos.

ČETRPUNKTU MĪKSTBLAKTS

Adelphocoris quadripunctatus (Fabricius, 1794)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 10 mm. Krāsojuma pamattonis gaiši zaļš. Spārnu cietās daļas galā dzeltens trīsstūris, spārnu vidū tumšāka līnija. Spārnu galotņu mīkstās daļas brūnas. Uz krūtīm četri tumši punkti. Kājas zaļas ar sīkiem punktiem. Taustekļu trešā un ceturrtā posma pamatne gaiša.

Līdzīgās sugas: no daudzām citām iegarenas formas mīkstblaktīm atšķiras ar aprakstīto pazīmju kopumu.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Mīkstblaktis, tāpat kā pārējās blaktis, izdala smaržu no smirdziedzeriem. Tas palīdz blaktīm savstarpēji sazināties un arī atbaida uzbrucējus.
- Latvijā ir vairāk kā 500 blakšu sugu.
- Mīkstblaktis ir sugām bagātākā blakšu dzimta. Kā vairums blakšu, tās sūc augu sulu, snuķi iedur auga audos, izdala gremošanas sulas un uzsūc izveidojušos šķidrums.

SARKANMELNĀ LAUPĪTĀJBLAKTS

Rhynocoris annulatus (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 15 mm. Krūtis, galva un spārni melni, uz vēdera mijas melnas un oranžas šķērsjoslas. Uz kājām oranži gredzeni.

Līdzīgās sugas: suga labi atpazīstama pēc raksturīgā ķermeņa krāsojuma.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, nelielā skaitā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji, mežmalas, meža klajumi.

Interesanti

- Ir kontrastējošs brīdinājuma krāsojums, kas to pasargā no uzbrucējiem.
- Plēsīga, uzbrūk dažādiem lieliem kukaiņiem – ievada paralizējošas vielas un tos izsūc.
- Blakts labi lido.

SVĪTRAINĀ VAIROGBLAKTS *Graphosoma lineatum* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Drukna blakts. Ķermeņa garums līdz 10 mm. Ķermeņa virspuse ar melnām un tumši sarkanām garensvītrām. Gar vēdera malu mijas melni un tumši sarkani laukumi. Kājas un taustekļi melni.

Līdzīgās sugas: suga pēc krāsojuma labi atšķirama.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā, nereti lielā skaitā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Vairogblakts sūc tikai čemurziežu dzimtas augu sulu, bieži novērojama to ziedkopās.
- Suga Latvijā ienākusi apmēram pirms 40 gadiem no Viduseiropas un aklimatizējies Latvijas apstākļiem.
- Blakts pārojas tā, ka abi dzimumi saķeras ar ģenitālījām un galvas vērstas pretējos virzienos. Saķere ir tik stipra, ka mātīte spēj noturēt tēviņu pat tad, ja tas brīvi karājas.

SARKANĀ VAIROGBLAKTS *Eurydema dominulus* (Scopoli, 1763)

Kā pazīt? Ķermeņa garums līdz 8 mm. Ķermeņa krāsojums oranžs ar daudzveidīgiem melniem, simetriskiem laukumiem uz dažādām ķermeņa daļām. Raksturīgi seši melni laukumi uz krūtīm un sarkana tās mala. Kājas un taustekļi melni.

Līdzīgās sugas: nedaudz līdzīga ir vairogblakts *Eurydema oleracea* sarkanā forma, no kuras labi atšķirama pēc melniem laukumiem uz krūtīm un sarkanās malas.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Blakts barojas tikai ar krustziežu dzimtas augiem.
- Suga parasti novērojama pavasarī, jo ziemo pieaugušās blaktis.
- Blakšu olas ir lielākas kā citiem kukaiņiem. No olām izšķīlas miniatūra pieaugušās blakts kopija, kas var būt ar citādu krāsojumu. Pēc vairākām ādas maiņas reizēm tā arvien vairāk līdzinās pieaugušai blaktij. Blaktīm kūniņu nav.

DRUKNĀ PUTCIKĀDE *Lepyronia coleoptrata* (Linnaeus, 1758)

Kā pazīt? Neliela cikāde ar druknu ķermeni. Ķermeņa garums līdz 7 mm. Pamatkrāsa pelēki-brūna, uz spārniem tumšāka šķērsjosla.

Līdzīgās sugas: citas putcikādes, kuru ķermenis ir slaidis, taču šai sugai drukns.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādos zālajos, taču biežāk zālajos ar īsu augāju, arī augstajos purvos.

Interesanti

- Kāpurs sūc augu sulu un izdala šķidrumu, kurā iepūš gaisu. Rezultātā veidojas putu kamoli, kuros paslēpusies nepieaugusi cikāde. Tā ir aizsardzība pret plēsņoņām.
- Putu kamola tautas nosaukums ir "raganu splaudeklj". Attēlā blakus putu kamolam sēž cikāde.
- Cikāde ir polifāgs, t. i., barojas ar dažādiem augiem.

LAPGRAUZIS *Chrysolina* sp.

Kā pazīt? Vidēja izmēra vabole, velvēta, ķermeņa garums līdz 8 mm. Vabole zilgani-zaļa, metāliski spīdīga, klāta ar sīkiem punktiem.

Līdzīgās sugas: šajā ģintī ir daudz sugu, kuras noteikt var tikai speciālists.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādi zālāji.

Interesanti

- Sugas metālisko spīdumu nenosaka krāsu pigmenti, bet gan daudzslāņainais ķermeņa apvalks, kas dažādi atstaro gaismu.
- Sugas var droši atšķirt tikai pēc tēviņu ģenitāliju izskata.
- Lapgraužu dzimtā ir vairāk kā 330 sugu. Liela daļa no tām ir tikai dažus milimetrus garas, t. s. spradži, jo tie spēj lēkt.

SEPTIŅPUNKTU MĀRĪTE *Coccinella septempunctata* Linnaeus, 1758

Kā pazīt? Puslodveida vabole, ķermeņa garums līdz 8 mm. Galva maza, paslēpta zem melnajām krūtīm. Krūšu stūros balti laukumi. Spārni oranži ar septiņiem melniem punktiem un diviem baltiem lakumiem to pamatnē.

Līdzīgās sugas: no līdzīgām mārītēm atšķirama pēc septiņiem punktiem uz spārniem.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: visos biotopos.

Interesanti

- Mārītei ir brīdinājošs krāsojums. Tā ir indīga, indes pilienušus izdala kāju locītavās.
- Mārīte un tās kāpurs ir plēsoņas, barojas galvenokārt ar laputīm.
- Latvijā ir vairāk kā 60 mārīšu sugu, lielu daļu no tām var noteikt pēc sugām raksturīgā zīmējuma uz spārniem.

GRAUDAINĀ SKREJVABOLE *Carabus granulatus* Linnaeus, 1758

Kā pazīt? Liela, pilnīgi melna vabole, ķermeņa garums līdz 20 mm. Uz spārniem trīs sīku, iegarenu izciļņu garenrindas, kas nodalītas ar valnišiem. Ķermenis ar vāju zaļu-bronzas spīdumu.

Līdzīgās sugas: no līdzīgajām lielajām skrejvabolēm atšķirama pēc melnās krāsas un spārna virsmas struktūras.

Izplatība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvesvietas: dažādos zālajos, lauksaimniecības zemēs un mežos.

Interesanti

- Skrejvabole un tās kāpurs ir aktīvi naktī, bet dienā slēpjas zemsedzē.
- Skrejvabole barojas ar kukaiņiem, tārpiem, gliemežiem. Gliemežus tā no čaulas izvelk.
- Latvijā ir vairāk kā 330 skrejvaboļu sugu. Vairums no tām ir plēsoņas, taču dažas ir augēdājas.

PLĀVU PUTNI

Iznākot no ēnaina meža plāvā, tā pārsteidz ar gaismu. Un arī putni te ir citādāki – plāvu putni. Pavasarī un vasaras sākumā to dziesmas nenorimst augu diennakti. Par savām tiesībām uz izvēlēto teritoriju ar dziesmu jādara zināms kā konkurentiem, tā nākošajai sirdsdāmai. Daudzu putnu sugu aktivitāte pieaug jau mazā gaismiņā pirms saullēkta, taču citām labāk patīk nakts. Tomēr krasi tos šādi iedalīt nevar – kā vieni, tā otri dziesmotajā periodā mēdz būt aktīvi ik pa laikam, vienīgi dziedāšanas intensitāte diennakts gaitā atšķiras.

Putnu sugas plāvas apdzīvo atbilstoši to specifiskām prasībām. Svarīgs ir zāles garums un biežība, augsnes mitrums un irdenums, zelmeņa saslēguma pakāpe, dažādu sēdelementu (krūmiņi, akmeņi, ganību mietai u. tml.) klātbūtne.

Piejūras plāvu sausajos pacēlumos veģetācija ir īsa un daudzviet nesaslēgusies, ar nelieliem vaļēju smilšu laukumiņiem. Tāds augājs ir pa prātām stepes čipstei un raksturīgs tās ligzdošanas vietām. Arī sila cīrulis apdzīvo vietas ar līdzīgu veģetāciju, taču dod priekšroku meža malas tuvumam. Īsa veģetācija nepieciešama arī vairākām citām plāvu putnu sugām, piemēram, ķīvītei, plāvas tilbītei, melnajai puskuitalai, tomēr netālu jābūt barošanās iespējai seklūdenī – lielākai lēni žūstošai pavasara ūdeņu lāmai, sekla ezera krastam, lagūnai vai dīķa malai. Šiem putniem īsa veģetācija vajadzīga, lai, sēžot ligzdā, labāk pārredzētu apkārtni un paspētu reaģēt uz tādu ligzdu postītāju tuvošanos kā krauklis, pelēkā vārņa vai lapsa.

Savukārt grieze no ziemošanas vietām atlido un aizņem savu plāvas daļu kā viena no pēdējām – tikai tad, kad zāles garums sasniedz vismaz 15–20 cm, jo griezes gadījumā veģetācija ir svarīga kā droša slēptuve. Ziņot par savu klātbūtni palīdz skaļā balss – tālu dzirdamā un visiem pazīstamā griezes “griešana”.

Zālei plāvās stiepjoties garumā, mitrākās vietās dzirdama sienāžu sīnāšana. Upeš kauķa dziesma skan tieši kā zaļā sienāža sīnāšana augustā. Neatpaliek arī kārklu kauķis, kuram gan “sīnājuma” ritms ātrāks. Dziesma mēdz skanēt ilgāk par 2 minūtēm, jo putns spēj dziedāt arī ieelpojot. Garajā zālē tos ieraudzīt ir liela veiksmē, jo ir darīšana ar veikliem kāpelētājiem un slēpšanās meistariem.

Visi augi plāvā nav vienāda garuma. Garākie, kas izslejas virs plāvas vidējā augstuma, tiek biežāk putnu apciemoti kā vērtīgs skatupunkts, no kura labi var ieraudzīt briesmas,

noķert kukaini, uzdziedāt, lai skaņa tālāk aizlido. Kā dzeltena lampiņa vīgriežu pudurī var spīdēt dzeltenās cielavas tēviņš, vai dziedādams pa niedri kāpt augšup ceru kauķis.

Miklajās paliņu plāvās nereti paliek kādi noslēgti vecgultnes posmi ar seklūdeni, kur apmesties dumbrcālim, ormanītim vai mērkaziņai. Šīs visai grūti ieraugāmās sugas atpazīstamas, galvenokārt sadzirdot to brīdinājuma saucienus vai dziesmas rieta periodā. Ormaniša skaļos svilpienus var dzirdēt nakti, bet mērkaziņas “ķika” var skanēt jebkurā laikā.

Paliņu plāvu endēmam ķikutam vislabāk patīk maija un jūnija vakaru mijkrēslis, tad ķikutu gaiļi darbojas savā kolektīvajā rīstā visaktīvāk – dzied, pakāpušies uz nomīdītiem cinišiem, lodā pa iestaigātām taciņām zālājā, palaikam palecas nedaudz virs plāvas, gaidot savas draudzenes. Lielāku seklu ūdenstilpju malu mitrās plāvās un seklūdeņos kopā ar citiem bridējputniem, kuriem garš knābis un kājas, ja laimējas, var sastapt krāšņos gugatņus tēviņus. Arī tie riesto visi kopā, rikojojot krāšņās apkaļķu un pozu demonstrēšanas izrādes, kas domātas gugatņu mātītem novērtēšanai.

Līdzīgos kolektīvos rīstos kāzas svin arī rubeņi, bet, kā jau nometniekiem, tas notiek agrāk pavasarī – maija sākumā, kad ir īsa veģetācija ne tikai uz nopļautām plāvām, bet arī sūnekļu klajos rajonos.

Plāvu plašumi nav iedomājami bez vairākām putnu sugām, kas ir mednieki, jeb plēsīgajiem dienas un nakts putniem. Nav plāvas bez peļu klijāna, kas ar regulāriem apmeklējumiem pārbauda vietējo graužēju populācijas stāvokli. Nereti tas notiek kopā ar mazo ērgli, kam plāvas ir ligzdošanas iecirkņa svarīga daļa. Niedru un plāvu lījām mežs nav nepieciešams, bet plaši klājumi, tai skaitā plāvas, gan. Sev raksturīgajā, graužējus meklējošajā lidojumā, slidot zemu virs zālāja, tās nenogurstoši un cītīgi aplido lielas plāvu un lauku platības.

Latvijā konstatētas 369 putnu sugas (no tām ligzdo 223), ar zālāju biotopiem ciešāk saistītas apmēram 50 sugas, un tāpat kā citos biotopos putni ir vienoti varenā barības ķēdē ar pārējiem dzīvajiem organismiem un ir cieši atkarīgi no tiem.

īpaši aizsargājama suga

KĪVĪTE *Vanellus vanellus* (L.)

Kā pazīt? Baloža lieluma putns ar kontrastainu, melni-baltu apspalvojumu. Uz galvas labi pamanāms šaurs un pagars spalvu cekuls **a**. Lidojumā redzami raksturīgie platie un noapaļotie spārni **b**. Skaļajā saucienā "kī-vit" var saklausīt sugas nosaukumu.

Līdzīgās sugas: nav.

Izplatība Latvijā: diezgan bieži.

Dzīvesvietas: kultivēti lauki, tīrumi, kā arī pļavas, ganības, bet tur visur īsas veģetācijas periodā. Arī augsto purvu klajos rajonos.

Interesanti

- Ligzda ar 4 maskējoša krāsojuma olām parasti uz paaugstinājuma – kāda lēzena ciņa vai zemes pauguriņa tā, lai perējot būtu labi pārredzama apkārtnē.
- Mazuļi ligzdbēgļi – pēc izšķilšanās pamet ligzdu, briesmu brīžos teicami maskējas.
- Riesta periodā ligzdas rajonā raksturīgi savdabīgi strauji svaidīgi trokšņaini lidojumi.

JŪRAS ŽAGATA *Haematopus ostralegus* (L.)

Kā pazīt? Par vārnū mazāks, drukns bridējputns ar kontrastainu, melni-baltu apspalvojumu, garu, oranžsarkanu knābi un bāli sarkanām kājām. Viscaur melna ar baltu vēderu, lidojumā pār spārnieniem redzama plata, balta svītra, balta virsaste un baltās astes galā melna svītra. Lidojot stiepti, skaļi svilpieni.

Līdzīgās sugas: nav.

Izplatība Latvijā: jūras piekrastes zonā un iekšzemē gar Daugavu.

Dzīvesvietas: kultivēti lauki, tīrumi, pļavas, bet visur īsas veģetācijas periodos.

Interesanti

- Ligzda ar 3 maskējoša krāsojuma olām parasti klajā lidzenā vietā, tādēļ putns uz ligzdas viegli ieraugāms. Mazuļi ligzdbēgļi.
- Uzturas ūdeņu tuvumā, kur barojas ar moluskiem un ūdens kukaiņiem.

DUMBRĀLIS *Rallus aquaticus* (L.)

Kā pazīt? Nedaudz lielāks par strazdu, ar garu, sarkanu knābi un brūngansarkanām kājām. Izskatās divkrāsains – mugurpuse brūna ar gareniskiem plankumiem, bet krūtīs, kakla priekšpusē un galvas sāni zilganpelēki. Sāni ar melnām un baltām joslām, zemaste balta.

Līdzīgās sugas: no griezes un ormaniša atšķiras ar garo, sarkano knābi, bet ūdensvistiņa viscaur pelēkmelna, ar salīdzinoši īsu knābi.

Izplatība Latvijā: diezgan bieži, lokāli.

Dzīvesvietas: aizaugušu seklu ūdenstilpju krastos, peldošā augājā, vecos niedrājos, mitru pļavu slapjās iedobēs.

Interesanti

- Ligzda dziļa, biežā veģetācijā, labi paslēpta. Mazuļi ligzdbēgļi.
- Putns grūti ieraugāms, uzmanīgs, taču par sevi ziņo ar asiem saucieniem un oriģinālu, nesajaucamu skaņu virkni, kas atgādina sivēna balsi.

ORMANĪTIS *Porzana porzana* (L.)

Kā pazīt? Strazda lieluma putns ar salīdzinoši īsu, dzeltenīgu knābi, kas pie pamata oranžs, un proporcionāli garām, zaļganām kājām. Tumši brūns, ar baltiem plankumiem un svītrīnām, raibumotu, pelēku rīkli, kakla priekšpusi un krūtīm. Kad uztraukumā, cilā asti, redzama gaiši dzeltenbrūnā zemaste. Balss – raksturīgi tālu dzirdami, monotoni svilpieni. Dzied galvenokārt naktī.

Līdzīgās sugas: 1) dumbrālim ir garš, sarkans knābis; 2) grieze pamatkrāsā dzeltenbrūna ar dzeltenīgu knābi bez oranžā; 3) mazais ormanītis neapdzīvo pļavu biotopus, bet slišķņu augāju seklos ezerus.

Izplatība Latvijā: reti, lokāli.

Dzīvesvietas: ūdenstilpju piekrastu mitro pļavu slapjās ieplakās.

Interesanti

- Nosaukums cēlies no laikiem, kad ormaņi uzsvilpjot uzmundrināja savus zirgus.
- Vislabāk konstatējams pēc balss, jo ļoti grūti pamanāms – līdzīgi pelei ložņā un slēpjas augājā.

PEĻU KLIJĀNS *Buteo buteo* (L.)

Kā pazīt? Lielāks par vārnu, druknu ķermeni, platiem spārniem, īsu, platu asti. Kāju stulmi nav apspalvoti **a**. Bieži var novērot sēžam uz ceļmalu stabiem. Apspalvojuma krāsa visai mainīga, visbiežāk brūna. Lidojumā spārnu locītavās redzami tumši laukumi, planējot spārnus tur nedaudz "V" veidā piepaceltus **b**. Daudz planē, medijot mēdz arī plivināties uz vietas. Balss ir gari stiepts sauciens.

Līdzīgās sugas: 1) mazajam ērglim kājas apspalvotas līdz pirkstiem, un lidojumā tas spārnus tur nedaudz lokveidā noliektus; 2) ķīķis lidojot spārnus tur horizontāli – ne piepaceltus, ne nolaistus. Astē viena plata un divas šauras melnas svītras. Riesta lidojumā sasīt spārnus virs muguras.

Izplatība Latvijā: visbiežāk sastopamais dienas plēsīgais putns.

Dzīvesvietas: ligzdu ierīko mežā netālu no tā malas, bet medī galvenokārt pļavās, ganībās, kultivētos zālajos, grāvmalās, ceļmalās u. tml. vietās.

Interesanti

- Visvairāk ligzdu konstatēts mežmalas joslā bērzos un eglēs. Dēj 2–3, reti 4 olas. Gados, kad barības (strupastes, vardenes un kurmji) daudz, visi mazulī attīstās vienādi, kad trūkst, mazulu attīstība nevienāda.

- Apspalvojumā vērojamas variācijas. Var būt kā ļoti tumši, pat melngani īpatņi, tā gaiši, tikpat kā balti eksemplāri.

MAZĀIS ĒRGLIS *Clanga pomarina* (L.)

Kā pazīt? Kraukļa lielumā, ar brūnu apspalvojumu. Galva parasti nedaudz gaišāka, virsaste balta, kājas apspalvotas līdz pirkstiem **a**. Lidojumā spārni izskatās slaidi, un tos vienmēr tur lokveidā viegli noliektus **b**. Mēdz ilgstoši planēt, kā arī sēdēt uz dažādiem objektiem – stabiem, vienuļiem kokiem. Medijot staigā arī pa zemi. Neplivinās uz vietas un lidojumā nes knābi.

Līdzīgās sugas: klijānam kājas nav apspalvotas līdz pirkstiem – redzami dzeltenīgi stulmi. Lidojumā spārnus tur "V" veidā nedaudz piepaceltus, medijot dažkārt mēdz plivināties uz vietas.

Izplatība Latvijā: vidēji reti.

Dzīvesvietas: ligzdu ierīko mežā netālu no tā malas, bet medī galvenokārt pļavās, ganībās, kultivētos zālajos, grāvmalās, ceļmalās u. tml. vietās.

Interesanti

- Pēc jaunākajiem datiem valstī ligzdo 20% no pasaules populācijas. Dēj ne vairāk kā 2 olas, no kurām izaug tikai viens mazulis. Otrs ir rezerves mazulis, kuru vecākais mazulis knābjot novājina līdz bojāejai.

- Riesta periodā ligzdas rajonā raksturīgi savdabīgi, konkurentiem domāti demonstrācijas izlidojumi. Balss izlidojumā lielā augstumā atgādina cāļa čiepstienus.

NIEDRU LIJA *Circus aeruginosus* (L.)

Kā pazīt? Slaidis plēsīgais putns, nedaudz lielāks par vārnu, ar garākiem spārnieniem. Tēviņam mugurpuse brūna, uz spārna virspuses vidusdaļas pelēks laukums. Galva un krūtis dzeltenbrūnas ar tumšiem lāsumiem **a**. Mātīte tumši brūna, izņemot dzeltenīgo galvas virsu, rikli un spārna priekšējo malu **b**. Medijot lido lēnām un zemu, parasti dažus metrus virs augāja, bieži planē, turot spārnus piepaceltus "V"veidā.

Līdzīgās sugas: tēviņš visai raksturīgs un nav sajaukams. 1) Melnajai un sarkanajai klījām ir iešķelta aste, un tās spārnus tur viegli lokveidā noliektus; 2) pļavu un lauku liju mātītēm ir lidojumā labi redzama baltā virsaste.

Izplatība Latvijā: bieži.

Dzīvesvietas: seklu, aizaugošu ūdenstilpju niedru sliksnās, mitru pļavu staignās, niedrainās zonās.

Interesanti

- Ligzdu gandrīz vienmēr ierīko blīvā niedru audzē. Tēviņš var medīt tālu prom no ligzdas, arī agroainavā.
- Raksturīgi riesta lidojumi lielā augstumā un barības nodošana mātītei gaisā.

PĻAVU LIJA *Circus pygargus* (L.)

Kā pazīt? Slaidis plēsīgais putns vārnas lielumā, bet garākiem spārnieniem. Tēviņi gaiši pelēkā tonī ar gareniskiem, rudiem raibumiņiem uz vēdera un spārnu apakšpusē. Spārnu virspusē viena, apakšpusē divas melnas šķērsvitras **a**. Mātīte dzeltenbrūna ar tumšiem, gareniskiem raibumiem, jaunie putni bez raibumiem. Lidojumā redzams balts laukums astes pamatā **b**. Medi, ilgstoši lidojot zemu, parasti dažus metrus virs augāja. Lidojums viegls kā kajai.

Līdzīgās sugas: lauku lijas tēviņš gaišāks, bez melnās svitras uz spārnieniem un raibumiem ķermeņa apakšpusē. Lauku lijas mātīte dabā ļoti grūti atšķirama, jaunie putni līdz 3 gadu vecumam līdzīgi mātītēm.

Izplatība Latvijā: reti.

Dzīvesvietas: medi agroainavā virs kultivētiem laukiem, tīrumiem, kā arī pļavām, ganībām. Ligzdo ūdenstilpju krastu mitrās pļavās, atklātās salās.

Interesanti

• Rieta periodā ligzdošanas rajonā tēviņš veic savdabīgus riesta lidojumus lielā augstumā. Medišanas iecirknis liels – var medīt vairākus kilometrus no ligzdas. Ligzda labi paslēpta garākā augājā, piemēram, nātrēs vai vīgriezēs.

• Mazuļi ligzdgulji – pēc to izšķilšanās mātīte uzturas pie ligzdas. Tēviņš pienes barību un atdod mātītei, kas medījumu izbaro mazuļiem.

MĒRKAZIŅA *Gallinago gallinago* (L.)

Kā pazīt? Mežastrazda lieluma bridējputns ar ļoti garu, taisnu knābi un pagarām kājām. Apspalvojums maskējoši brūngans, mugurpusē ar dzeltenbrūnām svītrām. Arī uz galvas gaišas, gareniskas svītras, vēders balts. Kad paceļas ar saucieni "eč" un strauju zigzagveida lidojumu, astes ārmalās var saskatīt nedaudz baltas spalvas. Raksturīga pa gabalu dzirdama, monotona, skaļa dziesma "či-ke".

Līdzīgās sugas: ķikuts no zemes paceļas bez balss, nav svaidīgs zigzagveida lidojums, un aste vairāk balta; 2) vistilbe, kas ir krietni mazāka, paceļas klusējot un nesvaidoties, astē nav nekā balta.

Izplatība Latvijā: vidēji bieži.

Dzīvesvietas: ūdenstilpju un ūdensteču malu mitrās pļavās ar grīšļu ciņu klātbūtni, kā arī purvu malās.

Interesanti

- Ligzda ar 4 maskējoša krāsojuma olām, nereti ieslēpta grīšļu cinī. Mazuļi ligzdbēgļi.
- Aktīva arī naktī. Rieta periodā ligzdas rajonā raksturīgi lidojumi ar strauju pikēšanu, kad izplestās astes spalvas vējā vibrē, radot skaņu, kas atgādina kazas blēšanu. Skaņas līdzība ar kazas balsi ir bijis pamats sugas latviskajam nosaukumam.

ĶIKUTS *Gallinago media* (L.)

Kā pazīt? Pēc izskata kā mērkaziņa, tikai nedaudz lielāks. Apspalvojums maskējoši brūngans, mugurpusē ar dzeltenbrūnām svītrām, uz galvas gaišas, gareniskas svītras, vēders balts **a**. Paceļas no zemes bez balss, vienmērīgā lidojumā, un ir labi redzamas astes baltās malas **b**.

Līdzīgās sugas: 1) mērkaziņa no zemes paceļas ar strauju zigzagveida lidojumu un saucieni "eč"; 2) vistilbei, kas ir krietni mazāka, paceļoties astē nav nekā balta.

Izplatība Latvijā: reti, galvenokārt valsts austrumdaļā.

Dzīvesvietas: plašas palieņu pļavas ūdenstilpju un ūdensteču malās pārpurvotās zemienēs.

Interesanti

- Viena no 4 putnu sugām valstī, kura rieta kolektīvi. Tēviņi pavasarī, pēc palu beigām attīstoties veģetācijai, pulcējas grupā noteiktā teritorijā un izvietojumā, kur dzied, piesaistot mātītes. Tēviņi ielido vai ienāk riestā vairākas stundas pirms saulrieta un uzsāk dziedāt, radot īpatnējas, strauta čalošanai līdzīgas skaņas, kas dzirdamas tikai dažus simtus metru tālu. Rieta aktivitāte beidzas, iestājoties tumsai, un uz kādu laiku atsākas rītausmā, bet daudz mazākā intensitātē.

MELNĀ PUSKUITALA *Limosa limosa* (L.)

Kā pazīt? Baloža lielumā, ar salīdzinoši garu, gandrīz taisnu, dzeltenu knābi ar melnu galu un garām, melnām kājām. Spārni un mugura brūngani, galva un krūtis rūsganbrūnas, ķermeņa lejasdaļa gaišāka, pat balta ar tumšām svītrām **a**. Lidojumā uz spārniem platas, baltas svītras, uz baltās astes gala plata, melna josla, kājas pārsniedz astes garumu **b**. Riesta periodā balss bieži dzirdama.

Līdzīgās sugas: jūras žagatai lidojumā muguras lejasdaļa balta un spārnu virspuse melna, knābis sarkans.

Izplatība Latvijā: reti.

Dzīvesvietas: raksturīga plašām mitrām pļavām, ganībām ar īsu veģetāciju, piemēram, ezeru piekrastēs, upju ielejās. Reti arī purvu klajos rajonos.

Interesanti

- Ligzda ar 4 maskējoša krāsojuma olām. Perējot labi pārrudz apkārtni. Mazuļi ligzdbēgļi.

- Riesta periodā ligzdas rajonā raksturīgi bieži riesta lidojumi ar tālu dzirdamiem, melodiskiem saucieniem.

KUITALA *Numenius arquata* (L.)

Kā pazīt? Ievērojami lielāka par balodi un ir pie mums vislielākais tārtiņveidīgais putns. Apspalvojums pelēkbrūns ar sīkām, tumšām svītrīnām, ļoti garais knābis noliekts uz leju. Lidojumā, kas visai mierīgs un bieži planējošs, labi redzama baltā virsaste. Visieglāk identificējama pēc tālu dzirdamā, ļoti raksturīgā sauciena “kū-li” un dziesmas, kas ir pagārš trellis.

Līdzīgās sugas: līdzīgs apspalvojums ir lietuvainim, bet tas mazāks, ar gaišu uzacu svītru un atšķirīgu saucieni, kas skan kā saraustīts svilpiens. Ligzdo tikai klajos purvos.

Izplatība Latvijā: reti.

Dzīvesvietas: purvu lielās, klajās patībās, retāk plašās mitrās pļavās, sevišķi ūdens-tilpju tuvumā.

Interesanti

- Kuitalas latviskais nosaukums, visticamāk, radies, atveidojot tās saucieni.
- Ligzda ar 4 maskējoša krāsojuma olām, parasti uz kāda sfagnu ciņa vai pauguriņa tā, lai perējot būtu labi pārrudzama apkārtnē. Mazuļi ligzdbēgļi.

GUGATNIS *Calidris pugnax* (L.)

Kā pazīt? Meža strazda lielumā, ar pagaru knābi un garām kājām. Riesta laikā tēviņam ir bieža spalvu apkakle **a**, turklāt katram individuāla krāsu kombinācija, divi vienādi īpatņi novērojami reti. Mātītes ar pelēcīgi brūnganu mugurpusi, kur spalvām ir gaišas apmales, kas rada zvīņveida zīmējumu **b**.

Līdzīgās sugas: tēviņi nav sajaucami. 1) Pļavas tilbītei ir sarkans knābis ar melnu galu, sarkanas kājas; 2) Parastais šņibītis (Šinca) mazāks, tumšām kājām, melnpeļēku plankumu uz vēdera, spalvas uz muguras neveido zvīņveida muguras zīmējumu **c**.

Izplatība Latvijā: caurceļojot grupās seklos ūdeņos, tai skaitā applūdumos, visā valsts teritorijā, vietām mēdz koncentrēties lielā skaitā. Valstī ligzdo tikai dažās vietās.

Dzīvesvietas: mitrās pļāvās, ganībās, tai skaitā ūdenstilpju krastos, salās. Retumis purvu klajos rajonos.

Interesanti

- Riesto kolektīvajā riestā.

Tēviņi pavasarī pulcējas piemērotās vietās, kur izrādās mātītēm un viens otram, demonstrējot dažādas pozas un veicot specifiskas kustības, piemēram, izplešot spalvu apkakles un palecoties.

PĻAVU TILBĪTE *Tringa totanus* (L.)

Kā pazīt? Pelēka ar tumšiem plankumiņiem. Mazāka par balodi, garām, oranžsarkanām kājām un pagaru, sarkanu knābi ar melnu galu. Lidojumā redzamas platas, baltas joslas uz spārnu pakalējās daļas, ir balts muguras lejas gals un virsaste. Riesta periodā balss skaļa un bieži dzirdama.

Līdzīgās sugas: 1) tumšā tilbīte lielāka, ar garāku knābi un lidojot nav baltas aizmugurējās spārna malas; 2) gugatņa mātītei knābis tumšs, uz muguras spalvu gali veido tīklveida zīmējumu; 3) diķu tilbītei riesta tērpā mugurpuse un krūšu daļa ar tumšiem raibumiem, lidojumā kājas garākas par asti, muguras daļā labi pamanāms balts ķīļveida laukums līdz pat plecu joslai.

Izplatība Latvijā: diezgan reti.

Dzīvesvietas: raksturīga mitrām pļāvām, ganībām ar īsu veģetāciju, ūdenstilpju tuvumā. Dažkārt arī purvu klajos rajonos.

Interesanti

• Ligzda ar 4 maskējoša krāsojuma olām parasti uz kāda lēzena ciņa, lai perējot būtu labi pārrēdzama apkārtnē. Mazuļi ligzdbēgļi.

• Riesta periodā ligzdas rajonā raksturīgi bieži riesta lidojumi, lidojot galvenokārt taisnā līnijā no viena punkta uz otru ar skaļu, melodisku saucienu. Mēdz sēsties uz paaugstinājumiem, piemēram, mietiem, akmeņiem.

STEPES ČIPSTE *Anthus campestris* (L.)

Kā pazīt? Zvirbuļa lielumā, slaida. Mugurpuse viendabīgā smilšu krāsā, kas ir tikai šai čipstu sugai. Vēderpuse bālāka, parasti bez raibumiem. Virs acs gaiša svītra. Kājas dzeltenīgas, salīdzinoši garas. Pa zemi skrien ļoti izveicīgi.

Līdzīgās sugas: pļavu un koku čipstēm mugura brūngana, bet uz krūtīm, vēdera un sāniem melni, gareniski raibumi.

Izplatība Latvijā: jūras piekrastes joslā, reti piemērotos biotopos iekšzemē.

Dzīvesvietas: jūras piekrastes kāpu joslas sausās pļavas, pelēkās kāpas, iekšzemē plašās (>3–5 ha), atklātās, smilšainās vietās.

Interesanti

- Ligzdas rajonā rieta periodā raksturīgi savdabīgi izlidojumi, kas līdzīgi pļavu čipstes rieta lidojumiem, tikai putns paceļas krietni augstāk un lido salīdzinoši taisni un tālu, līdz nosēžas kādā kociņā. Lidojumā dzirdama dziesma ar raksturīgo daudzkārt atkārtotu “cirrli-cirrli”, kā arī citiem saucieniem. Bieži sēž novērošanas postenī uz kāda paaugstinājuma.

PĻAVU ČIPSTE *Anthus pratensis* (L.)

Kā pazīt? Zvirbuļa lielumā, slaida. Mugurpuse pelēkbrūna ar melniem, gareniskiem raibumiem, vēderpuse netīri bālgana, uz krūtīm un sāniem melni raibumi **a**. Rikles daļa bez svītrām. Astes malējās spalvas baltas. Kājas tumši seltas, pakaļējā pirksta nags garāks par pirkstu **b**. Ligzdošanas laikā raksturīga dziesma un savdabīgs rieta lidojums.

Līdzīgās sugas: koku čipste ļoti līdzīga, tikai ar vairāk izteiktu krūšu, vēdera un sānu raibumojumu, kas veido noteiktas svītras. Labi atšķirama pēc dziesmas, kas nav monotona un beidzas ar “ciāā”, un rieta lidojuma, kas ir ar strauju pacelšanos un visai strauju pikējumu pavisam netālu kādā kokā vai krūmā.

Izplatība Latvijā: bieži.

Dzīvesvietas: mitrās pļavās ar atsevišķiem krūmiem, ganībās, purvu klajos rajonos.

Interesanti

- Riestojot lidojumā dzied dziesmu – monotonu saucieni sēriju “vit, vit, vit...”, pārlidojot klajumu taisni no punkta A uz punktu B, kas viens no otra ir palielā attālumā, bez straujas pacelšanās un pikēšanas.

- Ligzdu ierīko labi nomas-kētu kādā iedobē cinī, bieži ar ieeju no sāniem. Perēšanas laikā ligzdā sēž tik cieši, ka mēdz izlidot, traucētajam esot dažu desmitu centimetru attālumā.

DZELTENĀ STĒRSTE *Emberiza citrinella* (L.)

Kā pazīt? Zvirbuļa lielumā, ar rūsganbrūnu muguras lejasgalu un virsasti. Tēviņš citrondzeltens ar brūnganām krūtīm. Mātītei dzeltenais apspalvojums ar tumšiem raibumiem.

Līdzīgās sugas: 1) zaļzubītei tēviņš dzeltenīgi olīvzaļš ar dzeltenām spārnu ārmalām un astes malējo spalvu pamatiem; 2) dzeltenai cielavai dzeltens tikai vēderpuse, tēviņam galvas virsa un vaigi zilganpelēki, uzacu un bārdas svītra balta, bet mātīte vairāk blāvāka.

Izplatība Latvijā: diezgan bieži.

Dzīvesvietas: atklātā lauku ainavā ceļmalās, laukmalās, pļavās, ganībās, kā arī sausās mežmalās, izcirtumos, kāpās.

Interesanti

- Ligzda zemē, labi apslēpta augājā.
- Tēviņi dziedāšanas laikā sēž uz paaugstinājuma – bieži uz elektrības vadiem un stabiem, sētām, krūmiem vai koku zaros.

NIEDRU STĒRSTE *Emberiza schoeniclus* (L.)

Kā pazīt? Zvirbuļa lielumā. Pavasarī tēviņam galva un rīkle melna ar baltu apakli, mugura brūna ar melniem raibumiem **a**. Astes malējās spalvas baltas. Vēderpuse gaiša ar melniem raibumiem sānos. Mātītei galva brūna ar melnbaltu bārdas svītru un dzeltenīgu acu svītru, vēderpuse brūngandzeltenīga ar melniem raibumiem **b**.

Līdzīgās sugas: tēviņš ļoti raksturīgs un nav sajaukams. Mātīti var sajaukt ar vairākām citām stērstu sugām, taču tās ļoti retas.

Izplatība Latvijā: bieži.

Dzīvesvietas: ūdenstilpju krastmalu niedrājos, mitrās pļavās. Reti purvos.

Interesanti

- Ligzda labi apslēpta augājā zemē vai tuvu tai.
- Tēviņš dziedāšanas laikā sēž uz paaugstinājuma – bieži niedres galā vai kārklu krūma zarā.

KĀRKLU ĶAUĶIS *Locustella naevia* (L.)

Kā pazīt? Mazāks par zvirbuli, slaidis, ar noapaļotu asti. Mugurpuse olīvbrūna ar tumšiem plankumiņiem. Vēderpuse dzeltenbrūni baltgana. Nosakāms pēc raksturīgās dziesmas, jo ir krūmu putns, kas veikli ložņā, meistarīgi slēpjas un ir ļoti grūti ieraugāms. Dziesma kā sienāža sisināšana "sirrrrrrr", kas netraucēta skan vairākas minūtes no vietas.

Līdzīgās sugas: divām citām sisinātājķauķu sugām upes ķauķim un Seivi ķauķim mugurpuse bez tumšiem raibumiem. Upes ķauķim dziesma ļoti līdzīga zaļā sienāža dziesmai "tse, tse, tse, tse...". Seivi ķauķa "sisināšana" ir saraustīta, ar biežiem pārtraukumiem.

Izplatība Latvijā: diezgan reti.

Dzīvesvieta: ūdenstilpju piekrastēs mitrās, tai skaitā palieņu pļāvās ar augstu lakstaugu veģetāciju un krūmu puduriem, retāk zemajos purvos.

Interesanti

- Ligzda uz zemes, prasmīgi noslēpta augājā, mazuļi ligzduļi.
- Dziedot groza galvu, tādēļ dziesma liekas ar mainīgu skaļumu. Spēj dziedāt arī ieelpojot.

CERU ĶAUĶIS *Acrocephalus schoenobaenus* (L.)

Kā pazīt? Mazāks par zvirbuli. Pelēcīgi dzeltenbrūnā krāsā, mugurpuse ar tumšiem plankumiņiem. Virs acs labi izteikta, dzeltenbalta svītra. Galvas virsa tumša, virsaste rūsganbrūna bez plankumiņiem, vēderpuse pelēcīgi balta, sāni dzeltenīgi.

Līdzīgās sugas: var sajaukt ar citām ķauķu sugām, kurām ir balta uzacs svītra. Grīšļu ķauķim, kas ir ļoti rets, pāri galvas vidum stiepjas dzeltenbalta svītra un uz krūtīm, kakla, sānos ir retas, tumšas svītriņas.

Izplatība Latvijā: bieži.

Dzīvesvieta: mitrās, krūmainās pļāvās, ganībās ūdenstilpju krastos, arī zemajos purvos, niedrāju malās.

Interesanti

- Raksturīgs rieta lidojums, kad tēviņš dziedot uzlido no sēdēšanas vietas, gaisā apmet nelielu loku un nosēžas turpat vai netālu. Bieži dziedot sēž niedrē, kā arī kāpelē pa to.
- Dziesma ritmiski strauja, sastāvosa no dažādām čerkstošām frāzēm, kas mijas ar svilpojošām. Skaņa un ritms atgādina finiera zāģēšanu ar mazu rokas zāģīti.

SILA CĪRULIS *Lullula arborea* (L.)

Kā pazīt? Zvirbuļa lielumā, dzeltenbrūni melnraibs ar salīdzinoši īsu asti. Krūtis dzeltenbrūnas ar melnbrūnām garensvītriņām, vēders balts. Baltās uzacu svītras savienojas uz pakauša. Labi konstatējams pēc dziesmas, kas ir raksturīgu melodisku, atkārtotu zilbju sērijas “tvi-tvi-tvi”, tad “tlui-tlui-tlui”. Dzied, plivinoties visai augstu.

Līdzīgās sugas: 1) lauku cīrulim garāka aste, slaidāki spārni un astes malējās spalvas baltas; 2) cekulainajam cīrulim bālāks apspalvojums, tajā nav nekā balta, cekuls smails, piepacelts, masīvs knābis.

Izplatība Latvijā: diezgan reti.

Dzīvesvietas: klaju jūrmalas piekrastes sausu pļavu mežmalās, kāpu zonā, sausu priežu mežu izcirtumos.

Interesanti

- Ligzda uz zemes, kādā iedobē, ar maskējoša krāsojuma olām, mazuļi ligzduļi.
- Dzied arī krēslas stundās un naktī, sevišķi bezvējā mēness gaismā. Dažkārt sēž un dzied arī kokos.

LAUKU CĪRULIS *Alauda arvensis* (L.)

Kā pazīt? Lielāks par zvirbuli, ar nelielu cekulu. Mugurpuse brūna ar tumšākiem, gareniskiem raibumiem. Vēderpuse brūnganbalta, uz krūtīm tumšāki, svītriņas veidojoši raibumi **a**. Lidojumā spārniem redzama gaiša apakšmala, astes malējās spalvas baltas **b**. Ir raksturīgs čerkstošs sauciens un vīterojoša dziesma.

Līdzīgās sugas: 1) sila cīrulī mazāks, lidojumā izskatās kompaktāks, astē nav baltu spalvu un ir atšķirīga dziesma; 2) cekulainajam cīrulī, kas ir ļoti rets, apspalvojumā nav nekā balta, ir nosmailots, uz augšu vērstas cekuls, drukns knābis un atšķirīga dziesma.

Izplatība Latvijā: bieži.

Dzīvesvietas: kultivētos laukos, tīrumos, pļavās, ganībās, arī purvu klajos rajonos.

Interesanti

- Ligzda ar maskējoša krāsojuma olām uz zemes parasti kādā iedobē. Mazuļi ligzduļi.
- Dziedot veic lidojumu – plivinoties un vīterojot, pamazām ceļas augšup, sasniedzot visai lielu augstumu (pat izzūd skatienam), tad atkal līdzīgā veidā laižas lejup, kur pēdējos metrus strauji nopikē augājā.

PELĒKĀ PĪLE *Mareca strepera* (L.)

Kā pazīt? Meža pīles lielumā. Riesta tērpā abu dzimumu pieaugušiem putniem uz spārnu balts "spogulis". Tēviņš dūmaini pelēks ar pelēku knābi, oranždzeltenām kājām, brūnu spārnu priekšpusi, baltu vēderu un melnu zemasti, kas, putnam peldot, ir kā melns trīsstūris pie astes: Mātīte brūngani raibumota ar dzeltenīgu knābi:

Līdzīgās sugas: tēviņš ļoti raksturīgs un nav sajaucams. 1) Meža pīles mātītei ir zils spogulis; 2) garkakļa mātītei garāks kakls un aste, pelēks knābis.

Izplatība Latvijā: diezgan reti, lokāli.

Dzīvesvietas: uzturas seklās, aizaugošanās ūdenstilpēs, ligzdo to malās esošās pļavās vai atklātās salās.

Interesanti

- Ligzdu ierīko uz zemes kādā iedobē, labi noslēptu biežā zālē.
- Nereti ligzdo kaiju koloniju tiešā tuvumā vai arī kopā ar ķīvītēm, pļavas tilbītēm un melnajām puskuitālām, kur izmanto to agresivitāti savas ligzdas aizsardzībai.

PLATKNĀBIS *Spatula clypeata* (L.)

Kā pazīt? Meža pīles lielumā. Labi var atpazīt pēc proporcionāli lielā knābja, kura gals karotveidīgi paplašināts. Riesta tērpā tēviņam zaļa galva, vēders un sāni kastaņbrūni, mugurpuse melni balta: Mātīte brūngani raibumota:

Līdzīgās sugas: ļoti raksturīgs un nav sajaucams.

Izplatība Latvijā: diezgan reti.

Dzīvesvietas: seklū, aizaugošu ūdenstilpju piekrastes pļavās vai to atklātās salās.

Interesanti

- Pieder pie peldpīlēm, kas barojas, ienirstot jeb iegremdējoties tikai līdz pusei. Barība galvenokārt planktons, ko izfiltrē caur knābja malās esošo pielāgojumu "zobiņu" rindām.
- Olu dēšanas periodā tēviņš dežurē ūdenī iepretim ligzdas vietai un saistībā ar savu kontrastaino apspalvojumu ir ļoti pamanāms, tā dodot ziņu par ligzdas esamību.

BRŪNĀ ČAKSTE *Lanius collurio* (L.)

Kā pazīt? Mazāka par mājas strazdu. Tēviņam mugura sarkanbrūna, galva un virsaste zilganpelēka, vēderpuse gaiši rozā. Pieres josla, platā acu svītra un pagārā aste melna. Astei balti laukumi tās malās **a**. Mātīte brūna ar brūnu acs svītru un asti. Vēderpuse gaiša ar brūnām, viļņveidīgām šķērsvītrām **b**.

a

b

Līdzīgās sugas: lielā čakste lielāka par mājas strazdu (atgādina mazu žagatiņu), mugura nav sarkanbrūna, bet pelēka, vēderpuse nav rozā, bet baltgani pelēcīga, lidojumā redzamas baltas svītras uz spārniem. Citas čakstu sugas, kas līdzīgas, ļoti retas.

Izplatība Latvijā: diezgan bieži.

Dzīvesvietas: krūmānās pļavās, ganībās, ceļmalās, mežmalās, mājvietu stādījumos, retāk aizaugošos izcirtumos, purvos ar koku grupām.

Interesanti

- Ligzdu būvē kādā biežākā krūmā visai nekārtīgu, bet labi apslēptu.
- Medī kukaiņus, bieži no kādas augstākas novērošanas vietas, dažreiz plivinās, uztraukumā mēdz grozīt asti.

LUKSTU ČAKSTĪTE *Saxicola rubetra* (L.)

Kā pazīt? Mazāka par zvirbuli, rūsgani raiba. Riesta tērpā tēviņš ar melnbrūnu murgursi, vaigi un auss rajons tumšbrūns, rīkle un krūtis rūsganas. Labi redzama balta, paplata uzacs svītra **a**, balti laukumiņi uz spārniem un astes sānos. Mātīte bālāka, pelēkbrūni raiba ar mazāk izteiktu uzacs svītru **b**. Mēdz bieži sēdēt uz zogu vai ganību mietiem un līdzīgiem objektiem, kā arī garākiem lakstaugiem.

a

b

Līdzīgās sugas: 1) tumšajai čakstītei, kas ir reta, tēviņam galva melna un bez baltās uzacu svītras, mātīte tumši pelēkbrūna bez izteikta kontrastējoša raibuma; 2) akmeņčakstītes tēviņam galvas virsa un mugura peln-pelēka, zem baltās uzacs svītras ir izteikta melna acs svītra. Mātīte brūnīgākā tonī un vājāk izteiktu acs svītru.

Izplatība Latvijā: bieži.

Dzīvesvietas: krūmānās pļavās, ganībās, grāvmalās gar kultivētiem laukiem, tūrumiem, purvu kļajos rajonos.

Interesanti

- Ligzdu ierīko zemē, labi maskētu, olas debess zilā tonī.
- Mazuļi ligzdguļi – baro abi vecāki. Kukaiņu medībām un novērošanai izmanto vidus objektus.

MAZĀIS SVILPIS *Carpodacus erythrinus* (L.)

Kā pazīt? Zvirbuļa lielumā. Tēviņam galva, krūtis un mugurpuse karmīnsarkana, vēders sārts, spārni brūni **a**. Mātīte bez sarkanā – ar pelēkbrūnu ar tumšākiem raibumiem mugurpusi, dzeltenīgām ar brūniem raibumiem krūtīm, baltganu vēderu **b**.

Līdzīgās sugas:

svilpja tēviņam tikai vēderpuse ir spilgti sarkana, bet galvas virsa, pazode, aste un lidpalvas melnas.

Izplatība Latvijā: diezgan bieži.

Dzīvesvietas: atklātā ainavā mitrās, krūmainās pļavās, ūdenstilpju krastu krūmājos, kā arī mežmalās, dārzos, parkos.

Interesanti

- Tēviņu sarkanuma intensitāte atsevišķiem eksemplāriem ir dažāda, daļai apspalvojumā dominē pelēkbrūns tonis.

- Sugu viegli atpazīt neredzot pēc skaļās melodiskās svilpojošās dziesmas "vici vidzeu".

DZELTENĀ CIELAVA *Motacilla flava* (L.)

Kā pazīt? Baltās cielavas lielumā. Tēviņam galvas virsa, pakausis un vaigi zilganpelēki, balta uzacu un bārda svītra, dzeltena vēderpuse un dzeltenīgi zaļa mugura **a**. Aste ar baltām malām. Mātīte blāvāka, galva olīvzaļgana, ar gaišu uzacu svītru **b**.

Līdzīgās sugas: 1) citroncielavai pelēka mugurpuse un tēviņam visa galva koši dzeltena, mātīte ar pelēcīgu galvu un gaiši dzeltenām uzacu un bārda svītrām, kas savienojas lokveidā pie pakauša; 2) **dzeltenai stērstei** rūsganbrūns muguras lejasgals un virsaste. Tēviņš citrondzeltens ar brūnganām krūtīm. Mātītei dzeltenais apspalvojums ar tumšiem raibumiem.

Izplatība Latvijā: diezgan reti, nevienmērīgi.

Dzīvesvietas: galvenokārt ūdeņu tuvumā, mitrās pļavās, ganībās, arī pārejas purvu klajos rajonos.

Interesanti

- Ligzda uz zemes, labi nomaskēta veģetācijā.

- Mazuļi ligzdguļi, vecāki kā novērošanas posteņus labprāt izmanto zemu krūmu pudurus vai kociņus, kā arī garākus lakstaugus.

GRIEZE *Crex crex* (L.)

Kā pazīt? Mazāka par balodi, dzeltenbrūnu apspalvojumu, salīdzinoši īsu knābi un pagarām kājām **a**. Mugura ar melniem plankumiem, sāni un zemaste ar kastanbrūnām šķērsvītrām. Ļoti grūti novērojama, jo uzturas zālē, kur prasmīgi maskējas un pārvietojas veikli, bez trokšņa, nekustinot zāles stiebrus. Atpazīstama pēc ritmiskas dziesmas – “griešanas” **b**, kuru dzird galvenokārt naktīs. Ļoti nelabprāt ceļas spārnos un drīz cenšas atkal nolaisties.

Līdzīgās sugas: 1) dumbrcālim garš, sarkans knābis; 2) ormanītim knābis pie pamata oranžs.

Izplatība Latvijā: diezgan reti, lokāli.

Dzīvesvietas: zālajos, pļavās, ganībās, kad veģetācija jau attīstījusies vismaz līdz 20 cm.

Interesanti

- Dod priekšroku iepriekšējā gadā nopļautām pļavām, kur maz pērnās kūlas.
- Mazuļi ligzdbēgļi, melnā krāsā.
- Tā kā lido nelabprāt un migrē naktīs, tad joprojām pastāv ticējums, ka uz ziemošanas vietām dodas kājām, kas, protams, tā nav.

RUBENIS *Tetrao tetrix* (L.)

Kā pazīt? Apmēram vistas lielumā. Tēviņi spīdīgi melni ar sarkanām uzacīm, līrveida asti, kurai apakšējās segspalvas baltas **a**. Mātītes maskējoši rūsganbrūnas – raibas, sēžot astē redzams ierobojums, bet aizlidojot aste vairāk taisna nekā vēdekļveidīga **b**. Riestā tēviņu dziesma ir rubināšana, kuru var dzirdēt pat vairākus kilometrus tālu, daudz tuvāk ir dzirdama to šņākšana.

Līdzīgās sugas: tēviņš nav sajaucams, līdzīgā medņu mātīte ir lielāka, galva un krūtis rudibrūnas, lidojot aste izteikti vēdekļveida.

Izplatība Latvijā: diezgan reti, lokāli.

Dzīvesvietas: purvos, pļavās, ganībās purvu malās, dažkārt tīrumos, kā arī kūdras izstrādes laukos. Šajos biotopos mēdz arī riestot.

Interesanti

• Riesto kolektīvi. Tēviņi jau no agra pavasara rītos sāk apmeklēt riesta vietu un vēl krēslā sāk dziedāt. Tēviņi savstarpēji izrādās, demonstrējot specifiskas pozas, piemēram, grozoties ar paceltu un izplestu asti, kā arī cinās. Maija sākumā mātītes apmeklē riestu, lai izvēlētos tēviņu, ar kuru tad pārojas.

- Sugas latviskais nosaukums atvasināts no rubeņa dziesmas – rubināšanas.

PRĪKŠĶE *Spatula querquedula* (L.)

Kā pazīt? Baloža lielumā. Viena no divām pie mums sastopamajām mazāko pīļu sugām. Riesta tērpā tēviņam virs acs plata, balta josla, galva, kakls un krūtis brūnas. Muguras malās melnbaltas krāšņumspalvas **a**. Mātīte brūngani raibumota **b**. Tēviņam "spogulis" zaļš ar baltām malām, bet mātītei zaļā vietā pelēkbrūns.

Līdzīgās sugas: tēviņš ļoti raksturīgs un nav sajaucams, bet līdzīgā krīkļa mātīte ir tumšāka un "spogulim" puse ir melna, puse zaļa.

Izplatība Latvijā: diezgan bieži.

Dzīvesvietas: seklās, aizaugošās ūdenstilpēs, ligzdo to atklātās salās vai piekrastes pļavās.

Interesanti

- Ligzdu ierīko uz zemes kādā iedobē, labi noslēptu biežā augājā. Mazuļi ligzdbēgļi, kas seko mātei un barojas paši.
- Ir tālais migrants, kas ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras.
- Pieder pie peldpīlēm, kas barojas, ienirstot jeb iegremdējoties tikai līdz pusei. Visēdāja.

PURVA PŪCE *Asio flammeus* (L.)

Kā pazīt? Brūnraiba, apmēram vārns lielumā, ar slaidu ķermeni, gariem spārnieniem. Sejas plūvurs baltgans, ap dzeltenajām acīm tumši laukumi. Uz galvas mazas "austiņas" **a**. Lidojumā spārni ar baltām malām, melniem galiem, locītavās melni trīsstūrveida plankumi. Spārna apakšpuse gaiša, uz locītavām melni, neviendabīgi laukumi **b**. Aktīva arī dienā. Parasti sēž zemē, ķermeni tur ieslēpi. Lido ļoti veikli, gan aktīvi, gan planējot. Riesta lidojumā mēdz sasist spārnus.

Līdzīgās sugas: ausainā pūce ir ar labi redzamām "austiņām", oranžām acīm un rūsganāka. Ķermeni tur vertikāli, aktīva tumsā.

Izplatība Latvijā: ligzdo ļoti reti, ceļošanas laikā biežāk.

Dzīvesvietas: ligzdu ierīko uz zemes atklātās vietās bieži ūdenstilpju tuvumā, krūmainās palienu pļavās, zemaļos purvos u. tml.

Interesanti

- Vienīgā valstī sastopamā pūce, kas pati gatavo ligzdu. Ligzda zemē, labi maskēta, izklāta ar sausu zāli. Mazuļus baro g. k. ar peļveidīgiem grauzējiem.
- Mazuļi mēdz pamest ligzdu jau 12 dienu vecumā un uzturas apkārtnē. Lidspēja iegūst 4 nedēļu vecumā.

ABINIEKI UN RĀPUĻI PĻAVĀS

No Latvijā sastopamajām 13 abinieku un 8 rāpuļu sugām gandrīz visas var sastapt pļavās – vai nu kā nejaušus viesus vai pastāvīgus iemītniekus. Biežāk pļavās sastop Latvijā tieši parastākās sugas – vārdes, krupjus, ķirzakas un čūskas, kuru nozīme pļavu ekosistēmām gan ir atšķirīga. Vārdes un krupji ir skaitliskā ziņā lielākais un nozīmīgākais komponents, jo bieži veido samērā lielas populācijas, ir bieži sastopamas citu dzīvnieku (putnu, zīdītāju, čūskas) barībā un pašas patērē barībā visas skaitliski nozīmīgākās pļavas bezmugurkaulnieku grupas. Tomēr šiem dzīvniekiem pļavas bieži vien sastāda tikai daļu no to dzīves telpas, jo abinieki vairojās ūdenī un vairošanās ūdenstilpņu klātbūtnē tiem ir nozīmīgāka par pļavas biotopu, kurā biežāk tie sastopami mitrās vietās netālu no ūdenstilpēm.

Rāpuļi pļavās ir sastopami mazākā skaitā par abiniekiem, un to populāciju pastāvēšanai šeit ir daži nosacījumi – piemērotu slēptuvju (baļķu kaudzes, akmeņu krāvumu u. tml.) un skraju koku vai krūmu klātbūtnē, kas dažādo visumā viendabīgo (no rāpuļu viedokļa) pļavas biotopu. Arī rāpuļiem ūdenstilpņu klātbūtnē ir labvēlīga, karstās vasarās tie bieži uzturas netālu no ūdenstilpēm, un tas attiecas arī uz tādām sausummīlošām sugām kā sila ķirzaka. Jāatzīmē, ka ķirzaku latviskie nosaukumi ir maldinoši no šo sugu ekoloģijas viedokļa, jo pļavas ķirzakai tieši klasisks pļavas biotops nebūt nav raksturīgākā dzīvesvieta, ne arī sila ķirzakai mežs ir pamatbiotops.

Šajā izdevumā sniegti pļavās biežāk sastopamo abinieku un rāpuļu sugu noteikšanas pazīmes un īsi raksturojumi, kas noderēs pļavu pētniekiem ar dažādu zināšanu līmeni.

īpaši aizsargājama suga

DĪKA VARDE *Pelophylax lessonae* Camerano

Kā pazīt? Sasniedz 7-8 cm garumu; virspuse parasti zaļa, dažreiz tumšbrūna ar zaļu, garenisku svītru pa mugurkaulu, uz pakājkājām un muguras parasti tumši plankumi; vēderpuse balta ar melniem plankumiem; purns samērā spīdīgs, pie pakājkājas iekšējā pirksta pamatnes esošais paugurs augsts, sāniski saplacināts.

Līdzīgās sugas: no parastās vārdes un purva vārdes atšķiras ar tumša plankuma galvas sānos trūkumu, tuvu novietotām acīm galvas virspusē, un krāsojumā parasti (bet ne vienmēr) dominējošajiem zaļajiem un olīvzaļajiem toniņiem.

Izplatība Latvijā: parasta suga visā Latvijas teritorijā.

Dzīvesvieta:

saistīta ar ūdenstilpēm, tomēr sastopama arī slapjās pļavās ar ūdens lāmām, dažreiz – tālu no ūdens; dažās populācijās ūdenstilpēs dzīvojošās vārdes periodiski, biežāk rīta stundās, apmeklē tuvējās pļavas barošanās nolūkā.

Interesanti

- Pusūdens suga, tomēr parasti ziemo uz sauszemes un barojas pārsvarā ar piekrastes joslā dzīvojošiem nelieliem sauszemes bezmugurkaulniekiem (kukaiņi, to kāpuri, zirnekļi, gliemji).
- Vairojas maijā, lai gan tēviņu kurkstēšana dzirdama līdz pat rudenim. Nozīmīgs barības objekts daudziem zīdītājiem, putniem, rāpuļiem (zalkšiem).
- Skaņas pastiprināšanai izmanto ārējos rezonatorus (citu ģinšu abiniekiem tādu nav), kas atrodas mutes kaktos un piepūšas kurkstēšanas laikā.

PARASTĀ VARDE *Rana temporaria* L.

Kā pazīt? Sasniedz 9-10 cm garumu; ķermeņa virspuse brūna, uz pakāļkājām un, bieži, ķermeņa virspusē tumši plankumi; galvas sānos, no acs līdz mutes kaktiņam liels, tumšs plankums; purns samērā strups; vēderpuse gaiša, sānos un aizmugurē biežāk dzeltenīga, ar tumšiem plankumiem; pie pakāļkājas iekšējā pirksta pamatnes esošais paugurs neliels, lēzens.

Līdzīgās sugas: 1) no diķa varden atšķiras ar brūnu toņu dominēšanu krāsojumā, strupu purnu, tālu stāvošām acīm un tumšu plankumu galvas sānos; 2) no purva varde - ar strupu purnu un zemu pēdas pauguru.

Izplatība Latvijā: parasta suga visā Latvijas teritorijā.

Dzīvesvietas: dažāda veida, parasti mitras pļavas.

Interesanti

- Sauszemes suga, kas ziemo ūdeņos; vairojas nelielās, bieži vien uz vasaras beigām izžustošās, ūdenstilpēs un aizsērējušos meliorācijas grāvjos; vairošanās periods īss, parasti aprīļa sākumā-vidū.

- Bieži augsts populācijas blīvums, tādēļ nozīmīga suga daudzu zidītāju, putnu, rāpuļu (zalkšu) barībā. Ēd nelielus sauszemes bezmugurkaulniekus (vaboles, divspārņus, tauriņus, kukaiņu kāpurus, zirnekļus u.c.).

- Samērā jutīga pret antropogēno ietekmi, lai gan dažreiz sastopama arī nelielu pilsētu mežainās nomalēs.

PURVA VARDE *Rana arvalis* Nilsson

Kā pazīt? Sasniedz 7-8 cm garumu; ķermeņa virspuse brūna, uz pakāļkājām un, bieži, ķermeņa virspusē tumši plankumi; galvas sānos, no acs līdz mutes kaktiņam liels, tumšs plankums; purns samērā spīcs; vēderpuse biežāk balta ar tumšiem plankumiem; pie pakāļkājas iekšējā pirksta pamatnes esošais paugurs augsts, sāniski saplacināts.

Līdzīgās sugas: 1) no diķa varden atšķiras ar brūnu toņu dominēšanu krāsojumā, tālu stāvošām acīm un tumšu plankumu galvas sānos; 2) no parastās varde - ar augstu pēdas pauguru un asu purnu (pēdējais ir vāja atšķiršanas pazīme nelieliem īpatņiem).

Izplatība Latvijā: parasta suga visā Latvijas teritorijā.

Dzīvesvietas: dažāda veida, parasti mitras pļavas.

Interesanti

- Ziemo uz sauszemes, vairojas aprīlī, nelielās ūdenstilpēs, aizsērējušos meliorācijas grāvjos. Sastopama daudzu zidītāju un putnu barībā. Ēd nelielus sauszemes bezmugurkaulniekus.

- Pavasarī vairošanās vietās tēviņiem raksturīga pelēcīga vai, retāk, gaišzila krāsa.

- No parastās varde (ar ko jauni īpatņi sajaucami) stipri atšķiras gan ģenētiski, gan ar raksturīgiem rieta saucieniem; abas šīs sugas nekad nekruņstojas.

- Nav saistīta tikai ar purva biotopiem, ir viena no visbiežāk konstatētajām sugām vokalizējošu abinieku uzskaitēs, taču samērā reta vizuālu novērojumu laikā.

BRŪNAIS VARŽKRUPIS *Pelobates fuscus* Laur.

Kā pazīt? Samērā neliels abinieks, sasniedz 6-7 cm garumu; āda graudaina; raksturīgi lieli, gareniski, brūni, pelēki vai olīvkrāsas, simetriski novietoti plankumi uz gaišpelēka vai bēšīga fona; vēderpuse gaišpelēka ar nedaudziem sīkiem plankumiem; pie pakājkājas iekšējā pirksta pamatnes esošais paugurs augsts, sāniski saplacināts.

Līdzīgās sugas: no citiem Latvijas abiniekiem atšķiras ar vertikālām acu zilītiem un kupolveida galvas daļu starp acīm.

Izplatība Latvijā: samērā reta suga, biežāk Latvijas D un A daļās; Kurzemē, Vidzemes C un ZA daļās lielās platībās vispār nav sastopams.

Dzīvesvietas: pļavas un kultūrainavas, vietas ar vieglāku augsni.

Interesanti

• Dienā dzīvesviets slēpts, labi ierokas augsnē, virspusē aktīvs ar tumsas iestāšanos; vairojas nelielās ūdenstilpēs, riesto aprīļa beigās - maija pirmajā pusē. Barībā nelieli sauszemes bezmugurkaulnieki.

• Varžkrupis nav tuvu radniecīgs ne krupjiem, ne vardēm, un pieder par tiem primitīvāku sugu grupai.

• Riesta sauciens ir kluss, varžkrupis dzied zem ūdens.

• Kurkuļi sasniedz lielu izmērus, un šigadeņi pēc metamorfozes ir lielāki nekā citiem abiniekiem (3-3,5 cm).

ZAĻAIS KRUPIS *Bufo viridis* Laur.

Kā pazīt? Sasniedz 9-10 cm garumu; āda grubuļaina, pakausī divi lielāki, paralēli esoši, ovāli dziedzeri – parotīdi; raksturīgi tumši zaļi, kontrastaini, neregulāras formas un izvietojuma plankumi uz gaišāka, pelēka vai bēšīga, fona; vēderpuse gaišpelēka ar tumšiem plankumiem.

Līdzīgās sugas: 1) no parastā krupja atšķiras ar zaļganu acs varavīksni, krāsojumu un taisniem parotīdiem; 2) no varžkrupja – ar horizontālu acs zilīti un parotīdu klātbūtni; 3) no smilšu krupja – ar dzeltenās svītras pa mugurkaulu trūkumu un kontrastaināku zīmējumu.

Izplatība Latvijā: samērā reta suga, sastopams pārsvarā Latvijas dienvidu un austrumu daļās.

Dzīvesvietas: pļavas un kultūrainavas.

Interesanti

• Vairojas atklātās, bieži cilvēka izveidotās ūdenstilpēs; riesta sauciens dzirdami aprīli, maijā. Barībā nelieli sauszemes bezmugurkaulnieki (vaboles, divspārņi, zirnekļi u.tml.).

• Izturīgs pret antropogēno ietekmi, apdzīvo arī pilsētvidi, kur vairojas strūklaku baseinos un būvbedrēs.

• Riesta sauciens līdzīgs zemesvēža treļļiem ūdenstilpņu krastos, taču krupja trellis ir skaļāks, un parasti ilgst tikai 5-6 sekundes, kam seko vismaz 10 sekunžu pauze.

PARASTAIS KRUPIS *Bufo bufo* L.

Kā pazīt? Sasniedz 12 cm garumu; āda grubuļaina, pakausī divi lielāki, nedaudz ieliekti, garenī indes dziedzeri – parotīdi; pamatkrāsa brūna, brūnpelēka vai haki krāsas ar vai bez nelieliem tumšākiem plankumiem, vēderpuse gaiša ar tumšiem plankumiem.

Līdzīgās sugas: 1) no citiem krupjiem atšķiras ar oranžu acs varavīksni un ieliektiem parotīdiem; 2) no varžkrupja – ar horizontālu acs zīlīti un parotīdu klātbūtni.

Izplatība Latvijā: ļoti parasta suga, kas izplatīta visā valsts teritorijā.

Dzīvesvietas: vidēji mitras pļavas un kultūrainavas.

Interesanti

• Izmanto daudzveidīgas nārsta vietas, tai skaitā lielākus zivju dīkus, ūdenstilpēs uzturās aprīlī, atsevišķi ipatņi – maijā. Barībā nelieli sauszemes bezmugurkaulnieki (kuņaiņi, zirnekļi, gliemji, sliekas).

• Populācijās izteikti dominē tēviņi, vairošanās ūdenstilpēs to uzvedības modelis atkarīgs no skaita, kuram pieaugot tēviņi sāk aktīvi meklēt mātītes, un mazāk pāļaujas uz riesta saucieniem.

• Kurkuļi melni, tiem raksturīga pulcēšanās lielās masās; sīgadeni pēc ūdenstilpņu pamešanas ir ļoti sīki (apm. 1cm), bieži novērojami lielā skaitā.

SMILŠU KRUPIS *Epidalea calamita* Laur.

Kā pazīt? Sasniedz 7-8 cm garumu; āda grubuļaina, pakausī divi lielāki, paralēli esoši, ovali dziedzeri – parotīdi; pamatkrāsa olīvzaļa vai olīvpelēka, ar zaļiem plankumiem, vēderpuse gaišpelēka ar tumšiem plankumiem. Raksturīga šaura dzeltena svītra pa mugurkaulu.

Līdzīgās sugas: 1) no parastā krupja atšķiras ar zaļganu acs varavīksni un parotīdu formu; 2) no varžkrupja – ar horizontālu acs zīlīti un parotīdu klātbūtni; 3) no zaļā krupja – ar dzelteno svītru pa mugurkaulu.

Izplatība Latvijā:

ļoti reta suga, atsevišķas populācijas grupas ir Latvijas D daļā, Z un R Kurzemē, Ādažu poligonā un piekrastes rajonos Igaunijas pierobežā.

Dzīvesvietas:

pļavas smilšainās augsnēs, arī agroainavas.

Interesanti

• Izvēlas irdenas augsnes, izkrot slēptuves augsnes virskārtā vai zem dažādiem priekšmetiem; specifiskas vairošanās vietas – ļoti sekli, periodiski applūstoši reljefa pazeminājumi atklātās vietās, riesta saucieni dzirdami no aprīļa vidus līdz jūnija vidum. Barībā nelieli rāpojoši sauszemes bezmugurkaulnieki.

• Pirms 100 gadiem bija sastopams mūsdienu Rīgas pilsētas vidusdaļā, kopš tā laika areāls samazinājies uz pusi, patreiz ļoti apdraudēta suga ar izkļiedētām populācijām.

• Dabiskais limitējošais faktors – zemas ziemas temperatūras, jo raksturīga ziemošana tuvu zemes virspusei.

• Pārvietojas īsiem pārskrējieniem, lec reti – tādēļ krēslā to var sajaukt ar peli.

PLĀVAS ĶIRZAKA *Zootoca vivipara* Jacq.

Kā pazīt? Samērā neliela ķirzaka, līdz 15 cm gara, virspuses zīmējums variabls, raksturīgi gareniskās rindās novietoti gaišāki vai tumšāki plankumi, ķermeņa sānos bieži (bet ne vienmēr) platas tumšākas joslas; krāsojumā dominē brūnie toņi, galva samērā neliela, vēderpuse pelēcīga, dzeltena līdz oranžai vai ķieģeļsarkanai. Jaundzimušie īpatņi ļoti tumši brūni.

Līdzīgās sugas: tikai sila ķirzaka, atšķirības pazīmēm sk. atbilstošo sadaļu sila ķirzakai.

Izplatība Latvijā: parasta, sastopama visā valsts teritorijā.

Dzīvesvietas: raksturīga plāvām vidēji bagātās augsnēs; biežāk uzturas pie krūmu puduriem, priekšmetu kaudzēm, uz dažāda augstuma veģetācijas robežas, ceļmalās un ūdenstilpņu krastos.

Interesanti

- Barībā nelieli plāvas bezmugurkaulnieki – zirnekļi, kāpuri, vaboles u.c. kukaiņi. Aktīva no marta otrās puses līdz oktobra sākumam.

- Oldzīvdzemdētāja – olas (parasti 5-10 gab) apvalks plāns, caurspīdīgs, pārplis olas dēšanas laikā, mazulis ir aktīvs uzreiz pēc piedzimšanas.

- Vēderpuses krāsojums norāda uz tēviņa stāvokli populācijas hierarhijā – dominējošiem tēviņiem tas ir spilgtāks, ķieģeļsarkans vai oranžs, sub-dominējošiem un pakļautajiem īpatņiem – blāvāks: dzeltenīgs, sārts vai pelēcīgs.

SILA ĶIRZAKA *Lacerta agilis* L.

Kā pazīt? Samērā liela ķirzaka, 23-25 cm gara, virspuses zīmējums variabls, raksturīga tumšu plankumu rinda pa mugurkaulu, kuru abās pusēs norobežo pa šaurai svītrai vai nelielu plankumu rindai, ķermeņa sāniem raksturīgas vairākas baltu plankumu rindas; ķermeņa krāsojumā dominē pelēcīgi brūnie toņi, vēders gaiši pelēks; galva samērā liela, ķermenis drukns, tēviņiem pavasarī, vairošanās laikā, sāniem un vēderpusei raksturīgs salātzaļš krāsojums. Jaundzimušie īpatņi pelēki ar nelielu gaišu plankumu rindām vai gareniskām svītrām.

Līdzīgās sugas: tikai plāvas ķirzaka, atšķirības pazīmēm sk. atbilstošo sadaļu plāvas ķirzakai.

Izplatība Latvijā: izplatība nevienmērīga, vietām (Piejūras zemiene, DA Latvija) ir parasta, citur (Vidzemes augstiene) nav sastopama vispār.

Dzīvesvietas: raksturīga sausām plāvām, biežāk vietās ar skraju zemsedzi un potenciālām slēptuvēm (krūmu puduriem, priekšmetu kaudzēm, atsevišķiem kokiem).

Interesanti

- Barībā plāvas bezmugurkaulnieki – g.k. taisnspārņi, vaboles, divspārņi, zirnekļi, kukaiņu kāpuri, aktīva no marta beigām līdz septembra beigām, ziemo ejās augsnes virskārtā.

- Dēj 5-10 ap 1,5-2 cm garas olas, kuras ierok sausās, saulainās vietās – tādēļ dzīvesvietām parasti raksturīga atklātu smilšainu vietu klātbūtne.

ODZE *Vipera berus* L.

Kā pazīt? Sasniedz ap 0,8 m garumu, pamatkrāsa variē no gaišpelēkas, brūnganas vai dzeltenīgas līdz pilnīgi melnai, vēderpuse tumša; galvas virspusē tumšāks V vai X veida zīmējums, pa mugurkaulu iet zigzagveida līnija vai rombveida plankumu rinda; lieli eksemplāri nereti pilnīgi melni. Jaundzimušie īpatņi brūni ar tumšbrūnu zīmējumu.

Līdzīgās sugas: citām čūsku sugām ir savādāks ķermeņa krāsojums; retāk sastopamie odžu īpatņi bez raksturīga zīmējuma atšķiras ar vertikālām acu zilītēm, samērā nelielām zvīņām galvas virspusē aiz acīm un druknāku ķermeni.

Izplatība Latvijā: sastopama visā teritorijā, biežāk – ziemeļu un austrumu daļās.

Dzīvesvietas: dažāda veida pļavas un to malas, būtiska ir piemērotu slēptuvju – zemu koku un krūmu puduru, priekšmetu kaudžu klātbūtne.

Interesanti

- Barībā patērē g.k. peļveidīgos grauzējus, dažreiz – abiniekus. Nozīme citu dzīvnieku barībā neliela, aktīva no marta pirmās puses līdz oktobra beigām.
- Pavasarī tēviņiem raksturīgas riesta ciņas, mātītes vairojas tikai katru otro gadu, oldzīvdzemdētāja (parasti 5-10 mazuli).
- Viena no aukstumizturīgākajām pasaules čūskām, tomēr sekmīga pārziemošana bieži atkarīga no pastāvīgas sniega segas klātbūtnes, jutīga pret ziemošanas vietu apļūšanu.
- Vienīgā indīgā Latvijas rāpuļu suga.

ZALKTIS *Natrix natrix* L.

Kā pazīt? Sasniedz ap 1,2 m garumu, pamatkrāsa olīvpelēka līdz melnai, vēderpuse balta ar tumšim plankumiem; pakausī virspusē divi dzelteni, balti vai oranži plankumi, kas dažreiz saplūst. Jaundzimušie īpatņi pelēki ar tumšākiem plankumiem ķermeņa virspusē un sānos.

Līdzīgās sugas: citām čūsku sugām ir savādāks ķermeņa krāsojums; ļoti reti sastopamie zalkšu īpatņi bez pakauša plankumiem – atšķiras no melnām odzēm ar slaidāku ķermeni, apaļām acu zilītēm, lielām galvas zvīņām.

Izplatība Latvijā: sastopams lielākajā Latvijas daļā, taču nevienmērīgi.

Dzīvesvietas: apdzīvo pļavas ūdenstilpņu tuvumā, biežāk uzturas pļavu malās, pie krūmu puduriem un priekšmetu kaudzēm.

Interesanti

- Barībā galvenokārt abinieki – vārdes un krupji, aktīvs no marta vidus līdz oktobra otrajai pusei.
- Bieži uzturas cilvēka mītņu tuvumā, kur lapu, komposta vai mēslu kaudzēs mātītes dēj vairākus desmitus 2-4 cm garu olu.
- Sezonas laikā pārvietojas ievērojamā platībā, atkarībā no barības objektu, sauļošanās vietu un ziemošanas patvērumu klātbūtnes.
- Paņemot rokās, izdala anālā dziedzera sekrētu ar nepatīkamu smaku, daļa īpatņu briesmu brīdī izliekas par beigtu; parasti nekož. Nav indīgs.

ZĪDĪTĀJI PĻAVĀS

Zīdītāji ir dzīvnieku grupa, kas no citām atšķiras ar vairākām ārējām izskata un skeleta uzbūves pazīmēm, bet visizteiktākās ir apmatojums un spēja mazulus barot ar pienu. Šīs grupas dzīvnieki sastopami praktiski visos biotopos, tajā skaitā atklātās ainavās, dabiskajos zālajos un mozaikveida ainavās, kur meži vai nelieli mežu puduri un krūmāji mijas ar atklātām vietām, laukiem, pļavām.

Dabiskajos zālajos sastopamajiem zīdītājiem ir būtiska nozīme ekosistēmas stabilitātes nodrošināšanā, barības vielu un enerģijas apritē. Zālājā galvenā nozīme ir augiem, to daudzumam un sugu daudzveidībai, kas savukārt ir pamatbarība daudzām zīdītāju sugām, piemēram, pelēkajam zaķim un vairākām peļveidīgo grauzēju sugām. Vairums peļveidīgo grauzēju ir izteikti augēdāji un dažādu augu barību (sulīgās daļas, sēklas u. c.) patērē ļoti daudz, kā arī nereti veido krājumus, tādā veidā, lielu daļu augu barības vielu uzkrājot sevi, ieņem nozīmīgu vietu barošanās piramidā. Barojoties ar augu sēklām un veidojot krājumus ziemai, dzīvnieki arī piedalās sugu izplatīšanā gan viena zālāja ietvaros, gan pārnesot tās uz citiem zālājiem. Citas sugas, galvenokārt kukaiņēdāji, pamatā barojas ar kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem, kuru daudzveidību un pieejamību uztur veģetācija.

Zālajos sastopamie zīdītāji ne tikai patērē tur esošos barības resursus, bet arī kalpo kā nozīmīgs barības objekts citām sugām – gan pastāvīgi sastopamām, gan citus biotopus apdzīvojošām, kas zālajos mēdz tik vien kā baroties, piemēram, lapsām, caunveidīgajiem plēsējiem, plēsīgajiem putniem, arī mājas kaķim. Dienas un nakts plēsīgajiem putniem peļveidīgie grauzēji ieņem nozīmīgu vietu barības sastāvā gan to enerģētiskās vērtības, gan lielās sastopamības dēļ, ko nodrošina individu spēja ātri un bieži vairoties, kas savukārt ir atkarīga no barības pieejamības. Strupastēm un klaidoņpelēm labvēlīgos apstākļos raksturīgi vairāki metieni gadā un salīdzinoši liels mazuļu skaits metienā, radot lielu individu blīvumu, piemēram, lauka strupastes gadījumā līdz 1000 individiem uz hektāru.

EIROPAS KURMIS *Talpa europaea* L.

Kā pazīt? Ķermenis garens (12–14 cm), noapaļots, īss kakls. Purns snukveidīgs, izstiepts. Ausis (bez gliemežnīcām) un acis mazas, apslēptas apmatojumā. Pakalķājas īsas, priekšējās lielākas ar masīvām, lāpstveidīgām, uz āru vērstām plaukstām. Aste īsa (3–4 cm), apmatojums tumšs (melns vai brūni pelēks), ķermeņa apakšpusē nedaudz gaišāks, ļoti biezs un blīvs, samtains.

Līdzīgās sugas: nav.

Sastopamība Latvijā: parasta suga, plaši izplatīta visā teritorijā.

Dzīvotne: bieži piemāju lapu koku un jaukto mežu puduros, laucēs, pļavās, ganībās, tīrumu malās, sakņu un augļu dārzos, nereti apstādījumos un parkos.

Interesanti

- Dzīvi pavada paša izraktā tuneļu sistēmā, kas tiek pastāvīgi paplašināta. Ejas iedala 2 veidos – sekļājās (barošanās) ejās, kas vijas tuvu augsnes virskārtai (2–5 cm dziļi), un dziļajās (satiksmes) ejās, kas atrodas 5–60 cm dziļi. Virs barošanās ejām redzami ieplaisājuši augsnes vaļņveida pacēlumi, bet virs dziļajām ejām ik pa posmam virszemē izgrūsti konusveidīgi rakumi.

- Pazemes tuneļos kurmjā kažoks pakļauts lielai slodzei un ātri nodilst, tāpēc apmatojuma maiņa notiek 3–4 reizes gadā. Kažoks ir pietiekami biezs, lai pasargātu kurmi no augsnes daļiņām un mitruma.

- Kaut arī kurmjū rakumi liekas traucējoši, tomēr zināmā veidā tie palielina biodaudzveidību zālājā, jo rada jaunus nišas augiem un dzīvniekiem, kuriem cieša velēna ir traucējoša.

ZIEMEĻU BALTKRŪTAINAIS EZIS *Erinaceus roumanicus* Barrett-Hamilton.

Kā pazīt? Ķermenis īss, drukns (25–30 cm), galva neliela, ķīļveidīga ar noapaļotām, īsām ausīm, nelielām, apaļām acīm. Kājas īsas. Ķermeņa mugura un sāni klāti ar gludām, 2,5–3 cm garām, brūnganām adatām. Starp adatām ir reti, gari mati. Ar adatām nesegtas ķermeņa daļas klāj raupjš apmatojums, tā krāsa ķermeņa apakšpusē tumši brūna, uz krūtīm raksturīgs balts, izplūdis plankums, galva tumšāka.

Līdzīgās sugas: brūnkrūtainais ezis ir nedaudz mazāks, strupāku purnu. Ķermeņa vēderpuses apmatojums pelēks, pāri vēderam stiepjas brūngana josla, nav baltā plankuma uz krūtīm. Sastopams daudz retāk.

Sastopamība Latvijā: bieži visā valsts teritorijā.

Dzīvotne: sīkmežos, mežmalās, aizaugušās pļavās, krūmājos, dārzos, parkos, kā arī pilsētās.

Interesanti

- Briesmu gadījumā saritinās kamolā, pasargājot sevi ar adatu kažoka palīdzību. Mazuļi piedzimst kaili, mīkstās adatas vēl apslēptas ādā, vēlāk ķermeņu virspuse un sāni pārklājas ar gaišām, mīkstām adatām, kuras mazuļi jau spēj mazliet sasliet, kad savstarpēji cinās par ziedkļiem.

- Ziemu pavada ciešā guļā savlaicīgi sagatavotā mīgā, pārtiek no rudenī uzkrātajām zemādas tauku rezervēm (barības krājumus neveido).

- Mēdz būt ciemiņš lauku mājās, kur mīlojas ar mājdzīvnieku barību vai bezmugurkaulniekiem komposta kaudzēs. Reizēm cilvēki mēdz ezi "pacienāt", tomēr piens ezim ir kaitīgs, vēlāmāka ir maltā gaļa vai kaķu barība.

PELĒKAIS ZAĶIS *Lepus europaeus* Pallas.

Kā pazīt? Ķermenis garens, slaidis (55–70 cm), galva ieapaļa ar strupu purnu. Ausu gliemežnīcas cauruļveidīgas, garākas par galvu. Pakalķājas garākas par priekškājām, to pēda gara. Aste („līpa”) iegarena, neliela. Apmatojuma krāsa maskējoša, mugurpuse, sāni un galva rūsganpelēka ar tumši brūniem raibumiem, priekšpuse rūsganpelēka, dzeltenīga, ķermeņa apakšpuse balta. Ausu ārmalai melni brūna apmale, aste balta ar tumšu plankumu vai joslu augšpusē.

Līdzīgās sugas: baltais zaķis nedaudz mazāks, korpulentāks, relatīvi īsākām pakalķājām, īsāku asti, kuras virspusē nav tumša plankuma. Apmatojums vasarā tumšāks, ziemā pilnīgi balts, ausu gali saglabājas melni. Biežāk sastopams mežos nekā atklātā ainavā.

Sastopamība Latvijā: sastopams bieži gandrīz visā valsts teritorijā.

Dzīvotne: pļavas, krūmāji, mežmalas. Bieži kultivētos sējumos. Nereti apdzīvotās vietās – dārzos, mežparkos.

Interesanti

- Vāji attīstīts redzes asums un dziļums, nekustīgus objektus atpazīst ar grūtībām, toties ir ļoti plašs redzeslauks (gandrīz 360°), ko nodrošina acu novietojums galvas sānos.

- Riesta laikā zaķenes paklusi purpina, bet tēviņi savdabīgi svilpj. Tēviņi atrod un atpazīst mātīti gan pēc tās purpināšanas, gan tās urīnam piemītošā aromāta. Ap riestojošu zaķeni pulcējas vairāki tēviņi, kas demonstrē sevi "boksējoties" (saslienās pakalķājās un sit ar priekškājām vai lec un sper ar pakalķājām).

LAUKU STRUPASTE *Microtus arvalis* Pallas.

Kā pazīt? Ķermenis peļveidīgs (8,5–12 cm). Galva plata, purns īss, acis nelielas. Kājas vidēji garas, pakalkājas nedaudz īsākas. Ķermeņa apmatojums miksts, pieguļošs, gaiši pelēks vai brūngans, vēderpusē gaišāks. Ausu gliemežnīcas nelielas (9–12 mm), maz apmatotas. Aste (3–4,5 cm) klāta ar īsu, retu, gaiši rūnganu apmatojumu, sastāda 30–40% no ķermeņa garuma.

Līdzīgās sugas: Austrumeiropas strupaste tumšā strupaste – atšķiras ar ķermeņa izmēriem, proporcijām un apmatojuma krāsojumu.

Sastopamība Latvijā: ļoti bieži, piemērotās vietās lielā skaitā.

Dzīvotne: sakņu un augļu dārzi, tīrumi, pļavas, ganības, atmatas, retumis nelielas mežaudzes, krūmāji, grāvmalas.

Interesanti

- Lauku strupaste veido apaļus midžeņus no sausas zāles un lapām, kurus ierīko pašraktās pazemes alās vai dažādās dabiskās slēptuvēs, ziemā nereti arī tieši uz zemes zem sniega segas. No midžeņiem, kuriem ir vairākas izejas uz visām pusēm gan pazemē, gan virszemē, stiepjas taciņas, kas ved uz barošanās vietām.

- Labvēlīgos gados individu skaits var pārsniegt 1000 individus uz hektāru. Pie tik liela blīvuma dažādi dzīvnieki izmanto vienas un tās pašas taku sistēmas, un vienā midženī var atrasties vairāk par vienu mātīti.

- Nozīmīgs barības objekts plēsīgajiem putniem, kuri ligzdo mežā, bet barojas zālājos, arī daudziem citiem plēsīgajiem dzīvniekiem, kas dodas “peļot” uz pļavām.

MĀJAS PELE *Mus musculus* L.

Kā pazīt? Ķermenis peļveidīgs, slaidis (6–10 cm), galva garena, ar izstieptu purnu, acis mazas, ausu gliemežnīcas apaļas, maz apmatotas. Ķermeņa apmatojums pieguļošs, mugurpusē tumšāks, krāsojums variabls. Visbiežāk mugurpuse tumšpelēka, brūni vai pelnu pelēka, vēderpuse dzeltenpelēka vai pelēkbalta, uz krūtīm brūndzeltena, izplūdis laukums. Aste (5–9 cm) gredzenveidā segta ar ragvielas zvīņām, ar retu, īsu apmatojumu, sastāda 85–90% no ķermeņa garuma.

Līdzīgās sugas: vairākas citas peļveidīgo graužēju sugas (klaidoņpeles, pundurpele, strupastes) – atšķiras ar ķermeņa izmēriem, proporcijām, apmatojuma krāsojumu un apdzīvotajiem biotopiem.

Sastopamība Latvijā: bieži visā teritorijā.

Dzīvotne: siltajā sezonā kultivēti lauki, sakņu un augļu dārzi, pļavas, bet rudenī un ziemā cilvēku mitekļi un citas ēkas lauku apdzīvotajās vietās un pilsētās.

Interesanti

- Ļoti daudzveidīgs barības sastāvs, ārpus telpām galvenokārt augēdāja, priekšroku dodot augu sēklām, lakstaugiem, saknēm, augļiem, bet telpās visēdāja. Šķidrumu maksimāli ņem ar barību, tāpēc maz dzer ūdeni.

- Nozīmīgs barības objekts daudziem plēsējiem (lapsas, caunveidīgie), kas barojas zālajos, tajā skaitā plēsīgajiem putniem.

- Mājas pelei ir īpaši smirdziedzeri un koncentrēts urīns, kas izdala izteiktu, īpatnēju smaku.

SVĪTRAINĀ KLAIDŅPELE *Apodemus agrarius* Pallas.

Kā pazīt? Ķermenis pelveidīgs, slaidis (8–12 cm), galva ar strupu purnu, ausu gliemežnīcas mazas, acis nelielas. Kājas īsas, pakalkājas garākas par priekškājām, aste 7–8 cm gara (70% no ķermeņa garuma). Apmatojums pieguļošs, mīksts, mugurpusē sarkanbrūns vai rūsganpelēks ar dzeltenīgu nokrāsu, vēderpusē un kāju pēdas baltas vai sudrabaini pelēkas. Raksturīga asi norobežota melna vai melni brūna, šaura svītra pār muguru. Mugurpusē un vēderpusē krāsojumu atdala labi redzama robeža.

Līdzīgās sugas: dzeltenkakla klaidņpele, mazā meža klaidņpele atšķiras ar ķermeņa izmēru un proporcijām, virspuses apmatojumā nav tumšas, gareniskas svītras.

Sastopamība Latvijā: bieži, plaši izplatīta visā teritorijā.

Dzīvotne: aizaugoši izcirtumi, mežmalas, krūmāji, ganības, pļavas, arī lauksaimniecības platības, piemājas saimniecības, nereti apdzīvotas vietas (dārzi, parki, kapsētas), mitras vietas.

Interesanti

• Vairošanās sezonā (aprīlis – septembris) mātītei var būt tikai 2 vai 3 metieni, bet metienā var būt liels mazuļu skaits, parasti 5–8, retos gadījumos pat līdz 14, kā arī mazuļi attīstās strauji un ir patstāvīgi jau 3 nedēļu vecumā.

PUNDURPELE *Micromys minutus* Pallas.

Kā pazīt? Ķermenis pelveidīgs (4,7–7,5 cm), galva ieapaļa, ar strupu purnu, ausu gliemežnīcas noapaļotas, ar labi saskatāmu ādas lēveri pie dzirdes kanāla atveres. Pēdas ar smailiem nagiem, pakalkāju pēdas relatīvi garas. Aste gandrīz sasniedz ķermeņa garumu. Ķermeņa apmatojums mugurpusē dzeltenīgi vai pelēcīgi brūns, rūsgans, vēderpusē balts vai iedzeltenš. Apakšpuses krāsojums izteikti norobežots no virspuses.

Līdzīgās sugas: vairākas citas pelveidīgo grauzēju sugas: mājas pele, strupastes, klaidņpeles atšķiras ar ķermeņa izmēriem, proporcijām un apmatojuma krāsojumu. Ausīs pie ieejas dzirdes kanālā nav attīstīts raksturīgais ādas lēveris.

Sastopamība Latvijā: relatīvi nelielā skaitā nevienmērīgi visā valsts teritorijā.

Dzīvotne: slapjas (palieņu) pļavas, krūmāji, mežmalas, aizzēlušī izcirtumi, ar veģētāciju bagātas, stāvošu vai lēni tekošu ūdeņu piekrastes joslas.

Interesanti

• Ātri skrien, labi peld, nirst, ir veikla kāpelētāja pa gariem, tieviem augu stiebriem. Darbojoties biežnā, atbalstās uz astes, kuru apvij ap stiebru un viegli notur līdzsvaru uz lokana pamata.

• Veido apaļīgus vairošanās midzeņus, kurus ievij lapās starp zālaugu stiebriem vai krūma biežnā. Midzeni maskē, to veidojot no tādiem pašiem augiem, kādos tam jākarājas. Mazuļi pamet midzeni pietiekami drīz, lai tā materiāls nepagūtu mainīt krāsu izžūstot, un katram metienam māte gatavo īpašu midzeni.

• Peļu dzimtas mazākais pārstāvis.

SUGU LATVISKO NOSAUKUMU RĀDĪTĀJS

BEZMUGURKAULNIEKI

Āboliņpūcīte, pelēkā	61	Mārite, septiņpunktu	104	Resngalvītis, mazais meža	16	Vilks, bišu	92
Baltenis, kāpostu	13	Mežaskudra, lielā šaurgalvas	96	Resngalvītis, melnais gāršas	18	Zaiļspārnis, zaļganais	60
Baltenis, dedestīņu	11	Mikstblakts, četrpunktu	98	Resngalvītis, melnūsainais pļavas	19	Zāglapsene, lapsenveidīgā	85
Baltenis, kāļu	14	Papīrlapsene, parastā	95	Resngalvītis, parastais	21	Zālājsisenis, zaļais	70
Baltenis, ķērsu	9	Parazitkamene, akmeņu	88	Resngalvītis, spoguļišu	20	Zeltacis, parastais	84
Baltenis, krūķļu	10	Pļavraibenis, baldriānu	45	Samtenis, gāršas	55	Zeltainītis, brūnais	28
Baltenis, lapkoku	12	Pļavraibenis, dzelzeņu	44	Samtenis, noras	58	Zeltainītis, lielais skābeņu	32
Baltenis, rāceņu	15	Pļavraibenis, ošu	49	Samtenis, parastais	50	Zeltainītis, mazais skābeņu	30
Bite, medus	89	Pļavraibenis, parastais	47	Sienāzis, isspārnu	65	Zeltainītis, parastais	29
Diždundurs, govju	82	Pļavraibenis, skabiozu	48	Sienāzis, Rosela	66	Zeltainītis, violetais	27
Dižsienāzis, pļavas	64	Purvraibenis, parastais	46	Sisenis, sausieņu	68	Zeltainītis, zeltgalvišu	31
Dižtauriņš, cīruļišu	7	Putcikāde, druknā	102	Sisenis, zeltainais	67	Zemesvēzis	71
Dižtauriņš, čemurziežu	6	Pūkbite, gartaustu	93	Sīksamtenis, lauka	51	Ziedmuša, dūņu	79
Dzeltenis, pļavas	8	Racējlapsene, slaidā	94	Sīksamtenis, meža	54	Ziedmuša, jostainā	78
Dziedātājsienāzis, parastais	62	Raibenis, acainais	35	Sīksamtenis, parastais	53	Ziedmuša, kameņu	73
Dziedātājsienāzis, zaļais	63	Raibenis, atraitnišu	41	Sīksamtenis, pļavas	52	Ziedmuša, kameņveidīgā	72
Grumbuļbite, bikšainā	90	Raibenis, brūnvālišu	43	Skrejvabole, graudainā	105	Ziedmuša, lapsenveida	75
Jātnieciņš	97	Raibenis, dadžu	37	Smilšbite, pelēkā	91	Ziedmuša, raibacu	74
Kamene, melnā	86	Raibenis, jāņogu	38	Smiltājsisenis, raibspārnu	69	Zilenītis, krūķļu	25
Kamene, Šrenka	87	Raibenis, lielais meža	42	Vairoglakts, sarkanā	101	Zilenītis, astainais	26
Kāpurmuša, dūmakainā	81	Raibenis, lielais nātru	36	Vairoglakts, svītrainā	100	Zilenītis, meža	24
Kāpurmuša, lielā	80	Raibenis, mazais nātru	34	Vēršacītis, pļavas	56	Zilenītis, parastais	23
Lapgrauzis	103	Raibenis, papuves	39	Vēršacītis, siena	57	Zilenītis, viķu	22
Lapseniedzmuša, lielā	76	Raibenis, parastais nātru	33				
Lapseniedzmuša, pļavas	77	Raibenis, parastais perlamutra	40				
Laupitājblakts, sarkanmelnā	99	Raibspārnis, amoliņa	59				
Lietene, parastā	83	Resngalvītis, lielais meža	17				

PUTNI

Akmeņčakstīte	133	Ķikuts	117
Cielava, baltā	135	Ķīķis	112
Cielava, dzeltenā	135	Ķīvīte	108
Citroncielava	135	Lietuvainis	119
Cīrulis, cekulainais	128, 129	Lija, lauku	114, 115
Cīrulis, lauku	129	Lija, niedru	114
Cīrulis, sila	128	Lija, pļavu	115
Čakste, brūnā	132	Mednis	137
Čakste, lielā	132	Mērkaziņa	116
Čakstīte, lukstu	133	Ormanītis	111
Čakstīte, tumšā	133	Ormanītis, mazais	111
Čīpste, koku	123	Pīle, meža	130
Čīpste, pļavu	123	Pīle, pelēkā	130
Čīpste, stepes	122	Platknābis	131
Dumbrčālis	110	Priekšķe	138
Ērglis, mazais	113	Puskuitala, melnā	118
Garkaklis	130	Pūce, ausainā	139
Grieze	136	Pūce, purva	139
Gugatnis	120	Rubenis	137
Klija, melnā	114	Stērste, dzeltenā	124
Klija, sarkanā	114	Stērste, niedru	125
Klijāns, peļu	112	Svilpis	134
Kriklis	138	Svilpis, mazais	134
Kuitala	119	Šņibītis, parastais (Šinca)	120
Ķauķis, ceru	127	Tilbīte, pļavu	121
Ķauķis, grīšļu	127	Tilbīte, tumšā	121
Ķauķis, kārklu	126	Vistilbe	116, 117
Ķauķis, Seivi	126	Zaļžubīte	124
Ķauķis, upes	126	Žagata, jūras	109

ABINIEKI

Krupis, parastais	146
Krupis, smilšu	147
Krupis, zaļais	145
Varde, diķa	141
Varde, parastā	142
Varde, purva	143
Varžukrupis, brūnais	144

ZĪDĪTĀJI

Ezis, brūnkrūtainais	154
Ezis, ziemeļu baltkrūtainais	154
Klaidoņpele, dzeltenkakla	158
Klaidoņpele, mazā meža	158
Klaidoņpele, svītrainā	158
Kurmis, Eiropas	153
Pele, mājas	157
Pundurpele	159
Strupaste, laiku	156
Zaķis, baltais	155
Zaķis, pelēkais	155

RĀPUĻI

Ķirzaka, pļavas	148
Ķirzaka, sila	149
Odze	150
Zalktis	151

SUGU ZINĀTNISKO NOSAUKUMU RĀDĪTĀJS

BEZMUGURKAULNIEKI

<i>Adelphocoris quadripunctatus</i>	98	<i>Coenonympha glycerion</i>	52	<i>Lepyronia coleoptrata</i>	102	<i>Pieris napi</i>	14
<i>Adstica statices</i>	60	<i>Coenonympha hero</i>	54	<i>Leptidea sinapis</i>	11	<i>Pieris rapae</i>	15
<i>Aglais urticae</i>	33	<i>Coenonympha pamphilus</i>	53	<i>Lycaena alciphron</i>	27	<i>Pyrgus malvae</i>	21
<i>Agrodiaetus amandus</i>	22	<i>Colias hyale</i>	8	<i>Lycaena dispar</i>	32	<i>Podalonia hirsuta</i>	94
<i>Andrena cineraria</i>	91	<i>Cupido argiades</i>	26	<i>Lycaena hippothoe</i>	30	<i>Polistes dominula</i>	95
<i>Anthocharis cardamines</i>	9	<i>Dasyпода hirtipes</i>	90	<i>Lycaena phlaeas</i>	29	<i>Polygonia c-album</i>	38
<i>Aphantopus hyperantus</i>	50	<i>Decticus verrucivorus</i>	64	<i>Lycaena tityrus</i>	28	<i>Polyommatus icarus</i>	23
<i>Apis mellifera</i>	89	<i>Diphyus sp.</i>	97	<i>Lycaena virgaureae</i>	31	<i>Psythirus rupestris</i>	88
<i>Aporia crataegi</i>	12	<i>Episyрphus balteatus</i>	78	<i>Lopinga achine</i>	55	<i>Rhynocoris annulatus</i>	99
<i>Araschnia levana</i>	34	<i>Eristalis tenax</i>	79	<i>Maniola jurtina</i>	56	<i>Roeseliana roeselii</i>	66
<i>Argynnis aglaja</i>	40	<i>Eucera longicornis</i>	93	<i>Melitaea athalia</i>	47	<i>Sericomyia superbiens</i>	72
<i>Argynnis laodice</i>	41	<i>Euclidia mi</i>	61	<i>Melitaea diamina</i>	45	<i>Spilomyia diophtalma</i>	74
<i>Argynnis paphia</i>	42	<i>Euphydryas aurinia</i>	48	<i>Melitaea phoebe</i>	44	<i>Tabanus bovinus</i>	82
<i>Boloria selene</i>	46	<i>Eurydema dominulus</i>	101	<i>Metriopetra brachyptera</i>	65	<i>Tachina grossa</i>	80
<i>Bombus lucorum</i>	86	<i>Euthystira brachyptera</i>	67	<i>Myrmeleotettix maculatus</i>	68	<i>Temnostoma vespiforme</i>	75
<i>Bombus schrencki</i>	87	<i>Formica exsecta</i>	96	<i>Ochlodes sylvanus</i>	17	<i>Tenthredo vespa</i>	85
<i>Brenthis ino</i>	43	<i>Gonepteryx rhamni</i>	10	<i>Oedipoda caerulea</i>	69	<i>Tettigonia cantans</i>	62
<i>Carabus granulatus</i>	105	<i>Graphosoma lineatum</i>	100	<i>Omocestus viridulus</i>	70	<i>Tettigonia viridissima</i>	63
<i>Carterocephalus palaemon</i>	18	<i>Gryllotalpa gryllotalpa</i>	71	<i>Papilio machaon</i>	6	<i>Thymelicus lineola</i>	19
<i>Celastrina argiolus</i>	25	<i>Haematopota pluvialis</i>	83	<i>Parnassius mnemosyne</i>	7	<i>Vanessa atalanta</i>	36
<i>Chrysolina sp.</i>	103	<i>Hesperia comma</i>	16	<i>Phasia hemiptera</i>	81	<i>Vanessa cardui</i>	37
<i>Chrysops relictus</i>	84	<i>Heteropterus morpheus</i>	20	<i>Phylanthus triangulum</i>	92	<i>Volucella bombylans</i>	73
<i>Chrysotoxum cautum</i>	76	<i>Hypodryas maturna</i>	49	<i>Pieris brassicae</i>	13	<i>Zygaena viciae</i>	59
<i>Chrysotoxum festivum</i>	77	<i>Hyponephele lycaon</i>	57				
<i>Cyaniris semiargus</i>	24	<i>Inachis io</i>	35				
<i>Coccinella septempunctata</i>	104	<i>Issoria lathonia</i>	39				
<i>Coenonympha arcania</i>	51	<i>Lasiommat maera</i>	58				

PUTNI

<i>Acrocephalus paludicola</i>	127	<i>Limosa limosa</i>	118
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	127	<i>Locustella fluviatilis</i>	126
<i>Alauda arvensis</i>	129	<i>Locustella luscinioides</i>	126
<i>Anas acuta</i>	130	<i>Locustella naevia</i>	126
<i>Anas crecca</i>	138	<i>Lullula arborea</i>	128
<i>Anas platyrhynchos</i>	130	<i>Lymnocyptes minimus</i>	116, 117
<i>Anthus campestris</i>	122	<i>Lyrurus tetrix</i>	137
<i>Anthus pratensis</i>	123	<i>Mareca strepera</i>	130
<i>Anthus trivialis</i>	123	<i>Milvus migrans</i>	114
<i>Asio flammeus</i>	139	<i>Milvus milvus</i>	114
<i>Asio otus</i>	139	<i>Motacilla alba</i>	135
<i>Buteo buteo</i>	112	<i>Motacilla citreola</i>	135
<i>Calidris alpina schinzii</i>	120	<i>Motacilla flava</i>	135
<i>Calidris pygna</i>	120	<i>Numenius arquata</i>	119
<i>Carduelis chloris</i>	124	<i>Numenius phaeopus</i>	119
<i>Carpodacus erythrinus</i>	134	<i>Oenanthe oenanthe</i>	133
<i>Circus aeruginosus</i>	114	<i>Pernis apivorus</i>	112
<i>Circus cyaneus</i>	114, 115	<i>Porzana porzana</i>	111
<i>Circus pygargus</i>	115	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	134
<i>Clanga pomarina</i>	113	<i>Rallus aquaticus</i>	110
<i>Crex crex</i>	136	<i>Saxicola rubetra</i>	133
<i>Emberiza citrinella</i>	124	<i>Saxicola torquatus</i>	133
<i>Emberiza schoeniclus</i>	125	<i>Spatula clypeata</i>	131
<i>Galerida cristata</i>	128, 129	<i>Spatula querquedula</i>	138
<i>Gallinago gallinago</i>	116	<i>Tetrao urogallus</i>	137
<i>Gallinago media</i>	117	<i>Tringa erythropus</i>	121
<i>Haemotopus ostralegus</i>	109	<i>Tringa totanus</i>	121
<i>Lanius collurio</i>	132	<i>Vanellus vanellus</i>	108
<i>Lanius excubitor</i>	132	<i>Zapornia parva</i>	111

ABINIEKI

<i>Bufo bufo</i>	146
<i>Epidalea calamita</i>	147
<i>Bufotes viridis</i>	145
<i>Pelophylax lessonae</i>	141
<i>Rana temporaria</i>	142
<i>Rana arvalis</i>	143
<i>Pelobates fuscus</i>	144

ZĪDĪTĀJI

<i>Apodemus agrarius</i>	158
<i>Erinaceus europaeus</i>	154
<i>Erinaceus roumanicus</i>	154
<i>Lepus europaeus</i>	155
<i>Lepus timidus</i>	155
<i>Micromys minutus</i>	159
<i>Microtus arvalis</i>	156
<i>Mus musculus</i>	157
<i>Sylvaemus flavicollis</i>	158
<i>Sylvaemus uralensis</i>	158
<i>Talpa europaea</i>	153

RĀPUĻI

<i>Zootoca vivipara</i>	148
<i>Lacerta agilis</i>	149
<i>Vipera berus</i>	150
<i>Natrix natrix</i>	151

Sagatavots projekta "GrassLIFE: Zālāju atjaunošana un to dažādas izmantošanas veicināšana LIFE16NAT/LV/262" ietvaros.

Izdevējs: Latvijas Dabas fonds.

Finansētājs: ES LIFE programma, Valsts Reģionālās attīstības aģentūra.

Teksts: V. Spuņģis (bezmugurkaulnieki), A. Petriņš (putni),
A. Čeirāns (abinieki, rūpuļi), L. Mihailova (zidītāji).

Foto: V. Spuņģis, A. Petriņš, J. Jansons, A. Čeirāns, J. Kluša,
I. Mārdega, V. Ērmane, Z. Bērziņa, I. Suveizda, S. Laime,
Shutterstock.

Dizains: D. Brinkmane.

Vāks: L. Delvera, Demini.

Iespiests: Āgenskalna drukas meistari.
2021.

Izdevums ir sagatavots ar ES LIFE programmas atbalstu.
Par izdevuma saturu ir atbildīgi tā veidotāji.

Valsts reģionālās
attīstības aģentūra